

REGERINGSKANSLIET

2016-06-13

Ju2016/01003/L5

Justitiedepartementet

Straffrättsenheten

Sammanställning av remissyttranden

Integritet och straffskydd (SOU 2016:7)

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Remissinstanser.....	3
2.1	Remissinstanser som yttrat sig	3
2.2	Remissinstanser som avstått från att yttra sig	3
2.3	Remissinstanser som inte kommit in med något yttrande	4
2.4	Övriga som yttrat sig.....	4
3	Allmänna och sammanfattande synpunkter.....	4
3.1	Allmänna och sammanfattande synpunkter	4
4	Olaga integritetsintrång.....	49
4.1	En ny straffbestämmelse om intrång i privatlivet genom spridning av integritetskränkande uppgifter	49
4.2	Spridning av uppgifter om sexualliv bör inte ges någon särställning i brottsbalken.....	76
4.3	Vad det innebär att sprida uppgifter.....	77
4.4	Undantag från straffansvar	78
4.5	Endast uppsåtliga gärningar ska omfattas av straffansvar.....	78
4.6	Brottsrubricering och straffskala.....	79
4.7	Åtalsbegränsning	81
4.8	Olaga förföljelse och fridskränkingsbrotten	81
4.9	Sekretessfrågor.....	81
5	Olaga hot	81
6	Ofredande.....	90
7	Förtal	95
8	Förolämpning.....	102
9	Olaga hot, ofredande, förtal och förolämpning som tryck- och yttrandefrihetsbrott	106
10	Ansvar för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen) 106	
11	Brottsskadeersättning vid ärekränkingsbrott.....	117
12	Konsekvenser.....	119
13	Övriga frågor	123

1 Inledning

Denna remissammanställning har tillkommit enbart i syfte att underlätta överblicken över remissinstansernas synpunkter. Remissammanställningen innehåller inte några värderingar eller ställningstaganden. Departementet tar inte ansvar för eventuella avvikelser från de ingivna remissyttrandena som kan ha uppkommit till följd av den tekniska hanteringen av textmaterialet. De fullständiga remissyttrandena finns tillgängliga hos Justitiedepartementet (dnr Ju2016/01003/L5).

2 Remissinstanser

2.1 Remissinstanser som yttrat sig

Riksdagens ombudsmän (JO), Svea hovrätt, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Solna tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Östersunds tingsrätt, Luleå tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Malmö, Justitiekanslern, Domstolverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten, Kriminalvården, Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Kommerskollegium, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Skatteverket, Stockholms läns landsting, Länsstyrelsen i Stockholm, Skolinspektionen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Post- och telestyrelsen, Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Lunds universitet (Juridiska fakulteten), Stockholms universitet (Juridiska fakulteten), Örebro universitet, Riksarkivet, Statens medieråd, Stiftelsen Svenska filminstitutet, Myndigheten för press, radio och tv, Diskrimineringsombudsmannen, Mediegrundlagskommittén (ordförandens synpunkter), Sveriges advokatsamfund, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges Domareförbund, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, TV4 AB, IT&Telekomföretagen, Svenska Journalistförbundet, Svenska tidningsutgivareföreningen (TU), Utgivarna, Konstnärliga och litterära yrkesarbetares samarbetsnämnd (KLYS), Friends, Rädda barnen, Internetstiftelsen i Sverige, Brottsofferjouren, RFSL, RFSU och Roks - Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige.

2.2 Remissinstanser som avstått från att yttra sig

Skolverket, Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten), Myndigheten för tillgängliga medier, Integritetskommittén och Landsorganisationen i Sverige (LO).

2.3 Remissinstanser som inte kommit in med något yttrande

Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Polisförbundet, Pressombudsmannen, Pressens opinionsnämnd, Sveriges Utbildningsradio AB, Näringslivets regelnämnd, Svenska avdelningen av internationella juristkommissionen, Svenska Fotografers Förbund, Bildleverantörernas förening, Konstnärernas Riksorganisation, Facebook Sweden AB, Google Sweden AB, Surfa Lugnt, Sveriges elevkårer, Sveriges elevråd, Centrum mot rasism (CMR), DHR – Förbundet för ett samhälle utan rörelsehinder, Sambetsorgan för etniska organisationer i Sverige (Sios) och Transföreningen FPES.

2.4 Övriga som yttrat sig

Dataskydd.net, Publicistklubben, Svenska kyrkan, Barnens rätt i samhället (BRIS) och Sveriges Tidskrifter.

3 Allmänna och sammanfattande synpunkter

3.1 Allmänna och sammanfattande synpunkter

Riksdagens ombudsmän

Utredningen har gjort ett förtjänstfullt arbete och de förslag som lämnas är noggrant motiverade. Jag tillstyrker lagförslagen med nedanstående kommentarer.

Svea hovrätt

Betänkandet innehåller en grundlig och bra beskrivning av behovet av ett förstärkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten. Som utredningen redogör för finns det ett tydligt behov av en lagstiftning som anpassas till dagens samhälle och de ökade möjligheterna till spridning av kränkande bilder, filmer eller andra uppgifter genom internet och annan elektronisk kommunikation. Mot bakgrund av detta och inte minst med hänsyn till vikten av att Sverige lever upp till sina internationella åtaganden på det här området välkomnar hovrätten förslaget om att införa en ny straffbestämmelse till skydd för den personliga integriteten.

Utredningens förslag ska enligt direktiven endast gälla utanför det grundlagsskyddade området. Hovrätten står fast vid de synpunkter som lämnats i ett remissyttrande över betänkandet En översyn av tryck- och yttrandefriheten (SOU 2012:55) beträffande betydelsen av att bestämmelserna om integritetsskydd gäller både inom och utanför det grundlagsskyddade området. Det riskerar att i många fall framstå som svårförståeligt och inkonsekvent att ett klandervärt beteende är straffbart utanför men inte inom det grundlagsskyddade området. Detta särskilt mot bakgrund av möjligheterna att ansöka om och erhålla utgivningsbevis för databaser som inte nödvändigtvis är anslutna till etablerade mediers själv-

saneringssystem. Hovrätten har dock förståelse för den problematik som det innebär att införa en bestämmelse om integritetsskydd på det grundlagsskyddade området och de ytterligare avvägningar som i det fallet måste göras i förhållande till yttrandefriheten. Hovrätten ser inget hinder mot att de i betänkandet föreslagna ändringarna genomförs och att en översyn av regleringen på det grundlagsskyddade området sker i ett annat sammanhang.

Hovrätten över Skåne och Blekinge

Hovrätten anser att utredningen har gjort ett gediget arbete och att betänkandet innehåller en bra genomgång av det område och den lagstiftning som berörs. Hovrätten delar utredningens uppfattning att det finns ett klart behov av ett utvidgat straffrättsligt skydd för den personliga integriteten och att anpassa den gällande lagstiftningen till dagens samhälle med hänsyn särskilt till de ökande möjligheterna till spridning av information genom elektronisk kommunikation. Hovrätten tillstyrker i allt väsentligt de förslag som lämnas i betänkandet. I det följande lämnar hovrätten samtidigt, utifrån de aspekter som domstolen främst har att beakta, vissa synpunkter av mer detaljerad karaktär på utredningen och lagförslagen.

Med det utvidgade straffrättsliga skyddet som utredningen föreslår uppstår, vilket även framgår av betänkandet, olika konkurrensfrågor. Hovrätten har förståelse för och instämmer i vad utredningen i detta sammanhang anför om att det knappast går att uppställa entydiga regler om hur dessa situationer ska lösas utan att det får ske i praxis enligt de allmänna principerna om brottskonkurrens. För att motverka en oenhetlig rättstillämpning anser hovrätten att det finns starka skäl som talar för en grundlig analys i lagförarbetena av i vart fall de vanligare konkurrenssituationerna. Som exempel kan nämnas hur det nya brottet olaga integritetsintrång kommer att förhålla sig till straffbestämmelsen om kränkande fotografering; en kombination som såvitt hovrätten kan bedöma bör kunna uppkomma relativt ofta samtidigt som bestämmelserna då torde röra samma skyddsintresse.

Solna tingsrätt

Tingsrätten tillstyrker i stora delar förslaget att införa ett nytt straffstadgande om olaga integritetsintrång. Tingsrätten tillstyrker även utredningens förslag avseende utvidgningar och ändringar i bestämmelserna om ofredande, förtal och förolämpning samt brottskadeersättning. Där emot avstyrker tingsrätten de förslag som lämnats vad gäller ett utvidgat straffansvar enligt lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor. Vidare ifrågasätter tingsrätten om utredningens förslag avseende olaga hot bidrar till en lämplig rättsutveckling.

Norrköpings tingsrätt

Tingsrätten delar utredningens uppfattning att det behövs ett förstärkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten. Utredningens förslag om att införa olaga integritetsintrång som ett nytt brott i 4 kap. 6 b § brottsbalken gör det möjligt att ingripa mot allvarliga angrepp på den personliga integriteten. Tingsrätten ställer sig dock något tveksam till den straffskärpning som utredningen önskar uppnå och som framgår av betänkandets exemplifiering av vilken sorts gärningar som typiskt sett ska bedömas som grovt brott.

Tingsrätten noterar även att utredningens uppdrag inte omfattar det grundlagsskyddade området och att en och samma gärning därmed kan komma att bedömas olika beroende på spridningsform.

I betänkandet föreslås vidare att den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla ska åläggas att vid straffansvar ta bort meddelanden som uppenbart utgör olaga hot. Tingsrätten anser att en sådan reglering är mindre lämplig med hänsyn till att det i praktiken kan bli svårt att utkräva ansvar av den som inte fullgör sin skyldighet, eftersom brottet olaga hot fullbordas först när hotet kommit till den hotades kännedom.

Helsingborgs tingsrätt

Tingsrätten delar utredningens bedömningar och slutsatser i stort och tillstyrker förslaget om införande av en ny straffbestämmelse om olaga integritetsintrång. Tingsrätten instämmer också till stor del i utredningens övriga förslag.

Göteborgs tingsrätt

Göteborgs tingsrätt ställer sig bakom de i betänkandet framförda förslagen, men önskar likväl framföra följande egna synpunkter.

Östersunds tingsrätt

Tingsrätten tillstyrker förslaget i sin helhet.

Utredningens förslag framstår mot bakgrund av teknikutvecklingen och vad den inneburit ifråga om nya sätt att kränka någons personliga integritet som angeläget. Den personliga integriteten är ett berättigat och viktigt skyddsintresse och det framstår därför som befogat att införa en tydligare lagstiftning mot kränkningar på området. Särskilt uppnås detta genom införandet av det nya brottet olaga integritetsintrång. Förslaget framstår mot denna bakgrund och även i övrigt av de skäl som redogjorts för i betänkandet som välgrundat. Föreslagna moderniseringar och ändringar av övriga straffbestämmelser framstår som välavvägda. Tingsrätten har i övrigt inga särskilda synpunkter.

Luleå tingsrätt

Luleå tingsrätt har utifrån de synpunkter tingsrätten särskilt har att beakta inget att erinra mot de förslag som läggs fram i betänkandet.

Kammarrätten i Stockholm

Utredningens avvägningar mellan intresset av yttrandefrihet och intresset av skydd för den personliga integriteten är välgrundade och lagförslagen är välmotiverade. Kammarrätten tillstyrker lagförslagen med följande synpunkter.

Kammarrätten delar utredningens överväganden och bedömningar av behovet av ett utökat straffrättsligt skydd för den personliga integriteten. I remissyttrande över Yttrandefrihetskommitténs betänkande, En översyn av tryck- och yttrandefriheten, (SOU 2012:55) har kammarrätten bedömt att det finns ett behov av lagstiftning till beivrande av integritetskränkande spridning av uppgifter om enskild inom det grundlagsskyddade området. Kammarrätten, som är medveten om begränsningarna i den aktuella utredningens direktiv, anser att det finns anledning att se över det straffrättsliga skyddet även inom det grundlagsskyddade området.

Förvaltningsrätten i Malmö

Förvaltningsrätten i Malmö anser att utredningen har gjort ett mycket bra arbete och lämnat väl övervägda förslag till ett förstärkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten. Förvaltningsrätten har, utifrån de aspekter som domstolen har att beakta, inget att erinra mot de förslag som utredningen lägger fram.

Justitiekanslern

Utgångspunkter

Justitiekanslern delar i allt väsentligt den bild som kommer till uttryck i utredningens allmänna utgångspunkter för en ny reform (betänkandet kap. 8). Varje nykriminalisering kräver en noggrann avvägning av de intressen som talar för respektive emot straffrättsliga åtgärder – i nu aktuellt avseende är det den personliga integriteten och yttrandefriheten som är de huvudsakliga intressen som måste beaktas. Samtidigt måste lagstiftaren förhålla sig till teknikutvecklingen, vilken ställer nya krav på lagstiftningen och innebär både möjligheter och risker för enskildas rättigheter. Den ökade möjligheten för enskilda att utnyttja sin yttrandefrihet har således medfört ökade utmaningar för skyddet av den personliga integriteten.

Utredningens slutsats att det straffbara området vid kränkningar av den personliga integriteten till viss del behöver utvidgas framstår mot denna bakgrund som välgrundad. De förslag till lagändringar som utredningen lämnar är också väl underbyggda och utförligt motiverade.

Förslagets förhållande till det grundlagsskyddade området

En aspekt av utredningens förslag som är av särskild vikt är dessas förhållande till tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundla-

gen (YGL). Förslagen berör yttrandefrihetsgrundlagarna i två skilda avseenden.

För det första innebär förslagen att ändringarna av bestämmelserna om olaga hot, förtal och förolämpning ska få genomslag på det grundlagsskyddade området, genom att ändringar av respektive brottsbeskrivning införs i brottskatalogen i TF (till vilken YGL hänvisar). Ändringar av grundlagarna ställer särskilda krav på lagberedningen. Även rent språkliga ändringar kan medföra betydelseglidningar som är svåra att förutse och som, till följd av den särskilda beslutsprocess som gäller för grundlagsändringar, inte på ett snabbt sätt går att komma till rätta med. De konsekvenser som en lagändring kan få just inom det grundlagsskyddade området bör därför särskilt övervägas.

För det andra innebär förslagen om ett nytt brott med beteckningen olaga integritetsintrång samt förändringen av bestämmelsen om ofredande att spridning av uppgifter och yttranden straffbeläggs utanför det grundlagsskyddade området. När de sker inom det grundlagsskyddade området ska dock samma förfaranden alltså vara tillåtna – eller i vissa fall straffbara enligt en annan brottsbestämmelse. Yttrandefrihetens materiella omfattning blir därför, om förslagen genomförs, större för yttranden som sprids via grundlagsskyddade medier än vad som gäller för yttranden i övrigt.

Det kan ifrågasättas om en sådan ordning vare sig är lämplig eller avsedd. Yttrandefrihetsbegreppet i TF och YGL överensstämmer i princip med det som kommer till uttryck i 2 kap. 1 § första stycket 1 regeringsformen (se t.ex. prop. 1975/76:209 s. 141 f.). Vidare har en utgångspunkt för regleringen varit att samma inskränkningar av yttrandefriheten ska gälla oavsett om yttrandet framförs i ett grundlagsskyddat medium eller om det framförs på annat sätt (se SOU 1947:60 s. 130). En inskränkning av yttrandefriheten utanför TF och YGL, på det sätt som föreslås i betänkandet, bör mot denna bakgrund inte genomföras innan frågan om motsvarande kriminalisering bör införas även på det grundlagsskyddade området har blivit föremål för förnyat övervägande (jfr Yttrandefrihetskommitténs överväganden i SOU 2012:55 s. 433 ff.).

Domstolsverket

Domstolsverket anser att utredningens förslag är välgrundade och väl genomarbetade. Mot bakgrund av den utveckling som skett i samhället de senaste åren där tekniken utvecklats på ett sådant sätt att möjligheten att sprida integritetskränkande information har ökat ser Domstolsverket att det finns behov av att stärka skyddet för den personliga integriteten. Utredningens förslag, särskilt den nya bestämmelsen om olaga integritetsintrång, synes möta detta behov. Flera av förslagen syftar också till att modernisera och förtydliga lagstiftningen på olika sätt. Att reglerna blir tydligare och bättre stämmer överens med hur de kommit att tilläm-

pas i praktiken leder till mindre osäkerhet kring hur bestämmelserna är avsedda att användas. Detta underlättar för bland annat domstolarna som ska tillämpa bestämmelserna. I förlängningen leder tydligare bestämmelser också till en ökad rättssäkerhet. Domstolsverket tillstyrker därför utredningens förslag.

Åklagarmyndigheten

Utredningen har gjort ett gediget arbete och de förslag som lämnas är i stort utförligt motiverade och synes vara väl genomtänkta. I allt väsentligt ställer sig Åklagarmyndigheten bakom de bedömningar som redovisas i betänkandet och de förslag som lämnas. I vissa delar har myndigheten emellertid synpunkter eller ser behov av ytterligare överväganden. Det gäller dels några mer övergripande frågor, dels vissa detaljer i förslagen till nya eller ändrade straffbestämmelser. Synpunkterna lämnas med utgångspunkt främst i de intressen som Åklagarmyndigheten har att beakta.

Allmänt om straffbestämmelsernas utformning och tillämpningsområden Klara och tydliga straffbestämmelser?

Som utredningen framhåller kräver rättssäkerheten att var och en, utifrån strafflagstiftningen, kan förstå vad som är straffbart. Straffbestämmelserna måste vara så klara och tydliga att de uppfyller kraven på legalitet och förutsebarhet. Det är också, som utredningen pekar på, viktigt att bestämmelserna är tydliga och enkla att använda för rättsväsendets aktörer och att det inte finns oklara gränfall eller osäkerhet om vilken paragraf som är tillämplig. Detta är viktiga utgångspunkter som Åklagarmyndigheten ser det som angeläget att särskilt betona.

En allmän reflektion är att flera av de aktuella straffbestämmelserna, i varierande omfattning, innehåller rekvisit som förutsätter värderingar och därigenom ger utrymme för olika tolkningar. De kan därför möjligen vara tveksamma ur bl.a. förutsebarhets- och legalitetsperspektiv samt kan även innebära vissa tillämpningssvårigheter och leda till bristande enhetlighet i rättstillämpningen. Här kan exempelvis nämnas ”kännbar skada”, ”allvarligt brott”, ”mycket utsatt situation”, ”försvarlig”, ”agerar hänsynslöst”, ”nedsättande uppgift” och ”förödmjukande beteende”. Samtidigt är det sannolikt svårt att utforma den nu aktuella typen av straffbestämmelser utan att använda mer öppna rekvisit som kräver värderingar. Risken är annars att bestämmelserna får alltför snäva tillämpningsområden och också relativt ofta kan komma att behöva ändras och moderniseras. Den lagstiftningsteknik som valts är därtill den som brukar användas vid kriminalisering på det aktuella området. I några fall ser Åklagarmyndigheten ett särskilt behov av förtydliganden. Dessa fall berörs närmare nedan i anslutning till myndighetens övriga synpunkter på de konkreta förslagen. I de fall det inte bedöms vara möjligt, eller lämpligt, att närmare precisera rekvisiten i lagtexten är det angeläget att förar-

betena ger så tydlig vägledning som möjligt när det gäller hur de olika straffbestämmelserna ska tillämpas.

Abstrakta farebrott

Utredningen föreslår att samtliga de aktuella straffbestämmelserna ska utformas som s.k. abstrakta farebrott. Åklagarmyndigheten har känt viss tvekan kring om denna brottskonstruktion är den mest lämpliga för brottet förolämpning, och i någon mån även ofredande, med tanke på att en del mindre straffvärda fall kommer att omfattas av straffbestämmelsernas tillämpningsområde. Myndigheten har noga övervägt de bedömningar som redovisas i betänkandet och stannat för att det inte finns skäl att ha några invändningar mot att även dessa brott får samma konstruktion. Detta särskilt som åtalsprövningsregeln medför att fall där målsäganden inte känner sig förolämpad i praktiken inte kommer att lagföras.

Brottskonstruktionen abstrakt farebrott och begreppet *ägnat att* behandlas utförligt i betänkandet (kapitel 9). Som framgår där är ”ägnat att” ett uttryck som kan tolkas på olika sätt. Åklagarmyndigheten har vid sitt arbete med att modernisera och förenkla språket i gärningsbeskrivningarna gjort bedömningen att uttrycket ”ägnat att” är så svårbegripligt och lätt att missförstå, att det inte bör användas i de centralt framtagna gärningsbeskrivningsmallarna. Som exempel kan nämnas gärningsbeskrivningsmallen för olaga hot, där lagtextens lydelse har ersatts med uttrycket ”hotet var sådant att målsäganden *kunde förväntas* känna allvarlig rädsla”.

Såvitt framgår av betänkandet har utredningen inte övervägt att ersätta ”ägnat att” och formulera brottsbeskrivningarna på något annat sätt. Det är möjligt att bedömningen är att det inte låter sig göras på något bra sätt eller att uttrycket anses vara så inarbetat bland jurister att fördelarna med att ha det kvar överväger. Enligt Åklagarmyndighetens uppfattning skulle det ändå vara önskvärt att frågan närmare övervägs vid den fortsatta beredningen. Ett sätt att göra ”ägnat att” mer lättbegripligt skulle möjligen kunna vara att kombinera det med uttrycket ”typiskt sett”. Ett annat sätt skulle kunna vara att ersätta det med varianter av ”typiskt sett kunna”.

Förhållandet mellan olika straffbestämmelser

Som utredningen pekar på skulle tillämpningsområdet för den föreslagna bestämmelsen om olaga integritetsintrång komma att sammanfalla med tillämpningsområdet för flera andra bestämmelser, framför allt förtalsbestämmelsen. Åklagarmyndigheten ser att detta kan leda till vissa tolknings- och tillämpningsproblem för rättsväsendets aktörer. Det skulle därför vara värdefullt med en mer utförlig genomgång och analys av de konkurrenssituationer som kan uppkomma, med konkreta exempel och vägledning om hur de ska lösas. Detta gäller inte enbart den nya bestämmelsen om olaga integritetsintrång utan även exempelvis frågan om

hur den reviderade bestämmelsen om ofredande förhåller sig till kränkande fotografering och förolämpning.

I detta sammanhang finns skäl att något beröra bestämmelsen i 20 kap. 4 § rättegångsbalken och en ytterligare konsekvens av att vissa gärningar nu kommer att vara straffbara enligt flera olika bestämmelser, med olika åtalsprövningsregler. Enligt förslaget ska allmänt åtal för olaga integritetsintrång få väckas om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat ur allmän synpunkt. Allmänt åtal för förtal kräver angivelse och att åtal anses påkallat ur allmän synpunkt. När gärningar som hittills varit att bedöma som förtal också kommer att vara straffbara som olaga integritetsintrång torde det innebära att allmänt åtal för förtal kommer att väckas i högre grad än hittills. I de fall målsäganden anger brotten till åtal bör konsekvensen bli att åtal får väckas både för olaga integritetsintrång och förtal, om den uppgift som spridits lika mycket är ett intrång i privatlivet som den är ägnad att skada anseendet hos den berörde. Denna fråga berörs inte alls i betänkandet. Åklagarmyndigheten ser ett värde i att den tas upp och analyseras vid den fortsatta beredningen.

Ekobrottsmyndigheten

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag.

Polismyndigheten

Utredningen har gjort en gedigen kartläggning av området och en väl balanserad avvägning mellan nödvändiga anpassningar av lagstiftningen i förhållande till modern teknik för informationsspridning och berättigade krav på minsta möjliga inskränkningar av yttrandefriheten.

Polismyndigheten välkomnar de förslag som lämnas i betänkandet och vill särskilt kommentera några av förslagen.

Säkerhetspolisen

Säkerhetspolisen välkomnar förslagen i betänkandet och lämnar utifrån de intressen som myndigheten har att bevaka följande synpunkter.

Säkerhetspolisens uppdrag i nu aktuellt hänseende

Enligt 3 § p 5 förordningen (2014:1103) med instruktion för Säkerhetspolisen ansvarar Säkerhetspolisen för att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet samt utreda och beivra brott där våld, hot eller tvång har använts för politiska syften, om brottet har riktat sig mot någon för vars personskydd Säkerhetspolisen ansvarar eller om gärningen har riktats mot ett särskilt viktigt samhällsintresse. Av 5 § samma förordning följer att Säkerhetspolisen, utöver vad som följer av 3 §, även i ett enskilt fall får utreda brott mot någon för vars personskydd Säkerhetspolisen ansvarar eller någon närstående till honom eller henne. Av 4 § samma förordning framgår att de personer som omfattas av Säkerhetspolisens personskydd – skyddspersoner - är dels de som ingår i den cen-

trala statsledningen (statschefen, tronföljaren, talmannen, riksdagsledamöterna, statsministern, statsråden, statssekreterarna och kabinettssekreteraren), dels personer som enligt särskilt beslut tilldelats personskydd. Säkerhetspolisen ansvarar även för personskydd i samband med statsbesök och liknande händelser.

En ökning av hot och kränkningar mot myndighetens skyddspersoner

Säkerhetspolisen hanterar inom myndighetens personskyddsverksamhet ett stort antal ärenden där hot och kränkningar riktats mot myndighetens skyddspersoner. Under de senaste åren har Säkerhetspolisen kunnat konstatera en ökning av denna typ av ärenden. Den tekniska utvecklingen har lett till att kommunikation som tidigare främst skedde via brev eller samtal, numer nästan helt sker via e-post, sms, mms och framförallt via meddelanden och publikationer på internet och via sociala medier. Kommunikationen sker ofta från en anonym avsändare.

Säkerhetspolisen ser särskilt oroande på denna utveckling då myndigheten har kunnat konstatera att hot och kränkningar med anledning av skyddspersonernas politiska uppdrag i ökad utsträckning påverkar skyddspersonernas beteenden och ageranden. Det kan handla om att skyddspersoner undviker att uttala sig i vissa frågor, undviker att delta i den offentliga debatten, överväger att avsluta sitt uppdrag i förtid eller gör större inskränkningar i privatlivet. Särskilt stark påverkan har avsändare som är anonym för skyddspersonen, då risken för att drabbas av ett faktiskt angrepp då upplevs som förhöjd.

Som konstaterats i betänkandet är skyddet för integriteten även ett skydd för den fria åsiktsbildningen och yttrandefriheten och i förlängningen även ett skydd för demokratin. Säkerhetspolisen noterar att utredningen framförallt lyfter fram journalister som en grupp beträffande vilken det är särskilt angeläget att värna den fria åsiktsbildningen. Säkerhetspolisen noterar att politiker är en grupp där detta intresse gör sig väl så starkt gällande. Det finns ett mycket starkt samhällsintresse av att politiker vågar delta i samhällsdebatten utan att deras personliga integritet på olika sätt angrips.

Mot bakgrund av det sagda välkomnar myndigheten förslagen i betänkandet. Säkerhetspolisen ser det som positivt att lagstiftningen anpassas till den tekniska utvecklingen, att nu aktuella brott anpassas till modernt språkbruk och att det straffbara området tydliggörs. Säkerhetspolisen välkomnar även förslaget till det nya brottet, olaga integritetsintrång. Myndigheten ser särskilt positivt på att tillhandahållaren av elektroniska anslagstavlor får ett utökat ansvar för meddelanden som sänds in till en sådan tjänst och som uppenbart är sådant som avses i de föreslagna bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång.

Brottsoffermyndigheten

Brottsoffermyndigheten tillstyrker förslaget i sin helhet.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har granskat förslagen i betänkandet främst med utgångspunkt från sin uppgift att ur ett rättsäkerhets- och integritetsskyddsperspektiv utöva tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet.

Nämnden har med denna utgångspunkt inget att erinra mot förslagen i betänkandet.

Kriminalvården

Kriminalvården har, utifrån de intressen myndigheten har att beakta, inte något att erinra mot förslagen i betänkandet.

Datainspektionen

Datainspektionen har granskat huvudsakligen utifrån myndighetens uppgift att verka för att människor skyddas mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter.

Datainspektionen, som anser att förslagen i betänkandet kommer att bidra till ett ökat integritetsskydd när det gäller behandling av personuppgifter, har utifrån dessa utgångsuppgifter inga synpunkter på förslaget.

Datainspektionen vill erinra om att personuppgiftslagen kommer att upphävas i och med att dataskyddsförordningen träder i kraft. Oavsett om en behandling i dag utförs med stöd av en särskild registerförfattning eller personuppgiftslagen måste dataskyddsförordningen beaktas och analyseras som helhet. Det innebär att det är nödvändigt att undersöka om behandlingen är tillåten med direkt tillämpning av dataskyddsförordningen, om det av förordningen finns krav på nationell reglering för att en viss behandling ska vara tillåten och om det är tillåtet med kompletterande nationell tillämpning enligt dataskyddsförordningen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

MSB har tagit del av utredningen och instämmer i utredningens förslag. Det är välkommet med ett förslag som ökar skyddet för den enskildes integritet i samband med olyckor. Utredningen har även gjort en rimlig avvägning mellan skyddet för den enskildes integritet och den meddelarfrihet som råder för räddningstjänstens personal. MSB har däremot inte tagit ställning till förslagets övriga delar.

Kommerskollegium

Kommerskollegium har inget att invända mot förslagen i betänkandet.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har inga synpunkter på remissen Integritet och straffskydd (SOU 2016:7).

Barnombudsmannen

Barnombudsmannen välkomnar förslagen i betänkandet och anser att förslagen är nödvändiga anpassningar till dagens samhälle. Vi har dock synpunkter på följande områden.

FN:s barnrättskommitté rekommenderar Sverige att anstränga sig ytterligare för att ta fram regelverk till skydd för barns integritet och på lämpligt sätt utbilda barn, lärare och familjer i säker användning av informations- och kommunikationsteknik (IKT), i synnerhet i hur barn kan skydda sig själva från pedofiler, från att utsättas för information och material som är skadliga för deras välbefinnande och från nätmobbning. De rekommenderar också att öka kunskapen hos barn om de allvarliga konsekvenser som nätmobbning kan få för deras kamrater och stärka mekanismerna för övervakning och lagföring av IKT-relaterade kränkningar av barns rättigheter (Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport 2015, p 23).

Barn och unga lever en stor del av sitt liv i digitala medier. Det är en del av deras barndom på ett sätt som är främmande för oss vuxna. Därför är det en brist att deras upplevelser och synpunkter inte har tagits till vara på ett grundligare sätt i utredningen. På hearings den 23 januari och 29 maj har ungdomsorganisationer varit företrädare, till exempel Sveriges elevråd och RFSU ungdom, men det har inte funnits med barn och unga vare sig i expertgruppen eller i referensgruppen. Mot den bakgrunden finns det risk att utredningen kan ha missat viktiga perspektiv och ståndpunkter. Enligt artikel 12 i barnkonventionen har barn och unga rätt att komma till tals i alla frågor som rör barnet.

Barnombudsmannen välkomnar att straffbestämmelserna i brottsbalken till skydd för den personliga integriteten ses över och att bestämmelserna om olaga hot, ofredande, förtal och förolämpning förtydligas och utvidgas samt att det föreslås en ny straffbestämmelse om olaga integritetsintrång. Vi upplever dock att barnperspektivet inte genomsyrar remissen. Vi saknar en diskussion och analys i varje kapitel, till exempel gällande förändringar i bestämmelsen om olaga hot eller i införandet av den nya bestämmelsen om olaga integritetsintrång, om hur de föreslagna förändringarna påverkar barn och unga.

De utvidgade tillämpningsområdena för straffbestämmelserna leder förhoppningsvis till ökat skydd för barn gentemot vuxna som kränker. Men vi hade önskat en analys av hur barn skyddas från andra barn som kränker. Vi efterlyser en diskussion av vad konsekvenserna blir när ett barn under 15 år utsätter ett annat barn för olaga integritetsintrång. Barn behöver få information om sina rättigheter för att känna sig trygga när de

använder digitala medier. De behöver också få information om vad man får och inte får göra på internet för att skyddas från att inte begå brott. Det behövs en genomgripande informationssatsning för att barn ska få reda på vilka rättigheter och skyldigheter de har i digitala medier. Barn har enligt artikel 13 och 17 barnkonventionen rätt att få tillgång till information.

Jack som vi träffade i Barnombudsmannens årsrapportsarbete 2015 om kränkningar och trakasserier i skolan, #Välkommen till verkligheten, berättar om känslan att ständigt vara utsatt i digitala medier och inte veta vad man kan göra åt det:

”Det brukar bli så att om man bara mobbar en, typ mobbar en på dagen, eller säger någonting dumt, och så går man hem med en klump i magen och den har blivit tillsagd. Så fortsätter den hemma med telefonen, till exempel Kik eller Instagram eller något och fortsätter, hata en, och skriver också några kommentarer så det blir jättetråkigt, och det är ett skäl till varför jag har så dåligt. För jag fick jättemycket såna där kommentarer förut [...] och det kan inte lärarna påverka.”

Det är viktigt att barn och unga under sin uppväxt ges förutsättningar i form av information, kunskap och stöd så att de vågar och kan föra fram åsikter även i digitala kanaler utan att behöva riskera att deras integritet kränks eller att de kränker andra.

Skatteverket

Skatteverket har inga synpunkter på utredningens förslag.

Stockholms läns landsting

Landstinget konstaterar att förslagen i betänkandet främst får betydelse för landstingets verksamhet när landstinget i sin kommunikation tillhandahåller så kallade elektroniska anslagstavlor. De utökade skyldigheter som utredningen föreslår uppfylls redan av landstinget, som välkomnar lagförslaget.

I övrigt delar landstinget utredningens syn på vikten av att förstärka den personliga integriteten vid användande av olika medier. Utvecklingen av internet och andra elektroniska kommunikationsformer har inneburit stora förändringar och möjligheter för den enskilde att sprida information, uttrycka åsikter och bilda opinion. Den tekniska utvecklingen ställer krav på lagstiftaren att ingripa mot spridande av information som får anses utgöra oacceptabla integritetsintrång. Genom nu föreslagna ändringar understöds möjligheten att värna om den personliga integriteten. Landstinget tillstyrker lagförslaget i dess helhet.

Länsstyrelsen i Stockholm

Länsstyrelsen i Stockholms län har inte några synpunkter på rubricerad remiss.

Skolinspektionen

Skolinspektionen tillstyrker förslagen i betänkandet. Skolinspektionen ser positivt på att det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten ses över. Ett utvidgat straffansvar till skydd för den personliga integriteten kan stävja och motarbeta kränkningar på nätet. Skolinspektionen ser i sina anmälningsärenden att det sker en ökning av hot och andra former av kränkningar på nätet. En översyn och modernisering av strafflagstiftningen på området kan vara ett led i att förhindra förekomsten av sådana kränkningar.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

Myndigheten ställer sig positiv till de förslag som utredningen lägger fram i betänkandet men vill lämna några synpunkter.

Post- och telestyrelsen

Post- och telestyrelsen (PTS) har enligt 1 § förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen ett samlat ansvar inom området för elektronisk kommunikation.

PTS har med utgångspunkt från myndighetens verksamhetsområde inga synpunkter med anledning av betänkandet.

Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden)

Fakultetsnämnden vill inledningsvis understryka det positiva i att utredningen, trots de uppenbara svårigheter som finns att skapa ett mer heläckande straffrättsligt skydd för ett så svårgripbart och svårdefinierat skyddsintresse som ”personlig integritet”, har gjort en bred översyn av den befintliga straffrättsliga regleringen och att flera viktiga frågor lyfts rörande förhållandet mellan den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten och vad som bör vara straffbart. Nämndens yttrande kommer inte att i någon större utsträckning beröra just den sistnämnda avvägningen, men vill ändå påpeka att det från allmänhetens synvinkel kan framstå som inkonsekvent och svårförståeligt att vissa handlingar är straffbara utanför det område som regleras av tryck- och yttrandefrihetsregleringen men inte om samma handlande äger rum på ett sådant grundlagsskyddat medium. Dessa frågor bör givetvis hanteras i ett annat sammanhang där just eventuella större förändringar på tryck- och yttrandefrihetsområdet kan ges den fullödiga belysning som krävs.

En av utgångspunkterna för utredningens förslag är att Sverige ska leva upp till internationella åtaganden (avsnitt 8.2). Det kan understrykas att den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) sedan 1994 utgör svensk lag och har givits konstitutionell status genom införandet av RF 2:19. De avvägningar som tillförsäkrandet av skydd mot angrepp på privat- och familjeliv, hem och korrespondens (artikel 8) och värnandet av yttrandefriheten (artikel 10) förutsätter är därmed både ett internationellt åtagande och en nationellt rättslig självklarhet.

Lunds universitet (Juridiska fakulteten)

Lunds universitet tillstyrker i allt väsentligt utredningens förslag. Förslagen till ”moderniserad” lydelse och vissa skärpningar av innehållet framstår som lämpliga. Efter remissbehandlingen bör förslagen vara en god utgångspunkt för ändrad lagstiftning.

Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)

Juridiska fakultetsnämnden vill inledningsvis framhålla att den i många delar instämmer i de generella överväganden och bedömningar som görs i betänkandet. Betänkandet aktualiserar många svåra frågor och avvägningar och utredningen resonerar både öppet och föredömligt om dessa. Här kan särskilt framhållas den generella diskussionen kring tillämpningen av de abstrakta farebrotten. Fakultetsnämnden ifrågasätter emellertid, på det sätt som utvecklas nedan, dels om den föreslagna bestämmelsen om olaga integritetsintrång avgränsats på ett lämpligt sätt, dels om bestämmelserna om olaga hot och ofredande bör utformas på det sätt som utredningen föreslagit.

Inledningsvis noterar fakultetsnämnden också att utredningens förslag till straffbestämmelser genomgående har konstruerats som abstrakta faredelikt med ett ”ägnad att-rekvisit”. Även om fakultetsnämnden, med vissa undantag (jfr nedan angående ofredande), har förståelse för varför man landar i en sådan konstruktion – det är långt ifrån lätt att hitta bra alternativ – bör framhållas att konstruktionen har sina svagheter (bl.a. är det alltid en öppen fråga i vilken utsträckning man får abstrahera från den konkreta situation som förelegat) och därför i ganska stor utsträckning lämnar öppet var gränserna för det straffbara går. Synpunkterna på den föreslagna konstruktionen av ofredandebrottet ska ses bl.a. i detta ljus.

Örebro universitet

Örebro universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerade utredning, får anföra följande.

- Örebro universitet avstyrker av nedan anförda skäl förslag till ändringar i bestämmelser om olaga hot (4 kap. 5 § brottsbalken), ofredande (4 kap. 7 § brottsbalken) och förolämpning (5 kap. 3 § brottsbalken).

- Förslag till införandet av en ny bestämmelse om olaga integritetskränkning (4 kap. 6b § brottsbalken) tillstyrks med förbehåll.
- I övriga delar lämnas utredningens förslag utan kommentar.

Örebro universitet anser att utredningen på ett bra sätt kartlagt de förekommande problem med skydd av den personliga integriteten, som delvis kan ses som en följd av den tekniska utvecklingen och därmed sammanhängande dynamiken inom de s.k. sociala medierna. I överensstämmelse med uppdraget har utredningen fokuserat på det straffrättsliga skyddet, dvs. på statens åtaganden att vidta åtgärder avsedda att skydda den enskildes privata sfär mot angrepp från andra, i huvudsak privata subjekt.

Det kanske finns anledning att i detta sammanhang erinra om att lagstiftningen erbjuder även civilrättsliga resp. förvaltningsrättsliga instrument med syfte att värna om den personliga integriteten. Varför det kan vara viktigt att beakta och utveckla även dessa instrument kan motiveras utifrån den i ett utvecklat demokratiskt samhälle allmänt vedertagna synen att användningen av straffrättsliga regler, dvs. kriminalisering, bör tillgripas först i sista hand, när det inte finns andra effektiva medel som möjliggör att komma åt vissa negativa beteenden i samhället (ultima ratio principen).

Med detta sagt kan konstateras att utredningens förslag sett i sin helhet innebär en avsevärd utvidgning av det kriminaliserade området. Det gäller både det nya brottet vars införande föreslås (olaga integritetsintrång, 4 kap. 6b och 6c §§ BrB), och också de föreslagna ändringarna i bestämmelserna om olaga hot (4 kap. 5 §) ofredande (4 kap. 7 §) och förolämpning (5 kap. 3 §). En viss utvidgning av det kriminaliserade området kan antas ske till följd av de ändringar som föreslås i bestämmelsen om förtal (5 kap. 1 och 2 §§).

Riksarkivet

Riksarkivet har inget att invända mot de förslag som lämnas, utan ser det som en angelägen uppgift att på olika sätt och i olika sammanhang stärka den enskildes personliga integritet.

Ur ett arkivperspektiv kan det få betydelse att uppgifter finns bevarade även om en intresseavvägning mot skyddet för den personliga integriteten måste ske. Arkivlagens presumtion för bevarande kan dock innebära en möjlighet till kontroll och upprättelse för den enskilde om något fel har begåtts i samband med exempelvis brottsutredningar.

Statens medieråd

Statens medieråd har inget att erinra mot förslagen.

Diskrimineringsombudsmannen

Det kan inledningsvis noteras att vissa handlingar som omfattas av den föreslagna nya bestämmelsen om olaga integritetskränkning eller av de föreslagna ändringarna i befintliga bestämmelser, och som härigenom blir straffbelagda, även kan omfattas av diskrimineringslagens (2008:567), DL, förbud mot trakasserier och sexuella trakasserier (1 kap. 4 § 4 och 5 DL samt 2 kap. 3, 7 och 16 §§ DL).

Med trakasserier i DL:s mening avses handlingar, beteenden eller bemötanden som kränker den utsattes värdighet på ett sätt som knyter an till de skyddade diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder (1 kap. 4 § 1 och 4 DL). I fråga om sexuella trakasserier är det icke önskvärda uppträdandet av sexuell natur.

I likhet med de av utredningen föreslagna bestämmelserna syftar diskrimineringslagens förbud mot trakasserier till att skydda mot kränkningar av individens värdighet (prop. 2007/08:95, s. 492).

Fråga om dubbelbestraffning

Den ersättning som en skadelidande kan tillerkännas genom talan enligt DL är till viss del av straffkaraktär (NJA 2014 s. 499). Utredningens förslag kan därför aktualisera frågan om förbudet mot dubbelbestraffning i sådana situationer där den som i juridisk mening överträtt diskrimineringslagens förbud mot trakasserier eller sexuella trakasserier är en fysisk person. Det rör sig dock sannolikt om ett fåtal fall och saken kan med fördel hanteras i tillämpningen på det sätt som redan sker till exempel när ett förfarande omfattas av både DL och bestämmelsen om olaga diskriminering i 16 kap. 9 § brottsbalken.

Mediegrundlagskommittén (ordförandens synpunkter)

Det kan inledningsvis konstateras att förslagen påverkar omfattningen av det straffbara området för tryck- och yttrandefrihetsbrott. Det gäller i fråga om olaga hot, där en utvidgning är avsedd, men det kan diskuteras om inte också vissa av de andra förslagen, särskilt förslaget avseende förtal, kan få en sådan effekt. Det torde traditionellt sett vara mindre vanligt att grundlagsförslag lämnas av en utredning som inte varit parlamentariskt sammansatt. Hur detta påverkar den fortsatta beredningsprocessen och vilket behov av eventuell samordning med de förslag som Mediegrundlagskommittén kan komma att lämna är i grunden en politisk fråga.

Sveriges advokatsamfund

Advokatsamfundet tillstyrker förslagen i betänkandet.

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)

Hot och kränkningar, inte minst på nätet, är idag ett stort samhällsproblem. Saco är därför positivt till en anpassning och skärpning av straffskyddet för den personliga integriteten i linje med utredningens förslag. Genom förslagen kommer fler former av kränkningar och hot att omfattas av straffskyddet och det blir dessutom tydligare att nätet inte är och inte ska vara en fredad zon för de som kränker och hotar.

Hot och kränkningar mot vissa yrkesgrupper

Sacoförbundet vittnar om att vissa yrkesgrupper utsätts för kränkningar, hot och våld. Socialsekreterarna är en sådan grupp, vilket framgår av bilagt yttrande från Akademikerförbundet SSR. Ett annat exempel är djurskyddsinspektörerna. Ett ökande problem är att dessa grupper hängs ut på sociala medier och liknande på grund av handlingar och beslut som de fattat inom ramen för sin yrkesutövning.

Det är angeläget att offentligt anställda inte ska behöva riskera att bli kränkta som privatpersoner för åtgärder som är utförda i tjänsten. Detta är av mycket stor betydelse för att kunna upprätthålla en god arbetsmiljö. Det är också av grundläggande betydelse för ett demokratiskt och rättssäkert samhälle att offentliganställdas arbete inte påverkas eller ifrågasätts på grund av hot och trakasserier.

En viktig fråga som inte direkt omfattas av utredningens uppdrag är arbetsgivarens ansvar i samband med att medarbetare kränks och hotas med anledning av yrkesutövningen. Idag blir det ofta en angelägenhet för medarbetaren att hantera själv och det är också upp till den enskilde medarbetaren att polisanmäla hot och kränkningar inom ramen för anställningen.

Saco bilägger också yttrande från Sacoförbundet Akademikerförbundet SSR.

Akademikerförbundet SSR

Förbundet ser positivt på förslaget. Förslaget innehåller flera skärpningar av redan gällande bestämmelser och även en ny straffbestämmelse i form av olaga integritetsintrång.

Akademikerförbundet SSR organiserar samhällsvetare med akademiska examen inom samtliga delar av arbetsmarknaden. Flera av förbundets medlemsgrupper arbetar inom verksamheter som innebär mycket kontakter med allmänheten. Dessa kontakter kan dessvärre i vissa fall leda till hot eller kränkningar av den anställde.

Akademikerförbundet SSR har tillsammans med företaget Novus vid flera tillfällen gjort undersökningar för att kartlägga arbetssituationen och arbetsmiljön för olika grupper. Den senaste undersökningen genomfördes under våren 2016 och avsåg socialsekreterarnas arbetssituation.

Denna undersökning visar att en av fyra socialsekreterare blivit utsatta för hot och våld på arbetet de senaste två åren. Det som också blivit allt vanligare är att socialsekreterare hängs ut med namn och bild på sociala medier.

Akademikerförbundet SSR ser därför mycket positivt på förslagen som förhoppningsvis kommer att innebära att fler typer av kränkningar som våra medlemmar utsätts för i sitt arbete kommer att bli straffbara. Att fler typer av handlingar blir straffbara kan förhoppningsvis också leda till att fler händelser och incidenter polisanmäls.

Det är positivt att nivån för vilka hot som faller inom ramen för olaga hot sänks, vilket gör att fler hot rimligen kommer att bli straffbara. Akademikerförbundet SSR är också mycket positiva till införandet av bestämmelsen om olaga integritetsintrång, som torde kunna inbegripa de fall då våra medlemmar hängs ut i sociala medier på grund av handlingar och beslut som de fattat inom ramen för sin yrkesutövning.

En kvarstående fråga som faller utanför utredningens område är arbetsgivarens ansvar att ha rutiner för hantering av hot av medarbetare med anledning av yrkesutövningen. Det är mycket viktigt med goda kunskaper och rutiner hos arbetsgivaren för att kunna stötta den medarbetare som utsätts för kränkningar och hot. Akademikerförbundet SSR anser att det är arbetsgivaren som ska göra en polisanmälan om hot och kränkningar inom ramen för anställningen, samt stötta medarbetaren under den fortsatta processen.

Naturvetarna

Synpunkter på de föreslagna ändringarna i 4 kap. brottsbalken

Förbundet tillstyrker de förändringar som föreslås i BrB som innebär en skärpning av det straffrättsliga skyddet för privatlivet och den personliga integriteten med avseende på olaga hot, ofredande, förtal och grovt förtal samt förolämpning. Naturvetarna delar också utredningens uppfattning att möjligheterna att sprida integritetskränkande uppgifter om andra ökat väsentligt genom internet och annan elektronisk kommunikation. Att det nu föreslås förändringar för att hantera denna uppkomna situation kommer enligt förbundet inte en dag för sent, då denna trend är något som vi har kunnat observera under flera års tid hos våra utsatta professioner.

Hot på nätet mot offentliganställda utgör ett indirekt hot mot demokratin

Utredningen skriver i många olika avsnitt om relationen mellan skyddet för integriteten och skyddet för den fria åsiktsbildningen och yttrandefriheten. Yttrandefriheten kan vara hotad om människor inte vågar yttra sig och detta kan i förlängningen utgöra ett hot mot vårt demokratiska samhälle konstateras i utredningen, vilket Naturvetarna skriver under på. Att människor känner en trygghet i att kunna kommunicera och delta i

samhällsdebatten utan att deras personliga integritet angrips är naturligtvis ytterst viktigt. Däremot är det en aspekt som utredningen till stor del har missat enligt Naturvetarnas sätt att se på frågan och dess koppling till demokratin.

Förbundet har flera olika professioner i offentlig förvaltning som är utsatta för hot i olika utsträckning. Djurskyddsinspektörer är en grupp som sticker ut speciellt. Hot, ofredande och förtal mot tjänstemän förekommer väldigt ofta på internet, inte minst i bloggar, enligt förbundets uppgifter. I justitiedepartementets remiss *Några frågor om offentlighet och sekretess Ds 2016:2*, som Naturvetarna svarade på för ett par veckor sen, gör man kopplingen mellan utsattheten för offentliganställda och det hot mot demokratin det innebär att tjänstemän är utsatta för hot i den utsträckning som nu ofta förekommer, oavsett fora. Detta då deras yrkesutövning, till exempel tillsyn utifrån djurskyddslagstiftningen, i extrema fall kan bli påverkad på så sätt att tjänstemän i offentlig verksamhet inte fattar vissa beslut av oro för konsekvenserna för sin person.

Att skyddet för offentliganställdas personuppgifter föreslås stärkas är positivt och även att stärka lagstiftningen kring olaga hot, ofredande, förtal och grovt förtal samt förolämpning som denna remiss föreslår. Men faktum kvarstår att det är upp till individen att driva en rättslig process, trots att dessa tjänstemän aldrig hade blivit utsatta för hot om de inte hade haft de uppdrag som de har i offentlighetens och demokratis tjänst. Dessa individer blir endast utsatta för hot, ofredande och förtal för att de gör sitt jobb som offentliganställda och detta är ett stort hot mot demokratin då de som sagt ytterst kan bli påverkade i sin yrkesutövning.

Naturvetarna inser att detta inte har varit föremål för denna utredning men vill ändå göra ett medskick kring att det i framtida utredningar bör tas i beaktande att utreda möjligheterna för en arbetsgivare att driva en civilrättslig process när en tjänsteman blir utsatt för angrepp på sin person uppenbarligen endast på grund av sin tjänsteutövning. Att som individ behöva göra en anmälan och driva en process utan inblandning av arbetsgivaren, när situationen endast har uppstått på grund av det man arbetar med, är en stor börda för individen. Därför är också Naturvetarna övertygade om att det finns en stor underrepresentation i sådana här anmälningar i nuläget trots att många offentliganställda tjänstemän "hängs ut" på nätet.

Avslutande kommentarer

Naturvetarna anser att utredningen fyller en oerhört viktig funktion då samhällsutvecklingen och den tekniska utvecklingen har förändrat möjligheterna till kommunikation samt lett till en väldigt obehaglig utveckling. Att som i nuläget en egen värld existerar på internet, ett nästintill laglöst land där en oerhört grov jargong med hot och kränkningar är var-

dag, är mycket oroande. Inte minst då utvecklingen snarare är att klimatet som råder på internet börjar spilla över på resten av samhället snarare än tvärtom. Förslagen i utredningen kommer inte en dag för sent och det är av yttersta vikt för samhället att det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten stärks snarast.

Sveriges Domareförbund

Med dessa synpunkter tillstyrker Sveriges Domareförbund utredningens förslag.

Sveriges Domareförbund välkomnar den översyn som utredningen har gjort och anser att den inriktning mot modernisering och anpassning till ny teknik som varit utredningens fokus, är helt nödvändig. Mycket av den lagstiftning som har sett över har en utformning som är dåligt anpassad till dagens samhälle. Utredningens förslag ska enligt direktiven endast gälla utanför det grundlagsskyddade området. Det är visserligen förståeligt att denna begränsning har gjorts, men Sveriges Domareförbund anser ändå att det är av vikt att ett förstärkt integritetsskydd behövs såväl inom som utanför det grundlagsskyddade området. De förändringar som nu föreslås utanför det grundlagsskyddade området bör därför följas av en utredning om skyddet för den personliga integriteten inom det grundlagsskyddade området.

Sveriges Domareförbund konstaterar samtidigt att den balans mellan skyddet för den personliga integriteten och motstående intressen som måste ske, är mycket svår att klä i ord. Samtidigt är det helt uppenbart att skyddet för den personliga integriteten i Sverige är bristfällig och att en förändring måste ske. Det är en stor utmaning att avgränsa det straffbara området på ett så tydligt sätt att det för var och en är klart vad som är straffbart och vad som är tillåtet. Ett sådant exempel är ”befinner sig i en mycket utsatt situation” i den föreslagna bestämmelsen om olaga integritetsintrång, en avgränsning som ger utrymme för subjektiva bedömningar. Vad som är en utsatt situation för en person kanske inte är det för en annan. Förbundet konstaterar samtidigt att kravet på ”kännbar skada” ytterligare avgränsar det straffbara området.

Sveriges Radio AB

Hot och hat på internet är ett stort problem och som utredningen anför kan det i sig ha en negativ påverkan på yttrandefriheten genom att människor avhåller sig från att offentligen uttrycka sina åsikter för att inte utsättas för kränkningar.

Sveriges Radio anser dock att utredningen, trots de avvägningar som gjorts, i vissa avseenden inte tillräckligt beaktat de yttrandefrihetsrättsliga intressena.

Framförallt ifrågasätts argumenten för en i flera avseenden utvidgad kriminalisering. Sveriges Radio anser att hat och hot i första hand ska angripas med de rättsliga instrument som redan finns. Endast i den mån det kan påvisas att det i gällande rätt finns luckor för straffvärda beteenden bör kompletteringar övervägas.

För att komma till rätta med straffvärda kränkningar är den kompletterande kriminalisering, som trots allt kan behövas, inte tillnärmelsevis lika viktig som åtgärder för att få till stånd en effektiv tillämpning av de redan kriminaliserade gärningarna. Sveriges Radio har svårt att se att ytterligare kriminaliseringar och i många fall konkurrerande straffbestämmelser skulle leda till att komplexiteten minskar och effektiviteten i rättssystemet ökar.

Sveriges Television AB

SVT anser att de åtgärder som i första hand bör komma ifråga för att motverka hot och hat på Internet, är att åstadkomma en effektivare tillämpning av de idag befintliga straffbestämmelserna.

Varje åtgärd som syftar till ett starkare skydd för privatlivet vid yttrandet innebär i princip motsvarande inskränkning av yttrande- och informationsfriheten. SVT anser inte att utredningen tillräckligt beaktat de yttrandefrihetsrättsliga intressena och påverkan på det grundlagsskyddade området.

TV4 AB

Yttrandefrihetskommittén har redan tidigare konstaterat att förekomsten av integritetskränkningar inom det grundlagsskyddade området är mycket begränsad varför det saknas skäl och behov att stärka skyddet inom ramen för TF och YGL. Trots detta presenteras förslag i betänkandet som de facto påverkar nämnda grundlagar. T.ex. kan vissa moderniseringar av språk i bestämmelser leda till en utvidgning av straffansvar och även tolkningsproblematik i förhållande till befintlig praxis på området. Av den anledningen ser TV4 ett behov av att de här föreslagna åtgärderna sätts in i ett större sammanhang.

IT&Telekomföretagen

Att konsumenter och användare känner trygghet och tillit när de nyttjar de produkter och tjänster som branschen levererar är en förutsättning för att branschen fortsatt ska kunna växa och bidra till samhällsutvecklingen.

Hot och kränkningar på internet är därför något som alla seriösa aktörer i branschen tar på största allvar. De har uppenbara moraliska och affärsrättsliga intressen av att se till att deras respektive plattformar är trygga och välkomnande.

IT&Telekomföretagen delar uppfattningen att hot och kränkningar på nätet utmanar demokratin, och att det finns ett behov av att skyddet av såväl yttrandefrihet som den personliga integriteten anpassas till att bättre spegla den rådande samhälls- som teknikutvecklingen. Behovet av att balansera dessa rättigheter mot varandra är avgörande för att uppnå en ändamålsenlig lagstiftning.

Mot den bakgrunden välkomnar vi regeringens initiativ till utredning.

Svenska Journalistförbundet

Sammanfattning

Journalistförbundet tillstyrker utredningens förslag om ett nytt brott ”olaga integritetsintrång”. Vi tror att det kan vara ett sätt att motverka hat och hot inom sociala medier.

Vi kan också instämma i utredningens tankar om att brotten mot frihet och frid, framför allt olaga hot, förtal och förolämpning bör moderniseras och i vissa fall utvidgas till att omfatta andra gärningar än idag.

De ändringar som kommittén föreslår är således inte enbart av semantisk karaktär. Framför allt innebär förändringarna när det gäller förolämpning och förtal materiella förstärkningar av brottens omfattning.

Vi delar inte utredningens uppfattning att denna utvidgning inte i någon nämnvärd omfattning kommer att påverka straffskipningen av samma brott i TF och YGL.

Journalistförbundet ser snarare att utredningens förslag kommer att påverka även grundlagsskyddade medier i en utsträckning som inte står i överensstämmelse med utredningens direktiv. Konsekvenserna av denna inverkan är inte tillräckligt utredda av utredningen.

Journalistförbundet kan därför av det skälet inte tillstyrka förslagets inverkan på det grundlagsskyddade området. Vi utvecklar detta närmare nedan.

Slutligen ser vi det som positivt att utredningen för ett resonemang om huruvida det bör ske en översyn av lagstiftningen kring brott mot medborgerlig frihet. Journalistförbundet förordar en sådan översyn.

Principiella utgångspunkter

Journalistförbundets remissyttrande begränsas till konsekvenserna av utredningens förslag på det grundlagsskyddade området.

Av utredningens direktiv framgår att ”Utredaren ska beakta att tryck- och yttrandefriheten inte inskränks på något avgörande sätt.”

Däremot får utredaren föreslå de konsekvensändringar i TF och YGL som kan bli följden av ändringar i brottsbalken ”för att uppnå en språklig och systematisk överensstämmelse.”

Utredningens huvudsakliga uppgift har varit att finna ett starkt straffrättsligt skydd mot integritetskränkande uppgifter och åtgärder utanför det grundlagsenliga tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området.

Utredningen är således i första hand en utredning med en förstärkt straffrätt som utgångspunkt, inte om en yttrandefrihetsutredning.

Frågan uppstår då om de i sig erforderliga förändringarna i brottsbalken påverkar tryckfrihetsbrotten i 7:4 TF och 5:1 YGL, utöver en språklig och systematisk överensstämmelse.

Eller annorlunda uttryckt, leder utredningens förslag till konsekvenser som är icke önskvärda ur ett tryck- och yttrandefrihetsperspektiv.

På vilket sätt påverkar utredningens förslag TF och YGL

Utredningen konstaterar att de föreslagna ändringarna får få eller mycket få konsekvenser på tryck- och yttrandefrihetsbrotten. Journalistförbundet delar inte den uppfattningen. Vi anser tvärtom att det finns en uppenbar risk att de rättsvårdande myndigheterna kan få lättare att så väl beivra brott som att fälla till ansvar.

I stort har utredningen gjort ett utmärkt arbete inom ett område som innebär en svår balansgång mellan två starka och viktiga intressen – å ena sidan skyddet av den personliga integriteten och å den sidan andra skyddet av tryck- och yttrandefriheten.

Utredningen skriver att inte är en lyckad ordning om exempelvis databaser med utgivningsbevis uppfattas som frizoner där det råder straffrihet för gärningar som databaser utan utgivningsbevis omfattas av kriminalisering. I och för sig fortsätter utredningen med konstaterandet att de problem som kan uppstå med en sådan skillnad inte ska överdrivas.

Samtidigt fastslår utredningen i kapitlet ”Olaga hot, förtal och förolämpning som tryck- och yttrandefrihetsbrott” - utredningens ”huvudkapitel” om förslagens påverkan på TF och YGL - att det skulle framstå som ”ologiskt och svårbegripligt” med en sådan skillnad som nämns ovan. ”Sådan diskrepans bör enligt vår mening i möjligaste mån undvikas”.

De författningsförändringar som utredningen föreslår när det gäller brotten förtal, förolämpning samt olaga hot i brottsbalken, således även ska gälla tryck- och yttrandefrihetsbrott. Utredningen föreslår däremot

inte att det nya brottet olaga integritetsintrång ska vara ett TF/YGL-brott.

Men i specialmotiveringen till detta nya brott konstaterar utredningen att "(F)örtalsregeln kommer dock att ha fortsatt tillämplighet på det grundlagsskyddade området, även beträffande de gärningar som vi anser uteslutande skulle ha bestraffats enligt den nya bestämmelsen i 4 kap. BrB, om gärningen hade begåtts utanför det grundlagsskyddade området."

Detta innebär, såvitt Journalistförbundet förstår, att det nya brottet olaga integritetsintrång indirekt även omfattas av brottskatalogen i TF/YGL utan att där vara ett eget brott.

Det innebär vidare att förtalsbrottet i BrB får ett annat tillämpningsområde än motsvarande bestämmelse i TF/YGL.

Med hänvisning till att det enligt utredningen inte bör råda någon diskrepans mellan BrB och TF/YGL, ställer sig Journalistförbundet mycket frågande till utredningens specialmotivering.

Journalistförbundet ifrågasätter inte utredningens goda intentioner att förstärka integritetsskyddet för enskilda personer och att lagförslagets konstruktion med nödvändighet innebar avsteg från utredningens direktiv.

Men utredningens förslag innebär enligt vår uppfattning ett principgenombrott i den hittills rådande rättsuppfattningen att brott i TF/YGL ska ha samma tillämpningsområde som i BrB.

De utvidgade brotten och det nya brottet olagligt integritetsintrång får "smitteeffekter" även på det område som enligt direktiven i möjligaste mån skulle exkluderas från lagstiftning.

Om ett sådant principgenombrott ska genomföras krävs en noggrann analys av konsekvenserna av en sådan förändring. Det saknas i utredningens förslag.

Behovet av en analys

Som tidigare nämnts har utredningen haft i uppdrag att skapa ett starkt straffrättsligt skydd mot yttranden och publiceringar som går utöver vad enskilda personer ska behöva tåla. Utredningens huvudfokus har således inte varit att stärka yttrandefriheten.

Från den utgångspunkten behöver det inte vara felaktigt att ett förstärkt straffskydd även ska omfatta det grundlagsskyddade området, om vi för en stund lämnar utredningens direktiv därhän.

För att ändra lag, framför allt när det gäller grundlag, och i synnerhet konstitutionella författningar som innehåller grundläggande rättigheter, krävs bland annat att förändringarna ska vara nödvändiga, proportionella och effektiva.

För att en förändring av lag ska vara nödvändig krävs att det inte finns något annat sätt – exempelvis gällande lag – för att lösa det problem lagstiftaren vill åtgärda.

Lagförändringen ska vara proportionerlig, det vill säga det måste finnas en rimlig avvägning mellan intresset av att genomföra förändringen och det intrång i andra intressen som lagförändringen medför. Exempelvis innebär en förstärkning av den personliga integriteten ett intrång i yttrandefriheten.

Slutligen måste lagförändringen vara effektiv. Den ska få träff på de handlingar och beteenden lagstiftaren inte accepterar.

Om nu utredningen ”Integritet och straffskydd” vill motverka diskrepans mellan å ena sidan det grundlagsskyddade området och å den andra sidan området utanför TF/YGL och samtidigt följa sina direktiv, borde slutsatsen bli att utredningen föreslår att Mediegrundlagskommittén (Dir 2014:97) ges tilläggsdirektiv.

Syftet skulle då kunna vara att genomföra en förutsättningslös analys och utredning av i vilken utsträckning straffrättsliga skydd för publiceringar utanför TF/YGL ska tillåtas få ”smittoeffekter” på det grundlagsskyddade området.

Samtidigt vill Journalistförbundet betona att det trots allt är rättsligt motiverat att vi har skillnader på vilket sätt publiceringar ska bedömas.

Ett skäl är att, vilket såväl denna utredning som Yttrandefrihetskommittén (SOU 2012:55) konstaterat, att de övergrepp ett utökat straffskydd ska motverka, i mycket stor del finns utanför TF/YGL- området.

Det beror, enligt vår uppfattning, dels på ensamansvaret enligt TF och YGL, dels på medias självsanerande system.

Syftet med en ansvarig utgivare är bland annat att allmänheten vet att en namngiven person utan någon annans inblandning tar det hela ansvaret för det publicerade materialet. Han eller hon ansvarar fullt ut för det som trycks, sänds eller publiceras på elektroniska medier. Inget må heller införas mot utgivarens vilja.

Utgivaren har också att vid publicering ta hänsyn till de etiska reglerna för press, radio och tv. Av portalparagrafen till dessa etiska riktlinjer framgår:

”Press, TV och radio skall ha största frihet inom ramen för tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen för att kunna tjäna som nyhetsförmedlare och som granskare av samhällslivet och för att kunna publicera det som är av vikt och betydelse för medborgarna. Det gäller dock att skydda enskilda mot oförskyllt lidande genom publicitet.

Etiken tar sig inte i första hand uttryck i en formell regeltillämpning utan i en ansvarig hållning inför den publicistiska uppgiften. De etiska reglerna för press, radio och tv är ett stöd för den hållningen”.

Yttrandefrihetskommittén genomförde en analys av de ärenden som Pressens Opinionsnämnd (PON) och Granskningsnämnden (GRN) handlagt under ett antal år. Kommittén fann att PON och RGN bedömde avgjorda fall strängare än intentionerna i lagstiftningen.

Det ensamma utgivarskapet tillsammans med det pressetiska systemet är en frihet under ansvar.

Den konstruktionen har en mycket stark och respekterad ställning i samhället och kan som nämnts vara en utgångspunkt för en förutsättningslös diskussion om hur såväl den personliga integriteten som tryck- och yttrandefriheten kan skyddas.

Journalistförbundets slutsats

Vi har ovan skissat på olika resonemang kring straffskydd för oacceptabla yttranden och i vilken utsträckning ett sådant skydd ska få kunna påverka TF/YGL.

Journalistförbundet saknar en sådan analys i utredningen och kan därför inte tillstyrka utredningens förslag i de delar de påverkar det grundlagskyddade området.

Svenska tidningsutgivareföreningen (TU)

Utredningen har haft att se över det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet, särskilt i fråga om hot och kränkningar. Det handlar om många gånger vidriga företeelser och problem. Detta gör det emellertid också många gånger svårt att diskutera det mot det för integriteten ofta motstående yttrandefrihetsintresset. Det finns därför anledning att vara varsam och inte i iveren att åtgärda ett konkret problem riskera att åstadkomma nya.

Utgivarna

Utgivarna är en intresseorganisation som samlar TU – Medier i Sverige, Sveriges Tidskrifter, Sveriges Television, Sveriges Radio, UR och TV 4-Gruppen.

I det aktuella betänkandet har våra medlemmar funnits med som remissinstanser och har var för sig lämnat ett yttrande.

Utgivarna skriver därför inget eget yttrande i detta ärende utan hänvisar istället till de yttranden som våra medlemmar lämnat.

Konstnärliga och litterära yrkesarbetsares samarbetsnämnd (KLYS)

Inledning

Inom alla konstnärliga yrkesgrupper förekommer hot, trakasserier och våld i varierande utsträckning som en följd av att enskilda kulturskapare använder sin yttrandefrihet i sin yrkesverksamhet. Det är en allvarlig situation och en oroande utveckling, som på olika sätt riskerar att begränsa den konstnärliga friheten.

Denna bild bekräftas också i den nyligen utförda undersökningen av Myndigheten för Kulturanalys *Hotad kultur? Om hot trakasserier och våld mot konstnärer och författare i Sverige* Rapport 2016:3, som har genomförts i samarbete med KLYS medlemsorganisationer KRO/KIF och Sveriges Författarförbund. I undersökningen framgår att så många som var tredje författare och konstnär någon gång har utsatts för hot trakasserier, stöld, våld eller skadegörelse, som har varit kopplad till deras yrkesutövning. Var sjätte tillfrågad har dessutom bara under de senaste tolv månaderna utsatts vid minst ett tillfälle.

Den tekniska utvecklingen har förenklat möjligheterna till kommunikation oerhört och underlättat möjligheten att begå denna typ av gärningar. Därför är det inte förvånande att den vanligaste formen av gärning gentemot kulturskapare är hot via sociala medier och andra digitala kanaler.

KLYS välkomnar därför att regeringen har tagit initiativ till en bred översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet, särskilt när det gäller hot och andra kränkningar.

KLYS om utredningsförslag

KLYS tillstyrker utredningens huvudförslag om att ett nytt brott om ”olaga integritetsintrång” införs i Brottsbalken, som vi menar kan vara ett effektivt sätt att motverka hat och hot mot bl a yrkesverksamma kulturskapare i sociala medier. Vi är dock bekymrade över att det i sig goda förslaget, som ska gälla utanför TF/YGL-området kan spilla över på områden som är skyddade av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Konsekvenserna har inte utretts tillräckligt.

Vi delar utredningens slutsats om att brotten mot frihet och frid, framför allt olaga hot, förtal och förolämpning bör moderniseras och i vissa fall utvidgas till att omfatta andra gärningar än idag.

När det gäller utredningens uppfattning om att en sådan utvidgning inte i någon nämnvärd utsträckning kommer att påverka straffskivningen av samma brott i TF och YGL, är dock KLYS av annan åsikt. Vi menar att förslaget kommer att påverka även grundlagsskyddade medier i en omfattning som inte överensstämmer med utredningens direktiv, och att konsekvenserna av den inverkan inte har utretts tillräckligt av utredningen.

I övrigt vill KLYS hänvisa till våra medlemmars (SJF, Fotografernas förbund och KRO/KIF) yttranden över förslagen i denna utredning, där ovanstående synpunkter utvecklas.

Avslutning

När det gäller det fortsatta arbetet med att upprätthålla konstnärlig frihet och yttrandefrihet vill vi lyfta fram Kulturanalysmyndighetens bedömning att fler aktörer måste samverka: medieföretag, myndigheter, rättskedjan och leverantörer, som tillhandahåller sociala forum på nätet.

Friends

Stiftelsen Friends yttrar sig över utredningens förslag med utgångspunkt i barnkonventionen, samt i den kunskap och erfarenhet som följer av att dagligen träffa barn och unga i skolor, förskolor och inom idrottsverksamhet. Friends tillstyrker utredningens förslag i allt väsentligt. Generellt anser Friends att särskild hänsyn till barn och unga bör tas vid bedömningen av samtliga brott som är kopplade till kränkningar på internet, mot bakgrund av vad som framgår nedan av avsnitt 12.5.4. Friends synpunkter i övrigt på förslaget framgår nedan under respektive avsnitt.

Allt som kan beskrivas som angrepp på den personliga integriteten kan inte vara straffbart

I skollagen (2010:800) 6 kap. framgår tydligt att det idag råder nolltolerans ifråga om kränkningar i skolan. Det är viktigt att det skickas signaler till barn och unga att det råder nolltolerans mot kränkningar även utanför skolan. I Friends nätrapport 2016 framgår att sexuella kränkningar på nätet blivit ett normaliserat beteende bland unga tjejer; en tredjedel av de kvinnliga respondenterna har utsatts för sexuella trakasserier. Professor Katja Gillander Gådins forskning bekräftar att sexuella trakasserier bland unga är så vanliga att de kan utvecklas till ett normaliserat beteende. I utredningen saknas tydliga förslag för hur arbetet med att skapa normer i denna fråga ska genomföras. Det är viktigt att de statliga myndigheter som idag arbetar med dessa frågor öppnar upp för samarbeten med civilsamhället och de organisationer som idag är verksamma bland unga.

Rädda barnen

Rädda Barnen välkomnar den förstärkning av straffskyddet som föreslås när det kommer till kränkningar av den personliga integriteten.

Bekymmersamt är dock att barn och ungas perspektiv inte synliggörs i utredningen. Barn och unga är en utsatt grupp när det kommer till den här typen av brott - och då både som offer och förövare.

De förslag som läggs fram uppfyller de krav som kan ställas på lagstiftning. Rädda Barnen efterfrågar inte en särreglering som riktar sig mot just barn och unga. Däremot hade vi velat se att utredningen tagit upp barn och ungas förhållanden och speglat den verklighet de lever i och därigenom försett rättstillämparna med exempel, resonemang och vägledning. Rädda Barnen satte värde på att delta vid den hearing som hölls med myndigheter och organisationer den 23 januari. Men barn och ungas röster och deras egna uppfattningar om vilket skydd de behöver eller vad de är rädda att utsättas för, framkommer inte av utredningen.

Utredning och lagföring av brott är processer som uteslutande utförs av vuxna. Det ankommer på vuxna att göra bedömningar av barn och ungas upplevelser och agerande. Även om många vuxna har förmågan att sätta sig in i andras situation uppkommer ändå ett glapp jämfört med barn och ungas faktiska omständigheter. Detta glapp riskerar att vara större än det som kan uppkomma när vuxna bedömer andra vuxna. Att då i förarbetena lyfta in barn och ungas röster skulle bidra till att minska glappet och därmed stärka barn och ungas position både vad gäller anmälnings- och utredningsbenägenhet liksom efterföljande lagföring.

Att lyfta in erfarenheter från dagens barn och unga och ge exempel och föra resonemang utifrån deras förhållanden, minskar inte förarbetenas värde över tid och medför inte heller att synen på barn och unga låses fast vid dagens förhållanden. Det får i stället ses som ett steg mot framtiden och ny praxis. Det får också ses som ett tydligt besked om barnperspektivets betydelse och barns rättigheter.

Internetstiftelsen i Sverige

IIS anser att betänkandet innehåller en grundlig beskrivning av den tekniska utveckling som skett och hur utvecklingen påverkat sättet vi kommunicerar på samt vilka nya risker det innebär ur ett integritetsperspektiv.

Enligt IIS innehåller utredningen en väl motiverad beskrivning av behovet av ett förstärkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten och en väl gjord avvägning mellan detta behov och yttrandefrihetsspekterna.

IIS välkomnar de författningsförslag i utredningen som avser att stärka skyddet för den personliga integriteten för den enskilde med nedanstående kommentarer till utredningen.

I direktivet till utredningen framgår uttryckligen att det inte ingår i utredningens uppdrag att lämna förslag till grundlagsändringar.

IIS anser dock att utredningen under den fortsatta beredningen bör överväga om tryckfrihetsförordningens brottskatalog bör kompletteras med en bestämmelse om integritetsskydd, till exempel med det nya brottet olaga integritetsintrång. Det framstår som inkonsekvent om ett visst klandervärt beteende är straffbart eller inte, beroende på om det utförs på en webbplats som har eller inte har grundlagsskydd enligt den så kallade databasregeln (till exempel webbplatser med utgivningsbevis). Det finns risk att allmänheten uppfattar lagstiftningen som ologisk och svår-förståelig.

Motsvarande problematik finns redan idag i förhållande till personuppgiftslagen där aktörer kan undkomma personuppgiftslagens regler genom att erhålla ett utgivningsbevis för sin webbplats.

Det krävs en noggrann utredning för att kunna införa en bestämmelse om integritetsskydd på det grundlagsskyddade området och avvägningar måste göras i förhållande till yttrandefriheten. Men yttrandefriheten får inte medföra att det är tillåtet att på en webbplats sprida integritetskränkande uppgifter enbart för att webbplatsen har ett utgivningsbevis. IIS ser en risk att det kan etableras frizoner.

Att utredningen anser att det inte bör införas en bestämmelse om integritetsskydd på det grundlagsskyddade området baseras på Yttrandefrihetskommitténs utredning från 2012. Denna utredning mottogs dock av blandat remissutfall där tunga aktörer och myndigheter ansåg att en bestämmelse om integritetsskydd behövdes både inom och utanför det grundlagsskyddade området eller att ytterligare utredning i frågan krävdes. Notera också att utredningen hade som utgångspunkt hur internet och till exempel sociala medier användes år 2012, en bild som ser väsentligt annorlunda ut idag, år 2016.

Sammantaget välkomnar IIS att det nya brottet olaga integritetsintrång införs i brottsbalken, men anser att det bör ske en ny översyn av regleringen och det straffrättsliga integritetsskyddet på det grundlagsskyddade området i ett annat sammanhang.

Brottsofferjouren

Brottsofferjouren Sverige ställer sig i princip bakom de framförda förslagen om ett förstärkt straffrättsligt integritetsskydd. Särskilt glädjande är förslaget om utvidgning av rätten till brottsskadeersättning.

Barnens rätt i samhället (BRIS)

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen)

I FN:s barnrättskommittés rapport avseende den femte periodiska granskningen, 2015, presenterades ett antal rekommendationer som har bäring på det aktuella betänkandet. Samtidigt som kommittén beskriver sin uppskattning avseende de ansträngningar som gjorts för att förbättra nätsäkerheten och för att motverka mobbning så uppmanas Sverige att vidta ytterligare åtgärder.

I rekommendation 24 uppmanar kommittén Sverige att:

- a) anstränga sig ytterligare för att ta fram regelverk till skydd för barns integritet och på lämpligt sätt utbilda barn, lärare och familjer i säker användning av informationsteknik, i synnerhet i hur barn kan skydda sig själva från pedofiler, från att utsättas för information och material som är skadliga för deras välbefinnande och från nätmobbning,*
- b) öka kunskapen hos barn om de allvarliga konsekvenser som nätmobbning kan få för deras kamrater,*
- c) stärka mekanismerna för övervakning och lagföring av Internetrelaterade kränkningar av barns rättigheter*

Därutöver uttrycker kommittén oro över att handlingsplaner mot mobbning sällan uppges bygga på en kartläggning av behov, att antalet elever som utsätts för någon form av trakasserier, inklusive nätmobbning, av andra elever ökar och att sociala medier-företag inte i tillräckligt hög utsträckning deltar i bekämpningen av mobbning och trakasserier på nätet.

I rekommendation 32 anger därför Kommittén att konventionsstaten ska göra ytterligare ansträngningar för att bekämpa alla former av mobbning och trakasserier, inklusive nätmobbning och mobbning genom mobilen och i synnerhet

- a) öka sociala medier-företags deltagande, förbättra förmågan hos lärare, andra personer som arbetar i skolan och elever att tolerera mångfald i skolan och förbättra elevers konfliktlösningsfärdigheter och att involvera barn i de initiativ som syftar till att eliminera förekomsten av mobbning,*

Även om dessa tydliga rekommendationer från FN:s Barnrättskommitté och dess granskning av Sverige tyvärr inte omnämns i det aktuella betänkande anser Bris att de genom betänkandets förslag delvis är uppfyllda. Bris uppmanar dock regeringen att fortsätta att arbeta för att leva upp till rekommendationerna och då inte minst med kunskapshöjning avseende säkerhet och trygghet på nätet. Det gäller för såväl barn som vuxna liksom näringsliv, myndigheter och de rättsvärdande myndigheterna.

Regeringen har aviserat att Barnkonventionen ska bli lag och i Barnrättsutredningens betänkande (SOU 2016:19) som presenterades i mars i år finns mer att läsa om hur det ska gå till. En förhoppning från nämnda utredning är att när Barnkonventionen blir lag kommer barns rätt att

komma till tals i ärenden som rör dem att bli tydligare. Att barn har rätt att komma till tals är dock en regel som redan gäller. Bris anser att betänkandet om Integritet och Straffskydd skulle vunnit på att låta barn och unga komma till tals direkt. Barns kunskap om dessa områden är mycket stor. Bristen på barns egna röster kan riskera att synen på barn som rättighetsbärare inte blir tydligt för rättstillämparen. Det är en brist.

Barns tilltro till rättsväsendet när det gäller att komma till rätta med kränkningar på nätet är enligt undersökningar mycket liten. Det är också tydligt i samtal som kommer till Bris. Det är viktigt när ny lagstiftning träder i kraft att resurser också finns så att dessa rättigheter kan tas tillvara. Bris välkomnar att språket i lagstiftningen görs mer tillgängligt och anpassas till en mer modern syn på hur unga upplever kränkningar. Att tillgängliggöra språket är i linje med Barnkonventionens krav och kan avhjälpa vissa brister.

Barns rätt till hälsa omfattar inte bara fysisk utan också psykisk hälsa. I Integritets- och Straffskyddsutredningens kunskapsgenomgång nämns detta vilket är bra. I samtal med Bris uppger barn att avsaknaden av kontroll över kränkande material på nätet är en av de viktigaste orsakerna till psykisk ohälsa i relation till näthot och näthat. För att läka detta uppger barn ofta att det är viktigare att bilder eller förnedrande text tas bort från nätet än att någon straffas. Därför välkomnar Bris särskilt att kravet på sådana åtgärder när det gäller BBS-lagen utvidgas. Det är ett mycket välkommet förslag. Samtidigt är det mycket otillfredsställande att det fortfarande är möjligt att genom ett utgivningsbevis komma undan med att kränka andra.

Om barns och ungas vardagsmiljö, online och offline

Bris ser med tillfredsställelse på att utredningen gjort en gedigen genomgång av tillgänglig kunskap och fakta avseende barns utsatthet på nätet. Det finns också en genomgång som nämnts ovan av psykisk ohälsa kopplad till mobbning och trakasserier på nätet. Det är en mycket viktig fråga där Bris genom våra olika kanaler ofta kommer i direkt kontakt med barn som utsätts. I forskningen görs dock allt för sällan likhetstecken mellan barns liv på nätet och utanför. Det riskerar att leda tanken fel.

Nätet som arena är för barn och unga är något annat än för många vuxna. Nätet är vardag, vardagsrum, arbetsmiljö och umgängesplats – inte sällan med obligatorisk närvaro. Nätet är en plats där unga söker kunskap och information. Nätet är en plats där unga hänger och umgås liksom nätet är en plats där barn och unga utforskar gränser, vänskap och sin identitet. Nätet är också en plats där många utsatta barn söker sin trygghet och hjälp från både vuxna, myndigheter och vänner. Det är också en plats som inte kan undvikas, lika lite som skolgården, eftersom både socialt liv och till exempel skolarbete pågår på nätet.

Alla dessa parametrar och denna kunskap är viktiga för utformningen av straffrättsliga bestämmelser som ska fungera i nutid och i ett antal år framåt. Nätet skiljer sig i många avseenden inte åt från fysiska miljöer men samtidigt så är dessa platser oändligt annorlunda. Att hot och hat snabbt kommer många till del är både en försvårande omständighet men också en skyddsfaktor och en möjliggörare för att kunna klara upp brott lättare. Det kräver dock närvaro av både enskilda vuxna, av organisationer och av samhället.

När kunskapshöjande åtgärder vidtas är det viktigt att bästa tillgängliga kunskap används. Barn är experter på sin egen tillvaro och behöver snarare hjälp att hitta strategier för att hantera sin tillvaro på nätet än pek-pinnar. Idag finns kunskap om att vissa grupper av barn är särskilt utsatta, både på nätet och utanför. Hit hör exempelvis hbtq-personer och unga med NPF. Det är också grupper som använder nätet mer och utsätts för mer kränkningar än andra grupper. Kunskapen kring detta är låg, och stödet för dessa grupper mindre tillgängligt. Kunskapshöjande insatser bör ha ett särskilt fokus på riskgrupper.

Det är viktigt att barns och ungas integritet och möjlighet att leva och umgås på nätet inte kringskärs. Istället för ett skyddsperspektiv som innebär att barn ska begränsa sin nätnärvaro bör information utformas för att ge barn redskap att undvika att kränka andra. Att prata om gränser för vad som är okej att sprida är en brottsförebyggande och gynnande metod.

Bris välkomnar särskilt en teknikneutral lagstiftning och vi bedömer i stora drag utredningens förslag som väl avvägda. Det är viktigt att samma regler gäller överallt i samhället. Samtidigt måste, som nämnts, mer än straffrätt till för att kunna upprätthålla den nivå av trygghet som barn och unga har rätt till. Att arbeta med normer kring hur man umgås på nätet är viktigt. Att utbilda barn och unga om de rättigheter de har som brottoffer och inte minst vilka skyldigheter som finns för att man ska slippa bli förövare. Det är hela vuxenvärldens ansvar, inte bara rättsväsendets och det innebär att vuxenvärldens förståelse för och kunskap om barns närvaro på nätet måste öka.

Barns möjlighet till upprättelse och barn som förövare

Förslagen i betänkandet Integritet och Straffskydd innebär bättre möjligheter att straffrättsligt få upprättelse för hot och kränkningar även när de sker på nätet. Det är bra men för barns del krävs ytterligare förstärkningar för verklig möjlighet till upprättelse.

Som nämnts ovan har barn inte sällan lågt eller mycket lågt förtroende för rättsväsendet när det gäller just brott som begås på nätet. För att barn ska kunna ta tillvara sin rätt måste det finnas poliser och åklagare som är väl insatta i barns verklighet. Barn bör också allmänt ha större möjlighet-

er att få tillgång till målsägandebiträde och annat stöd och hjälp. När det gäller anmälningsbrott är det extra viktigt att barn får verklig möjlighet att få sin sak prövad på samma sätt som andra rättighetsinnehavare. Att se barn som aktörer och rättighetsbärare är en bra början.

Barn som misstänks för brott måste också få sina rättigheter tillgodosedda. Att utredningar och processer sker skyndsamt är extra viktigt för unga personer. Dessutom ska barn alltid tillförsäkras rätten till utbildning, oavsett om barnet är frihetsberövat eller blivit föremål för andra åtgärder under utredningstiden.

Bris vill också ta chansen att påminna om vikten av att Sveriges regering undertecknar Barnkonventionens tredje tilläggsprotokoll som innebär att barn får möjlighet att få sina rättigheter prövade. Enligt Barnkonventionen ska varje medlemsstat möjliggöra för ett barn att vända sig till en instans och få sin sak prövad när deras rättigheter har kränkts, men svårigheterna för barn att påtala kränkningar nationellt är idag stora. Genom att ratificera tilläggsprotokollet uppfyller också Sverige rekommendation 61 från Barnrättskommittén.

Kommittén rekommenderar att konventionsstaten, i syfte att ytterligare främja uppfyllandet av sitt åtagande om barnets rättigheter, ratificerar det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om ett klagomålsförfarande.

Unizon

Unizon välkomnar utredningen och utredningens förslag överlag.

Den lagstiftning vi har idag ger inte tillräckligt skydd åt kvinnor, tjejer och barn som utsätts för hot, hat, sexuella övergrepp och trakasserier varken på internet eller i andra sammanhang. Detsamma gäller för journalister, politiker och andra som deltar i det offentliga samtalet kring kvinnors rättigheter. Mer ansvar måste läggas på utgivarna och de som tillhandahåller s.k. elektroniska anslagstavlor eftersom kränkande material som ligger kvar på nätet är en pågående kränkning som inte upphör och som kan finnas tillgänglig för oöverskådlig framtid. Unizon uppskattar att utredningen samrått med Mediegrundlagskommittén om faran med att skapa "frizoner för kränkningar" hos databaser med utgivningsbevis och hoppas att denna risk kommer vara adresserad i utredningen som läggs fram i september.

Unizon anser att de avvägningar som gjorts av utredningen avseende en ny brottsbestämmelse samt utökat straffansvar i relation till yttrandefriheten är väl avvägda men ser stora behov av att förändring och modernisering av lagstiftningen får önskad effekt i tillämpningen. Straffrihet för olaga hot, ofredanden och förtal måste upphöra och förändringar i lagstiftningen bör utvärderas efter en rimlig tid.

Yttrandefriheten finns inte till för att skydda personer som hotar om våld eller hotar om att kränka någons personliga integritet. Unizon delar utredningens bedömning avseende vikten att dra en tydlig undre gräns för när gärningar som kränker en person och dennes integritet är straffbara. Slutligen anser Unizon att det är nödvändigt att lagstifta om ett straffskydd för den personliga integriteten, även i de fall detta innebär en inskränkning av yttrandefriheten.

RFSL och RFSL Ungdom

RFSL har erbjudits möjlighet att yttra sig över betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7). Vi har valt att lämna ett gemensamt yttrande tillsammans med RFSL Ungdom.

RFSU

RFSU välkomnar utredningen och utredningens förslag överlag.

RFSU anser att lösningen inte ensamt finns i straffrätten utan önskar se stora satsningar för att skapa samtalsforum, inte minst med ungdomar, kring normer och värderingar kopplat till sexualitet och personlig integritet. Detta skulle exempelvis kunna ske i samband med sexualundervisning eller upplysning. RFSU önskar även se en statlig utvärdering av sexualupplysningen i Sverige idag för att säkerställa att alla ungdomar har tillgång till en adekvat normkritisk sexualundervisning.

Enligt RFSU är det svåra avvägningar som behöver göras för att dels skapa ny brottsbestämmelse dels utvidga det straffbara området, inte minst när brottsbestämmelsen ska viktas mot yttrandefriheten. RFSU anser att utredningen har landat i en rimlig bedömning och att det knappast är t.ex. hot om våld eller hot om att kränka någons personliga integritet som yttrandefriheten primärt tar sikte på att skydda.

RFSU kommer framför allt fokusera på att se över förlagens inverkan på området som rör sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR. Innan utredningens förslag kommenteras under respektive rubrik kommer vi emellertid att uppehålla oss under ett par övergripande områden enligt nedan.

Roks

Sammanfattande synpunkter

Betänkandet är utarbetat när det gäller forskningen, problematiken kring internet klargörs och visar en tydlig bild att något måste hända. Internet påverkar kommunikationen över landsgränserna vilket kan vara positivt. Det kan dock även vara negativt om genom att det finns en plats att kränka andra som många anser vara ”osynlig”. Därför är detta en nödvändig förändring. Det är positivt att kvinnors utsatthet belyses i betänkandet. Detta på grund av att tjejer och kvinnor är en speciellt utsatt

grupp när det kommer till kränkning av den personliga integriteten på internet.

En lagförändring kommer även att påverka kommunikationen på internet. Människor kommer att bli påverkade då de inte kommer att kunna kränka andra som tidigare, då man vet att det blivit olagligt. Detta kommer, enligt oss, att leda till bättre internetvett. Vet man som idag att det inte finns något straff och att man helt enkelt är ”osynlig” påverkas man av det och släpper på gränserna.

Luckorna i förslaget är dock alldeles för många för att kunna tillämpas med bästa resultat. Ytterligare utredningar behövs göras för att förslaget ska kunna fungera fullt ut. Vi anser att undersöknings- och forskningsdelen är avklarad, men själva förslaget behöver närmare utredning, eftersom spridningen på internet är för omfattande jämfört med skyddet i detta lagförslag.

Inledning

Generellt är det ett utarbetat betänkande, forskningsdelen kring ämnet är tydlig och grundläggande. Den viktiga poängen som kommer fram är hur viktigt detta lagförslag är för dagens samhälle. Detta samhälle som till stor del utspelar sig på internet, vilket kan vara farligt om inga tydliga regleringar finns.

För att förtydliga, tanken är att vi ska gå igenom varje kapitel i tur och ordning. Eftersom vi lagt fokus på det första kapitlet där författningsförslaget finns, väljer vi att behandla den sist. Alla kapitel kommer dock inte att tas upp, utan bara de områden som vi ansåg har störst påverkan på vår uppfattning kring förslagen.

Kapitel 3: Personlig integritet

I tredje kapitlet (samt 8.1) var utgångspunkten att definiera begreppet personlig integritet. Slutsatsen var dels att det inte var möjligt att tolka begreppet, dels att det inte heller var uppgiften, utan att det med tiden kommer att växa fram ett begrepp.

Vi anser att det är nödvändigt att definiera begreppet, eftersom man från betänkandet kunde se att olika sidor tolkar på olika sätt. Det kan i sin tur leda till att även domstolar kommer att ha svårt att tolka begreppet och därför inte kommer att kunna ge en rättvis bedömning.

Poängen är att problem i efterhand kan ha stor inverkan på utgången i en dom. Om begreppet inte definieras kan det bli stor spridning i dessa fall. Vi anser att artikel 8 i Europakonventionen tydliggör begreppet på ett korrekt sätt.

Kapitel 4 Personlig integritet och yttrandefrihet – två ibland motstående intressen

Den återkommande frågan är om yttrandefrihet kolliderar med personlig integritet. Det som ansågs i betänkandet var att man måste vara noggrann med författningen så att man inte kränker yttrandefriheten. Man menar att man inte ska vara rädd att yttra sig för att det finns en risk att gå emot en straffbestämmelse. Den fria åsiktsbildningen får inte kränkas.

Har man dock en tydlig definition av personlig integritet anser vi att det inte kommer att vara någon kollision mellan dessa intressen. Som nämns även i betänkandet är artikel 8 från Europakonventionen som ger skydd för människors privatliv viktig. Även artikel 10 om yttrandefrihet är en grundläggande rättighet. Vi anser inte att dessa artiklar kolliderar med varandra då båda finns i Europakonventionen och kan användas samtidigt. Därför har vi svårt att se att det kan bli en kollision mellan skyddsintresse och yttrandefrihetsintresse genom denna lagstiftning.

Yttrandefrihetsintresset ska även räknas för den som blir utsatt för dessa kränkningar. Om en person inte vågar lägga upp bilder eller text på sociala medier på grund av rädsla att bli utsatt för andras påhopp, kränks dennes rätt till yttrandefrihet.

Kapitel 5: Internet och annan kommunikation som sker elektroniskt

Kapitel 5 var tydligt och positivt då behovet av detta skydd tydliggjordes. Här ser man att internet har blivit en så pass stor del av nästintill allas vardag och därför måste området regleras. I dagsläget är internet ett laglöst land och detta kan vara en anledning till varför så många människor vågar kränka andra just här, risken att bli straffad är minimal.

I betänkandet sägs det även att man på sociala medier har rätt att välja om man vill vara privat eller offentlig för att minska risken för påhopp och kränkningar, vi anser dock inte att det skyddet räcker. Även om en profil är privat kan en person bli uthängd på internet och det finns inget skydd då profilbilder eller användarnamn missbrukas.

Kapitel 1: Författningsförslag

Det positiva är att språket i många paragrafer har moderniserats och mer anpassat till dagens samhälle. Det gör att lagarna blir lättare att tillämpa och förstå. Vi är positivt inställda till lagförslagen i allmänhet.

Dataskydd.net

Dataskydd.net välkomnar att SOU 2016:7 (”Näthatsutredningen”) godtar enskildas integritet som ett samhällsintresse i och av sig själv. Vi välkomnar också att näthatsutredningen identifierar att spridning av integritetskränkande uppgifter, även om de inte är i sak felaktiga, kan verka hämmande för yttrandefriheten.

Dataskydd.net välkomnar i huvudsak utredningens förslag om en ny brottsrubricering för olaga integritetsintrång. En sådan brottsrubricering kan bli nödvändig med anledning av EU:s nya allmänna dataskyddsförordning, då förordningen inte påbjuder några straffrättsliga skydd för enskilda. Utredningen har dock inte utrett ifall så är fallet ytan hänvisar istället till att svenska åklagare har för dålig kunskap om de nuvarande straffrättsliga bestämmelserna. Dataskydd.net anser detta vara en dålig anledning att utöka det straffbara området.

Dataskydd.net kritiserar i det nedanstående att oviljan att hantera skärningspunkten mellan integritetskränkningar och tryckfrihetens område kommer innebära ett fortsatt svagt skydd för integriteten i Sverige jämfört med andra länder, så som kartlagda av utredningen. Vi menar att om problemet identifieras vara att det finns ett lågt integritetskydd i det svenska samhället, som ligger enskilda till last, så är det ingen lösning att aggressivt tillämpa straffrättsliga mekanismer mot alla som inte gör anspråk på att tillhöra landets mediaelit.

Dataskydd.net avstyrker förslaget på förändringar i BBS-lagen, som utifrån utredningens egna formuleringar och frågan om mellanhandsansvar inom den europeiska dataskyddsrätten ytterligare komplicerar ett redan komplicerat rättsläge. I det nedanstående kommer vi inte att fokusera på antydningar, kränkningar och hot som anspelar på egenskaper hos en individ som inte är sanna (till exempel att någon sägs vara homosexuell men som inte är det, eller att någon sägs ha ett psykiskt eller ekonomiskt problem men som inte är det). Vårt svar fokuserar inte heller på hot av typen ”Jag ska söka upp dig och våldta dig” eller ”Jag vet var du bor och vill döda din lillebror”. Vårt svar fokuserar istället på de tillfällen då en individ drabbas av kränkningar som är grundad på i och för sig korrekt information och som ändå är kränkande för individen att den sprids.

Gammelmåddiga perspektiv på integritetsfrågor

Utredningen har i likhet med många sentida svenska utredningar en föråldrad beskrivning av integritetsbegreppet. Dataskydd.net menar att det inte är möjligt att göra en ”bred översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet” och samtidigt begränsa sig till uppfattningen att ”kränkningar av den personliga integriteten innebär intrång i den fredade sfär som den enskilde bör vara tillförsäkrad och där intrång bör kunna avvisas”. Vi menar också att utredningsdirektiven tagit avstånd från en sådan uppfattning genom att använda ord som ”möjligen kan det sägas” och ”analysen bör inriktas på hur samhällsutvecklingen och den tekniska utvecklingen har förändrat möjligheterna till kommunikation”. Utredningen utgår från den integritetsdiskurs som Markus Bylund i boken ”Personlig integritet på nätet” och säkerhets- och övervakningsforskaren Seda Gürses i sin avhandling om integritetsskyddande teknologier beskrivs som tillkommen på 1870-talet, och som innebär att

integritet är rätten att hålla saker hemliga eller att information som redan är spridd ska förutsättas ligga bortanför individens kontroll. Både Bylund och Gürses delar uppfattningen att integritetsdiskursen sedan 1970-talet införlivar även en rätt eller möjlighet för privatpersoner att utöva kontroll över information som redan utlämnad och information som i och för sig är sann. Särskilt Seda Gürses utvecklar en syn på privatlivet som har vunnit popularitet på 2000-talet och som omfattar en generell rätt att utveckla sin identitet och sina preferenser utan otillbörlig påverkan utifrån.

Den andra generationens integritetsdiskurs föranledde tillkomsten av den svenska datalagen på 1970-talet. Denna juridiska diskurs om integritet övergavs gradvis från och med slutet av 1980-talet. Genom SOU 2004:6 Översyn av personuppgiftslagen och åtföljande proposition 2005/06:173 försvann synen på personuppgiftslagen som en garant för insyn och transparens i processerna för databehandling för att i stället ge plats åt en så kallad ”missbruksregel”. Som utredaren observerade innebär ”den modell som koncentrerar sig på reglering av det som kan karakteriseras som missbruk av personuppgifter, [att man kan utgå ifrån att] själva hanteringen av personuppgifterna skall vara i det närmaste fri”. Såvitt Dataskydd.net erfarit saknas det doktrin kring huruvida en missbruksregel i personuppgiftslagen alls har förutsättning att upprätthållas i Sverige. Förarbetena har inte utrett möjligheterna att effektivt upprätthålla lagen mer än att de konstaterar att det finns bestämmelser om tillsyn och skadestånd. Det måste anses vara en stor brist i det svenska integritetsskyddet att lagstiftaren inte brytt sig om att se till att lagen faktiskt kan efterlevas. Ett lika stort problem kan emellertid antas vara att de statligt tillsatta utredarna inte lägger någon större energi på att säkerställa möjligheterna att i praktiken uppnå efterlevnad av lagförslagen de framställer.

Missbruksregeln har inspirerats av den amerikanska lagstiftningen och en rädsla för att överföringar av personuppgifter till USA ska försvåras. Som den innevarande utredningen observerar finns det dock problem med att upprätthålla och tillämpa personuppgiftslagen. Om lagstiftaren fortsatt eftersträvar amerikanisering av den svenska lagstiftningen kring integritet och privatliv behövs sannolikt en mer avancerad skadeståndsrätt i Sverige.

Anledningen till att en missbruksmodell kan fungera på ett någorlunda tillfredställande sätt i USA, är att övertramp – även om de inte kan förutses – går att beivra med stora skadeståndsbelopp. Dessa stora skadestånd ger marknadsaktörer och även myndigheter ett starkt intresse av att inte i allt för hög utsträckning chansa på att de ska komma undan med missbruk. Dessutom skapas förutsättningar för juristyrket att verka som bara mot andelar av skadeståndsbeloppet kan ta sig an enskilda anspråk mot större organisationer så som företag och myndigheter. I Sverige finns det

inga förutsättningar för en sådan affärsverksamhet. Det ligger privatpersoner som utsatts för kränkningar i fatet. Det kan också observeras att man i USA i allt högre utsträckning efterfrågar ett integritetsskydd som ligger mer i linje med den europeiska modellen.

Att den svenska lagstiftaren dels har påverkats att anta en sorts regelverk som från början inte ansågs förenligt med den europeiska dataskyddsrätten, och sedan har påverkats att låta bli att införa sådana skyddsmekanismer som krävs för att den lagstiftningsteknik lagstiftaren val ska fungera, innebär givetvis att regelverket inte blivit tillfredställande. Se även avsnittet om skadestånd.

Förhållandet mellan integritetskränkningar och personuppgiftslagen

Vi ifrågasätter utredningens påstående att personuppgiftslagen inte kan utgöra ett tillräckligt verktyg för att skydda integriteten bara för att rättsväsendets aktörer upplever lagen är "svårtillämpad" och att de har "mycket dålig kunskap" om lagen. Till exempel har utredningen i ett senare kapitel angående BBS-lagen funnit att lagen trots att den är "svårtillämpad, att förarbetena är motstridiga och att begreppet elektronisk anslagstavla är olämpligt", ska förändras på ett sådant sätt att dess verkningsområde utökas.

Det bör också anmärkas att utredningen, trots att den tagit fram statistik om antalet anmälningar av olika former av förtal, förolämpningar och hot i digitala miljöer, inte har redovisat hur många av dessa anmälningar som leder till utredning och åtal, eller i vilken utsträckning och varför utredningar läggs ned. Utredningens redovisning av tillämplig praxis från domstolarna och åtföljande förslag ger intrycket av att utredningen i de fall som åklagarna funnit förtals- och hotbestämmelser i brottsbalken svåra att tillämpa snarare än att helt avfärda bestämmelsernas lämplighet att uppnå sina mål (så som den gjort med personuppgiftslagen) reagerat med att sänka beviskraven.

I remissvarets sista avdelning (se s. 10) finns en jämförelse mellan sådana nätkränkningar som utredningen, kartlagt, och sådana saker som utredningen har funnit utgör kränkningar av individens rättigheter i personuppgiftslagen (*Justitiedepartementets anmärkning – jämförelsetabellen i remissvaret bifogas inte remissammanställningen men finns tillgänglig i lagstiftningsärendet*). Med avseende på det stora överlapp som finns mellan den sortens integritetskränkningar som utredningen finner utgör ett problem, och den sortens handlingar utredningen menar att den funnit ryms under personuppgiftslagen, hade det varit naturligare att fråga sig hur personuppgiftslagen i högre utsträckning går att använda. Utredningen besvarar denna fråga genom att klargöra att personuppgiftslagen blivit ett bristfälligt skydd för att personuppgiftslagen genom 8 § PUL föreskrivs inte få tillämpas inom tryckfrihetens område. Utredningen observerar också att Datainspektionen, även när den finner skäl att till-

lämpa personuppgiftslagens straffrättsliga bestämmelser, saknar ”ett etablerat system för återkoppling till polisen”. Utredningen för upp som ett problem att personuppgiftslagen bara innehåller straffrättsliga verktyg för de fall då känsliga personuppgifter hanteras, men har inte identifierat exempel på när nätkränkningar sker som inte innefattar känsliga personuppgifter enligt personuppgiftslagen (se jämförelse mellan sådant utredningen definierar som nätkränkningar och sådant som är olagligt enligt personuppgiftslagen längst ned i denna skrift).

Mot bakgrund av att samtliga nätkränkningar som utredningen lyfter fram på något sätt berör kränkningar av känsliga personuppgifter, den allmänna varning utredningen upprepar kring dubbelkriminalisering, och de problem utredningen identifierar kring personuppgiftslagen (dålig kunskap och dåliga institutionella ramverk för lagens efterlevnad) är det konstigt att utredningen inte närmare motiverar varför en förändring av personuppgiftslagens relation till tryckfrihetens område och en förbättring av kunskap och institutionella ramverk kring personuppgiftslagen, inte vore mer önskvärda än att införa en ny straffbestämmelse. Att personuppgiftslagen skulle ha ”delvis andra utgångspunkter än skyddet för privatliv” motsägs av EU:s dataskyddsdirektiv från 1995, då syftet med denna senare lag är att ”skydda fysiska personers grundläggande fri- och rättigheter, särskilt rätten till privatliv, i samband med behandling av personuppgifter”. Ännu tydligare blir motsägelsen i EU:s allmänna dataskyddsförordning. Dataskydd är en processuell rättighet som har som syfte att hjälpa privatpersoner utöva sin rätt till privatliv. Den spridning, kopiering och sparning av uppgifter som utredningen observerat skapar extra stort obehag för individer i digitala miljöer täcks otvetydligt av direktivet och både ”uppgifter” och ”fotografier” på det sätt som avses av utredningen måste antas rymmas inom ramen för en ”personuppgift”. Det framgår även av förarbetena till den svenska personuppgiftslagen att man har förstått att bild- och ljuduppgifter som rör fysiska personer täcks av lagen.

Det är orimligt att utredaren skulle ha uppfattat att internet och därtill hörande elektroniska anslagstavlor inte skulle utgöra automatisk behandling i direktivets mening. Utredningen konstaterar att det är ”flera [åklagare] som betonar att det bör tillkomma ett nytt lagrum som reglerar själva spridningen av integritetskänsliga bilder”. Dataskydd.net menar att en sådan lagstiftning redan finns - i personuppgiftslagen - och att åklagarnas ointresse och okunskap om denna lagstiftning inte i och av sig själv indikerar att det behövs extra bestämmelser (se ovan). Observationerna från 2004 års integritetskommitté verkar överensstämma med Data-skydd.net:s observationer. Både i remissvarets andra avdelning, och nedanstående avdelning om skadestånd utvecklar vi vår syn på undergrävandet av rätten till privatliv och integritetsskydd som i Sverige följer av att man skapar i och för sig ändamålsenlig lagstiftning som man sedan

omöjliggör efterlevandet av i de flesta fall där lagstiftningen kan tänkas vara behjälplig för att skydda det enskilda intresset.

Vad som är sant i utredningens observationer är att personuppgiftslagen och EU:s dataskyddsrätt inte bara täcker kränkningar som individer genomför mot andra individer. EU:s nya allmänna dataskyddsförordning innehåller inga särskilda bestämmelser om straffrättsligt ansvar för överträdelser av individers rättigheter enligt förordningen utan lämnat sådana till medlemsstaterna själva att införa om de finner det lämpligt. Ett sådant behov kan mycket väl finnas, men utredningen har inte tittat på frågan ur det perspektivet.

Tryckfrihetsförordningen och integriteten

Man får anse det fult av uppdragsgivaren att begränsa utredarens uppdrag till sådana frågeställningar som ligger utanför TF:s och YGL:s tillämpningsområde, och sedan föreslå att utredaren kan ”identifiera och ta upp andra frågor som anknyter till uppdraget”. På fler än ett ställe framgår det att integritetsskyddet i Sverige blivit snävt på grund av att tryckfrihetsförordningen utgör ett generalundantag från alla skyldigheter att respektera andra människors privata sfär. Möjligheten att avbryta ett pågående integritetsintrång är också i praktiken i Sverige begränsade, och kommer enligt utredningens förslag fortsatt vara begränsade. Se vidare behandling av denna fråga i kritiken av utredningens förslag om elektroniska anslagstavlor.

Till skillnad från de rättsfall från Europadomstolen som utredningen tar upp, och som särskilt rör integritetskränkande spridning av fotografier i massmedier, låter sig utredaren avstyras från tankar om att domstolar är tillräckligt kvalificerade för att göra skillnad mellan integritetsintrång och hot mot pressfriheten. Utifrån utredarens beskrivning är det uppenbart att även med det föreslagna förstärkta skyddet i brottsbalken, ingen betydande förbättring av enskildas ställning ändå kommer att ske.

I förhållande till tryckfriheten innebär utredningens förslag att Sverige skulle skapa delare mellan de som har och de som inte har utgivningstillstånd. Utredaren föreslår till och med att de som saknar utgivningstillstånd ska straffas extra hårt i och med de nya bestämmelserna, vilket kan tolkas som en preferens för yrkesmässig och vinstdrivande mediaverksamhet. De situationer då integritetskränkningar oftast hamnar i konflikt med offentlighetsprincipen och tryckfrihetsförordningen enligt utredningens kartläggning av näthat i kapitel 6, är sådana kränkningar som innebär att information sprids om drogmissbruk, kriminalitet, ekonomiskt obestånd eller oförmåga att sköta barn. Den amerikanska tidningen *New Yorker* observerade i en essä om rätten att bli bortglömd att spridning av sådan information i allt högre utsträckning påverkar tidigare dömdas möjligheter att få jobb och återintegreras i samhället. I Sverige har drabbade utan framgång försökt driva förtalsmål mot sådan spridning

genom hemsidan Lexbase. Både Google Spanien-målet i EU-domstolen, ett fall i spanska högsta domstolen 2015 rörandes spridningar av 20 år gamla narkotikadomar, och ett pågående fall i EU-domstolen om statliga register, rör individer som på grund av spridning av information om deras tidigare felsteg upplever sig oförmögna att fortsätta sina liv på ett fullgott sätt. Denna sorts kränkningar underblåses av hemsidor som Ratsit, Merinfo, Eniro, Hitta.se och Birthday. Dessa sidor kan skapa sådan rädsla att både Datainspektionen och informationssidan om statens person- och adressregister har särskilda informationssidor om att man just inte kan hindra sådan spridning av sina personuppgifter på grund av offentlighetsprincipen och tryckfrihetsförordningen. Människor upplever det nuvarande förhållandet mellan tryckfriheten och rätten till integritet som i och av sig själv kränkande. Utredningen visar därutöver att specifikt de kränkningar den haft att ta ställning till förvärras eller i värsta fall orsakas av detta förhållande.

Några av problemen för misstänkta brottslingar och tidigare dömda kan tänkas åtgärdas av regeringens förslag i proposition Proposition 2015/16:144 om utökade möjligheter för domstolar att sekretessbelägga uppgifter om misstänkta, dömda och målsägandens identiteter. Skyddet är dock svagt, så till vida att skyddet för den enskilde kommer att vara upp till ombud och domare. Skyddet mot framtida trakasserier och kränkningar blir sämre för de som saknar tillräcklig ekonomisk styrka att efterfråga sekretess för identiteten eller som saknar utbildningsnivå att förstå att det är möjligt att efterfråga sådan sekretess.

Dubbel reglering är en sämre reglering

En särskild risk med utredningens avfärdande inställning till personuppgiftsskydd är att företag drabbas av dubbla regleringar. Den europeiska lagstiftningen kommer att gälla från och med maj 2018, och Sverige kommer att fortsätta vara medlemmar i antingen EU eller EFTA. Därmed kommer den europeiska dataskyddslagstiftningen att gälla i Sverige, och företag och enskilda kommer att behöva förhålla sig till lagstiftningen både när de är verksamma i Sverige och när de har affärsförbindelser med andra europeiska länder eller länder utanför EFTA-området.

Om man med hänvisning till okunskap om den europeiska lagstiftningen påbörjar konstruktionen av ett nytt och separat regelverk i Sverige för skydd av integriteten kan det bli förvirrande för konsumenter och enskilda och onödigt kostsamt för företag. Detsamma gäller utredningens förslag om ändrade bestämmelser i BBS-lagen. I stället för att önska bort den europeiska lagstiftningen, dess syften och dess konsekvenser, bör man för allas skull ta den europeiska lagstiftningen på allvar och se till att den tillämpas på ett ändamålsenligt och förutsägbart sätt.

Som nämnts ovan kan detta mycket väl innebära att det finns behov av fler straffrättsliga bestämmelser om integritetsintrång, då förordningen

lämnar det upp till medlemsländerna att själva bestämma om sådana sanktioner. Den europeiska lagstiftningen lämnar också öppet för en upprätthållandemodell som liknar den Sverige redan infört i diskrimineringslagen, nämligen att organisationer ges rätt att företräda individer i rättsliga prövningar. Den innevarande utredningen ingjuter dock inte förtroendet att den mot bakgrund av, eller ens med hänsyn till, sådana överväganden velat utveckla integritetsskyddet.

Publicistklubben

Publicistklubben anser:

- att bestämmelsen om olaga hot bör ha kvar sin nuvarande lydelse såväl i tryckfrihetsförordningen som i brottsbalken.
- att ansvaret för borttagande av yttranden på elektroniska anslagstavlor bör vidgas till att omfatta olaga hot.
- att det bör övervägas om kravet på att ett yttrande ska vara *uppenbart* brottsligt kan utgå när det gäller skyldigheten att ta bort vissa yttranden från elektroniska anslagstavlor.
- att ett nytt brott, olaga integritetsintrång, är motiverat att införa men främst bör avse fotografiska bilder och endast klart definierade gärningar.
- att förtalsbestämmelsen i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken inte bör ändras.
- att förolämpningsbrottet bör utmönstras ur tryckfrihetsförordningen eller i vart fall inte ändras.
- att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör övervägas om inte lagen om kränkande fotografering kan avskaffas.

Publicistklubben (PK) har som främsta uppgift att försvara yttrandefrihet för författare, fotografer, konstnärer och andra som bedriver publicistisk verksamhet eller på andra sätt deltar i den offentliga debatten. Även uttrycksformer som inte faller in under tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) förtjänar ett starkt skydd. Ett sådant skydd finns såväl i regeringsformen som i Europakonventionen.

Vi vänder oss därför emot påståendet som upprepas gång på gång i utredningen att utredningens förslag inte påverkar det grundlagsskyddade området. Bland annat heter det att ”vårt förslag ska enligt direktiven endast gälla sådant som sker utanför det grundlagsskyddade området, dvs uppgiftsspridning som inte omfattas av regleringen i TF eller YGL”.

Att som utredningen bortse från det grundläggande skyddet av rätten till yttrandefrihet som följer av regeringsformen innebär att förslagen inte framstår som så påverkande på yttrandefriheten som de är. Detta grundläggande felslut innebär en påtaglig risk att förslag för att stärka enskildas rätt till en privat sfär inte prövas tillräckligt noggrant gentemot yttrandefrihetsintresset.

Utredningens uppdrag, perspektiv och ambitioner har också lett till förslag som är för långtgående och oprecisa. Merparten av utredningens förslag är inte tillräckligt proportionerliga, förutsebara och om vi ska tro utredningen heller inte särskilt effektiva.

Med detta inte sagt att dagens bestämmelser inte behöver ses över och i något fall kompletteras. De gärningar som till exempel hot, ofredande, integritetskränkningar och hat som brukar inkluderas i det lite svepande begreppet ”näthat” ska självfallet som regel beivras och rättsväsendet ges effektiva medel att bekämpa dem. Vi återkommer till detta nedan.

Om lagstiftaren önskar förverkliga hela eller delar av utredningens förslag anser vi att förändringarna inte ska införas i TF och YGL. Det är inte motiverat av vare sig av sakskäl eller lagtekniska skäl. Att överlåta åt en ensamutredare med direktiv att stärka integriteten att göra avvägningen mot yttrandefriheten framstår inte som tillfredställande. Det bör enligt svensk tradition överlåtas åt en parlamentariskt sammansatt kommitté med direktiv med yttrandefriheten i fokus.

Svenska kyrkan

Svenska kyrkan tillstyrker utredningens förslag.

Svenska kyrkan ser allvarligt på alla former av kränkningar av den personliga integriteten och välkomnar, med hänsyn till rådande samhällsklimat och teknikutveckling, utredningens förslag. Det förtjänar dock att understrykas att de beteenden som utredningen vill stävja genom förslagen, i första hand måste motverkas genom ett förebyggande arbete, på det personliga/medmänskliga planet. Svenska kyrkan arbetar därför aktivt för att sprida kunskap om och förebygga näthat. Straffrättslig lagstiftning bör, precis som utredningen framhåller, inriktas på sådant som inte kan motverkas med andra medel. Svenska kyrkan anser att utredningens förslag är grundade på väl avvägda bedömningar.

Sveriges Tidskrifter

Utredningens uppdrag har varit att göra en översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet, särskilt i fråga om hot och andra kränkningar.

Yttrandefrihetskommittén har redan tidigare konstaterat att förekomsten av integritetskränkningar inom det grundlagsskyddade området är mycket begränsad varför det saknas såväl skäl som behov att stärka det skyddet inom ramen för tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL).

Förslag om grundlagsändringar brukar lämnas av parlamentariskt sammansatta utredningar och inte av en enpersonutredare. Detta bör beaktas

i den fortsatta beredningen av utredningens förslag som alltså bör samordnas med de förslag som den parlamentariskt sammansatta Mediegrundlagskommittén förväntas lägga senare i år.

4 Olaga integritetsintrång

4.1 En ny straffbestämmelse om intrång i privatlivet genom spridning av integritetskränkande uppgifter

Riksdagens ombudsmän

Den nya bestämmelsen om olaga integritetsintrång i 4 kap. 6 b § brottsbalken fyller uppenbarligen ett behov. Utredningen redovisar (avsnitt 10.2.1 och 13.3.4) en domstolspraxis enligt vilken spridning via internet av filmer med sexuellt innehåll på ett något tveksamt sätt har bedömts som förtal. Den nya bestämmelsen ger möjlighet till en adekvat reaktion utan att man behöver använda en ”pressad” lagtolkning. Emellertid föreslås den nya bestämmelsen gälla endast utanför det s.k. grundlagsskyddade området. Utredningen har ju också enligt sina direktiv varit förhindrad att föreslå ett tillskott till den s.k. brottskatalogen i tryckfrihetsförordningen. Jag anser att det under den fortsatta beredningen bör övervägas om brottskatalogen bör kompletteras med det nya brottet. Hänsynen till yttrandefriheten kan inte anses motivera att det t.ex. ska vara tillåtet att på en webbplats med utgivningsbevis sprida uppgifter om någons sexualliv som är ägnade att medföra kännbar skada för den drabbade. Dessutom blir det olyckligt om ett och samma beteende bedöms som förtal inom det grundlagsskyddade området och annars som olaga integritetsintrång.

Svea hovrätt

Hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det finns ett stort behov av en reglering som gör det möjligt att på ett adekvat sätt straffrättsligt beivra spridning av integritetskränkande bilder och andra uppgifter. Den föreslagna utformningen av bestämmelsen har fördelen att den tydligt anger vilka uppgifter som omfattas av det straffbelagda området. Det bör samtidigt påpekas att en uppräknings på det föreslagna sättet riskerar att bli normerande, vilket kan komma att begränsa bestämmelsens tillämpningsområde på ett sätt som inte är avsett.

Det finns en risk att det kan komma att uppstå vissa tillämpningssvårigheter på grund av att det kriminaliserade området kommer att se olika ut inom och utanför det grundlagsskyddade området. Hovrätten konstaterar att det är en fråga som får lösas i rättstillämpningen.

Den föreslagna bestämmelsen innebär oundvikligen inskränkningar i yttrandefriheten men hovrättens bedömning är att den avgränsning av

det straffbara området som föreslås i betänkandet leder till en rimlig balans mellan yttrandefrihet och skydd för den personliga integriteten.

Hovrätten över Skåne och Blekinge

När det gäller det nya brottet olaga integritetsintrång anser hovrätten vidare att det kan finnas anledning att särskilt överväga de eventuella gränsdragningsproblem som kan uppstå när det gäller bedömningen av det subjektiva rekvisitet eftersom oaktsamma gärningar inte är straffbara.

Avgränsningen av det straffbara området som utredningen föreslår när det gäller olaga integritetsintrång innebär dessutom att endast intrång i privatlivet genom spridning av sanna uppgifter kriminaliseras. I betänkandet (s. 266) hänvisas i detta avseende särskilt till att spridande av falska uppgifter och manipulerade bilder redan är kriminaliserat genom förtalsregeln i den mån det kan leda till andra människors missaktning. Det förtjänar i det sammanhanget att påpekas att även falska uppgifter och manipulerade bilder, i alla fall såvitt hovrätten kan bedöma, kan medföra intrång i den enskildes privatliv utan att dessa uppgifter eller bilder nödvändigtvis måste vara att uppfatta som nedsättande eller förknippade med andra människors missaktning.

Att det kriminaliserade området kommer att se olika ut inom och utanför det grundlagsskyddade området kommer sannolikt - utöver att det kan framstå som svårbegripligt för den enskilde - innebära vissa svårigheter i tillämpningen. Enligt de föreslagna lagändringarna blir det exempelvis brottsligt att hota med att publicera en bild eller uppgift som omfattas av bestämmelsen om olaga integritetsintrång inom det grundlagsskyddade området eftersom olaga hot i den föreslagna lydelsen omfattar detta. Däremot blir en faktisk publicering av en sådan bild eller uppgift inom det grundlagsskyddade området inte straffbar, eftersom olaga integritetsintrång där inte i sig kommer att vara straffbelagt.

Solna tingsrätt

Bild eller annan uppgift

I punkten 4 anges att "bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation" ska omfattas och som exempel anges bilder på någon som genomför ett självmordsförsök. Enligt tingsrättens mening bör även en detaljerad uppgift om hur någon utfört ett självmordsförsök inkluderas av hänsyn till skyddet för den personliga integriteten. Punkten 4 bör alltså inkludera "bild eller annan uppgift" på samma sätt som punkterna 1-3.

Vad gäller punkten 6 anser tingsrätten att en sådan generell bestämmelse bör undvikas inom strafflagstiftningen. Tingsrätten har noterat att utredningen har identifierat ett par situationer som skulle fall in under en sådan generell bestämmelse. En lämpligare ordning vore att de övriga punkterna omformuleras på så sätt att samtliga de situationer som är avsedda täcks in.

Den som bilden eller uppgiften rör

Tingsrätten anser inte att lagtexten ger utrymme för att omfatta någon annan än den uppgiften handlar om eller den person som finns på bilden. Det är vidare otydligt vilka personer därutöver som utredningen anser ska omfattas. Tingsrätten ställer sig därför frågande till utredningens förslag att obduktionsbilder på barn ska anses röra föräldrarna samt om detta i så fall ska gälla oavsett barnets ålder och make eller maka.

Norrköpings tingsrätt

Idag är det möjligt att med teknikens hjälp snabbt sprida kränkande bilder och andra uppgifter till ett stort antal människor. Tingsrätten delar utredningens uppfattning att det behövs en reglering som gör det möjligt att, med stöd av en ändamålsenlig straffbestämmelse, ingripa mot otillåten spridning av utlämnande bilder och andra integritetskränkande uppgifter. Genom den föreslagna bestämmelsen regleras det straffbara området på ett tydligt sätt. Tingsrätten har inga invändningar mot bestämmelsens utformning.

Utredningen har inte haft i uppdrag att föreslå ändringar i tryckfrihetsförordningen. Inskränkningar av den grundlagsskyddade yttrandefriheten bör heller inte genomföras lättvindigt. Straff för olaga integritetsintrång kommer därmed bara kunna ådömas den som begår gärningar utanför det grundlagsskyddade området. Tingsrätten noterar att konsekvensen av detta blir att en och samma gärning kommer att bedömas olika beroende på om publiceringen sker exempelvis på en webbsida med utgivningsbevis eller på en liknande sida som saknar utgivningsbevis. En gärning som i det senare fallet är belagd med straff kan, om utgivningsbevis finns, vara tillåten eller i vart fall bedömas ha ett väsentlig lägre straffvärde. I synnerhet vad gäller sådana gärningar som enligt förslaget ska rubriceras som grovt brott torde skillnaden i straffvärde bli anmärkningsvärd.

Helsingborgs tingsrätt

Tingsrätten menar också att målsägande till det föreslagna brottet endast bör kunna vara den person som direkt utsatts för brott. Det kan vara problematiskt att exempelvis låta föräldrar inträda som målsägande, vilket utredningen menar är möjligt, i mål där bilden eller uppgiften avser barnet. Detta skulle riskera att leda till svårigheter vid avgränsningen av vem som kan anses vara målsägande och ett utvidgat tillämpningsområde, som inte framstår som motiverat. Det är således endast barnet självt som bör kunna ses som målsägande i en sådan situation.

I p. 3 anges att det kan utgöra ett olaga integritetsintrång att sprida bild eller annan uppgift om att någon utsatts för ett allvarligt brott. Det framgår inte tydligt i utredningen om avsikten är att det ska krävas en

fällande dom för att p. 3 ska bli tillämplig. Tingsrätten anser att detta bör diskuteras och klarläggas i den fortsatta beredningen.

Gällande lagtextens lydelse anser tingsrätten att ordet ”någons/någon” i p. 1-6 bör bytas ut mot ”den andra personens/den andra personen” för att undvika missförstånd.

Göteborgs tingsrätt

Utredningen belyser ett berättigat behov av att vissa beteenden kriminaliseras. Den föreslagna utformningen av 4 kap. 6 b § brottsbalken omfattar dock ett vidare område än de specifika beteenden som anges särskilt i utredningen, jfr bl.a. första stycket 6 i samma paragraf. Det är därför svårt att överblicka vilken omfattning bestämmelsen kommer att få. Bestämmelsen begränsas på så sätt att det inte ska dömas till ansvar om gärningen var försvarlig. Det kommer att ankomma på rättstillämpningen att avgöra vilka gärningar som är försvarliga. Motsvarande bedömningar görs redan idag i vissa fall, men avsikten med det nya författningsförslaget är att tillämpa den på ett nytt område. Ett alltför öppet överlämnande till rättstillämpningen kan medföra tillämpningsproblem. Praxisbildningen blir inte heller enkel eftersom det synes bli fråga om in casu-bedömningar. Rättstillämpningen är därför betjänt av en större vägledning, för att undvika skönsmässiga bedömningar. Risken med lagstiftningen är annars att det straffria området blir för stort eller för litet.

Av 4 kap. 6 b § första stycket brottsbalken framgår att spridningen ska vara ägnad att medföra *kännbar skada* för den som bilden eller uppgiften rör (tingsrättens kursivering). Av 4 kap. 6 c § andra stycket brottsbalken framgår att vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt ska beaktas om gärningen var ägnad att medföra *mycket kännbar skada* för den som bilden eller uppgiften rör (tingsrättens kursivering). Tingsrätten vill framhålla vikten av att det tydliggörs hur detta förhåller sig till lokutionen i exempelvis bestämmelsen om grovt förtal i 5 kap. 2 § andra stycket brottsbalken där det särskilt ska beaktas om gärningen var ägnad att medföra *allvarlig skada* för den som uppgiften avser (tingsrättens kursivering).

Kammarrätten i Stockholm

Den nya bestämmelsen om olaga integritetsintrång fyller ett behov med hänsyn till teknikutvecklingen och behovet av integritetsskydd. Kammarrätten anser dock att det med hänsyn till rättsäkerheten är viktigt att en och samma gärning kan lagföras enligt samma brottsrubricering såväl inom det grundlagsskyddade området som utanför detta. Det kan därför finnas anledning att i det fortsatta lagstiftningsarbetet överväga om olaga integritetsintrång bör införas i brottskatalogen i tryckfrihetsförordningen.

Kammarrätten har svårt att förstå varför enbart bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation och inte annan uppgift omfattas av punkten 4. Även en detaljerad beskrivning av t.ex. ett självmordsförsök kan utgöra ett sådant intrång i någons privatliv som medför kännbar skada.

Av lagtexten framgår inte att bild eller annan uppgift kan avse annan än den som bilden eller uppgiften rör. Kammarrätten har därför svårt att förstå att spridning av obduktionsbilder på barn kan utgöra intrång i föräldrarnas privatliv.

Justitiekanslern

Justitiekanslern har inget att erinra mot den föreslagna straffbestämmelsen om olaga integritetsintrång. Som framgått ovan bör det emellertid utredas om det finns skäl att utvidga brottskatalogen i TF i motsvarande mån innan förslaget genomförs.

Ett skäl som anförs i betänkandet till stöd för kriminaliseringen är att straffbelägga spridning av nakenbilder eller liknande, vilket enligt dagens reglering endast i vissa fall och med en pressad tolkning kan bestraffas som förtal (betänkandet s. 209 f. och s. 272). Om brottet olaga integritetsintrång endast införs i brottsbalken verkar det som om den pressade tolkning av förtalsbestämmelsen, som överges genom kriminaliseringen utanför det grundlagsskyddade området, alltså ska äga giltighet vid prövningar av förtal enligt TF och YGL. Det framstår som olyckligt att förtalsbestämmelsen, i vart fall i praktiken, skulle få olika innehåll inom respektive utanför det grundlagsskyddade området.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten instämmer i bedömningen att det behövs ett förstärkt straffrättsligt skydd mot spridning av integritetskränkande uppgifter. Åklagarmyndigheten delar också utredningens uppfattning att det är olyckligt att vissa gärningar nu lagförs som förtal, genom en vid tolkning av bestämmelsen i 5 kap. 1 § brottsbalken, av det skälet att det inte finns någon mer adekvat straffbestämmelse. Till viss del innebär den föreslagna straffbestämmelsen således att gärningar som nu bedöms som förtal, och möjligen även som andra brott, istället ska lagföras som olaga integritetsintrång.

Bestämmelsen innebär också en relativt omfattande nykriminalisering av gärningar som hittills har varit straffria. En straffsanktionering av sådana gärningar uppfyller enligt Åklagarmyndighetens mening de krav som bör ställas vid en nykriminalisering. Den föreslagna straffbestämmelsen utgör en god avvägning mellan å ena sidan behovet av straffrättsligt skydd för den enskildes integritet och å andra sidan intresset av att inte utan starka skäl göra inskränkningar i yttrandefriheten.

Uppräkningen

Det är bra att det i lagtexten finns en uppräkningslista av olika slags uppgifter vars spridande kan utgöra intrång i privatlivet. En sådan uppräkningslista främjar en enhetlig tillämpning av straffbestämmelsen och har fördelar ur ett förutsebarhets- och legalitetsperspektiv, under förutsättning att den är klar och tydlig. Uppräkningen innehåller enligt Åklagarmyndighetens uppfattning de slags uppgifter som bör omfattas av en kriminalisering.

När det gäller punkten 3 i förslaget – bild eller annan uppgift om att något utsatts för ett allvarligt brott – kan det emellertid invändas att uttrycket allvarligt brott inte är något entydigt begrepp utan lämnar utrymme för vitt skilda tolkningar. Av författningskommentaren (s. 598) framgår att vålds- och sexualbrott kan omfattas, däremot inte egendomsbrott. Det är oklart om avsikten är att alla vålds- och sexualbrott ska betraktas som allvarliga brott i bestämmelsens mening, eller var gränsen annars ska gå. I det sammanhanget kan anmärkas att olika människor sannolikt har högst varierande uppfattning om vad som är ett allvarligt brott. Enligt Åklagarmyndighetens mening bör det därför vid den fortsatta beredningen närmare klargöras vad som ska omfattas av bestämmelsen i denna del.

Liknande betänkligheter kan resas mot punkten 4 i förslaget – bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation. Den föreslagna lagtexten ger inte någon närmare ledning om vad som avses. I betänkandet (s. 287 f. och s. 598) redogör utredningen för vilken typ av situationer man tänker sig. Åklagarmyndigheten har inte några invändningar i sak mot det som anförs där, men anser att det vore önskvärt att detta kom till tydligare uttryck direkt i lagtexten. Detta särskilt mot bakgrund av att uttrycket särskilt utsatt situation i 6 kap. brottsbalken har en, i vart fall delvis, annan innebörd.

Den som uppgiften rör

Åklagarmyndigheten delar bedömningen att straffskyddet bör begränsas till den person som uppgiften verkligen avser. I detta kan, enligt betänkandet (s. 297 och s. 596), i undantagsfall inbegripas föräldrar eller andra vårdnadshavare. Enligt Åklagarmyndigheten är det tveksamt om en sådan tillämpning är förenlig med den föreslagna lagtexten, vilket är problematiskt ur ett legalitetsperspektiv. Om tillämpningsområdet bör utsträckas till andra personer än den som uppgiften faktiskt rör kan det ifrågasättas varför föräldrar ska behandlas annorlunda än t.ex. makar eller andra mycket närstående personer. Åklagarmyndigheten anser dock att en sådant utsträckt tillämpningsområde är mindre lämpligt. Exempelvis kan det uppkomma tillämpningssvårigheter om en av flera målsägande har samtyckt till spridning av uppgiften. Det är också svårt att se bärande skäl för varför föräldrar ska betraktas som målsägande vid spridning av känsliga uppgifter men inte vid andra brott mot barnet. Sammanfattningsvis avstyrker Åklagarmyndigheten att föräldrar eller andra vård-

nadshavare, ens i undantagsfall, ska omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde.

Kännbar skada

Utredningen föreslår att spridningen av en integritetskränkande uppgift ska vara ägnad att medföra *kännbar skada* för att vara straffbar. Som tidigare framhållits är detta inte något entydigt begrepp. Av betänkandet framgår att det som avses är skada på privatlivet och den personliga integriteten och att straffansvaret ska vara begränsat till mer uppenbara situationer. I praktiken ska det handla om psykiskt lidande och andra allvarliga negativa konsekvenser för den enskilde (författningskommentaren s. 596 f.). Det bör vid den fortsatta beredningen övervägas om detta bör framgå tydligare direkt av lagtexten, exempelvis genom att det föreskrivs att spridningen ska vara ägnad att medföra *psykiskt lidande eller annan kännbar skada*.

Förhållandet till det grundlagsskyddade området

Åklagarmyndigheten delar bedömningen att problemet med olovlig spridning av integritetskänsliga uppgifter torde vara störst utanför det grundlagsskyddade området. Samtidigt går det inte att bortse från att sådana uppgifter kan förekomma även inom det grundlagsskyddade området och då riskerar att få en mycket stor spridning. Det är svårt att motivera att det ska vara straffritt att sprida mycket integritetskränkande uppgifter i t.ex. pressen eller genom en databas med utgivningsbevis när det, enligt utredningens förslag, kan leda till fängelse i upp till två år – eller fyra år om brottet är grovt – att sprida motsvarande uppgifter utanför det grundlagsskyddade området.

Som framgår av betänkandet kan spridning av en och samma uppgift komma att lagföras som olaga integritetsintrång *utanför* det grundlagsskyddade området, samtidigt som handlingen bedöms som förtal *inom* det grundlagsskyddade området. Även detta framstår som otillfredsställande.

I betänkandet pekar utredningen också på dessa olyckliga diskrepanser. Utredningen har dock, enligt sina direktiv, varit förhindrad att föreslå ändringar på det grundlagsskyddade området. De negativa konsekvenser som redovisas ovan utgör enligt Åklagarmyndighetens mening inte skäl att avstå från att införa ett straffrättsligt skydd i brottsbalken. Däremot finns det skäl att nu utreda om skyddet mot allvarliga intrång i den personliga integriteten bör utvidgas även inom tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens område, så att det motsvarar det skydd som finns i övrigt.

Polismyndigheten

Dagens situation innebär att det råder osäkerhet om huruvida vissa beteenden är brottsliga eller inte. Polismyndigheten anser därför att det tydliggörande som det nya lagrummet innebär är välkommet.

Brottsförebyggande rådet

I Brå-rapport 2015:6 ”Polisanmälda kränkningar mot enskilda personer via internet” efterlyser Brå ett straffrättsligt skydd mot spridning av integritetskänsliga uppgifter och ser därför positivt på införandet av en ny straffbestämmelse som tar sikte på själva spridningen av uppgifter.

Utredningsdirektivet lämnade inte utrymme för utredningen att överväga behovet av grundlagsändringar. Brå tycker dock att detta är beklagligt. Myndigheten befarar att det kommer vara svårt för allmänheten att förstå att en handling som är straffbar utanför det grundlagsskyddade området inte är straffbar inom det grundlagsskyddade området. Brå anser därför att det finns ett behov av en översyn av det straffrättsliga skyddet även inom det grundlagsskyddade området och står fast vid de synpunkter som lämnades i yttrandet över betänkandet ”En översyn av tryck – och yttrandefriheten” (SOU 2012:55).

Brottsoffermyndigheten

Myndigheten instämmer i utredningens slutsats att det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten behöver förstärkas, och välkomnar särskilt förslaget om det nya brottet olaga integritetsintrång. Det finns ett stort behov av att modernisera lagstiftningen och införa en särskild straffbestämmelse som reglerar spridning av integritetskänsliga uppgifter. Enligt nuvarande lagstiftning kan denna typ av gärningar i vissa fall utgöra förtalsbrott, vilket skapar problem ur ett brottsofferperspektiv. Dessa brott blir idag ofta inte utredda eftersom de inte faller under allmänt åtal och den som utsätts för förtalsbrott kan inte heller få brottsskadeersättning för den kränkning förtalsbrottet inneburit. Om olaga integritetsintrång införs och, som föreslagits, placeras i 4 kap brottsbalken klagas att dessa brott också utgör en kränkning av brottsoffrets frid vilket medför en möjlighet till brottsskadeersättning redan genom befintlig lagstiftning.

En positiv bieffekt av förslaget är att Brottsoffermyndigheten kommer att få utökade möjligheter att betala ut ersättning för kränkning vid barnpornografibrott där det skett en spridning av materialet. Brottsskadeersättning för kränkning kan enligt nuvarande regelverk inte lämnas fullt ut i dessa fall, eftersom en del av brottet anses utgöra en kränkning av äran. Om olaga integritetsintrång införs kommer Brottsoffermyndigheten med stöd av denna bestämmelse att kunna lämna ersättning för hela den kränkning som gärningen inneburit, förutsatt att det döms för båda brotten i konkurrens.

Skolinspektionen

I betänkandet förs ett resonemang om vems skada som ska tillmätas betydelse vid bedömningen av om spridningen av en bild eller uppgift ska vara straffbar. Det anges att det i vissa mycket speciella undantagssituationer kan bli fråga om ett intrång i integriteten hos någon, trots att den uppgift som sprids avser någon annan än den som i dessa fall får sin integritet angripen.

Skolinspektionen anser att skrivningarna avseende vem som ska anses få sin integritet kränkt genom att en bild eller annan uppgift sprids utgör en allt för snäv avgränsning. Även om straffansvaret skulle bli för omfattande om skada hos anhöriga alltid beaktades anser Skolinspektionen att betydligt fler situationer, än de som beskrivs i betänkandet, bör kunna falla under straffansvar. Som exempel kan nämnas att spridningen av en bild på ett barn, som befinner sig i en mycket utsatt situation i skolmiljö, kan medföra kännbar skada för barnet men även för ett syskon som går på samma skola och som vistas i samma miljö. Omfattningen av vilka som rörs av en uppgift är något som bör utredas vidare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Olaga integritetsintrång som ny straffbestämmelse är en viktig förbättring av ett problem som myndigheten också har identifierat i sina uppdrag om unga och näthat. Det handlar om när en ursprunglig ”kränkning” delas vidare av många människor i olika forum och de enorma konsekvenser de kan få för den enskilde individen, ofta en ung människa.

Förslaget täcker in olika scenarier och omfattar både den direkta handlingen och den eventuella spridningen som kan komma att ske. Det skapar större tydlighet i vad som är olagligt och lagligt och kan vara ett steg på vägen att komma åt många av de svåra fall i en juridisk gråzon som myndigheten har uppmärksammat tidigare. Det kan leda till att unga anser att det är meningsfullt att anmäla brott och förhoppningsvis fler fällande domar. Det kan i sin tur förbättra det låga förtroendet som finns bland unga mellan 16–25 år för rättsväsendets förmåga att komma till rätta med nätkränkningar. Över 80 % av de som besvarade myndighetens enkät i frågan bedömde att rättsväsendet ”inte alls” eller ”i begränsad grad” skulle tillvarata deras intressen som brottsoffer (Rapporten *Nätkränkningar* Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014).

Det är klokt att utredningen i sina förslag utgår från att straffansvaret är oberoende av vilken teknik som används. Det är svårt att förutsäga utvecklingen och ny teknik kan förändras väldigt snabbt. Att bli utsatt för hat och kränkningar är ett problem för människor i alla åldrar, men unga är särskilt utsatta. Ungefär hälften av unga i åldrarna 16–25 år har någon gång utsatts för kränkningar på nätet. Tjejer rapporterar i något högre grad om kränkningar än killar (<http://mucf.se/hat-pa-natet>). De unga

befinner sig oftare än andra på internet och exponeras mer för risken att bli illa behandlade.

För unga finns det inte heller någon skillnad mellan "online" och "offline" – världarna går in i varandra. De som utsätts online är också ofta utsatta offline i exempelvis skolmiljön.

Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden)

Fakultetsnämnden instämmer i att det finns ett visst behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd mot vissa allvarliga fall av intrång i privatlivet genom spridning av integritetskränkande uppgifter. Argumentationen kring varför en eventuell ny bestämmelse bör placeras i 4 kap. BrB istället för 5 kap övertygar dock inte. Med hänsyn till att gärningen består i att *sprida* privata uppgifter som ska vara ägnade att medföra kännbar skada för den utsatte, så liknar brottet till sin konstruktion mer förtalsbrottet i 5 kap. Många av brotten i 4 kap. består i stället i ett anskaffande av privata uppgifter eller ett fysiskt intrång i en privat sfär.

Även om Fakultetsnämnden är positiv till att bestämmelsen om olaga integritetsintrång har konkretiserats till spridning av vissa typer av uppgifter, istället för ett mer allmänt hållet förbud mot integritetskränkande handlingar, så kan det ändå ifrågasättas om bestämmelsen till sin utformning uppfyller de krav på tydlighet som legalitetsprincipen förutsätter. I detta sammanhang är den öppna, sjätte punkten, särskilt tveksam. Även i övrigt kan det framstå som tveksamt om det finns ett behov av ett så pass utökat kriminaliserat område som lagförslaget öppnar för. Som exempel kan nämnas punkt 4, "bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation", och där det i betänkandet anges som exempel detaljerade bilder på någon som är allvarligt påverkad av alkohol eller narkotika, vilket torde kunna öppna för ett mycket stort antal fall där det kan ifrågasättas om kriminalisering verkligen är oundvikligen nödvändigt. Ett annat exempel är punkt 5 som avser spridandet av bild på någons nakna kropp. Även om det i författningskommentaren anges att det inte alla bilder som exponerar nakenhet omfattas, t.ex. oskyldiga semesterbilder, så kan det lätt föreställas svåra gränsdragningsfall.

Det kan vidare noteras att det finns en betydande överlappning inte bara mellan de olika punkterna i bestämmelsen, men även till andra straffbestämmelser (förtal, barnpornografibrott, brott mot personuppgiftslagen, PUL). Förutom att det mot denna bakgrund kan ifrågasättas om det finns ett behov av en så vidsträckt formulerad reglering så vill Fakultetsnämnden peka på de konkurrensfrågor som uppkommer till följd av att en gärning samtidigt träffas av flera straffbud. Den lösning som förordas i betänkandet är att olaga integritetsintrång bör vinna företräde och konsumera förtal eller brott mot PUL "om det skyddsintresse som angripits genom gärningen i första hand är privatlivet och den personliga integriteten" (s. 601). Med hänsyn till bl.a. att det inte ens varit möjligt för ut-

redningen att definiera ”den personliga integriteten” så kan det nog otvivelaktigt uppkomma svåra gränsdragningsfall där det är oklart vilket skyddsintresse som angripits i första hand och därmed vilket brott som bör vinna företräde. Något som ytterligare understryker detta problem är att det också anförs att det i de fall där gärningen kan innebära både ett angrepp på den utpekades personliga integritet och anseende, dvs. det är fråga om angrepp på både skyddsintresset i den föreslagna regleringen om olaga integritetsintrång och förtal, så skall det dömas i brottskonkurrens (båda straffbestämmelserna ska tillämpas) (s. 613). Med tanke på hur närliggande (eller överlappande) skyddsintressena kan sägas vara så kan fråga då också uppkomma om och i så fall hur detta påverkar straffbestämningen när gärningsmannen döms för ett eller två brott enbart beroende på hur regleringen utformats.

Fakultetsnämnden har förståelse för utredningens val att formulera bestämmelsen som ett abstrakt faredelikt (”ägnat att-rekvisit”), men vill samtidigt peka på svårigheterna med tillämpningen av sådana bestämmelser. Som utredningen också lyfter fram så är det inte helt givet i vilken utsträckning man får abstrahera från de konkreta omständigheterna vid prövningen. Gränsen för det straffbara området blir därmed vid abstrakta farebrott otydligare, vilket gör att en generell försiktighet kan vara påkallad när man överväger en sådan form av kriminalisering. I den föreslagna regleringen får dock ”ägnat att-rekvisitet” ses om ett försök att begränsa det straffbara området och Fakultetsnämnden har ingen invändning i denna del (jfr nedan ang. ofredande).

Att konkretisera det straffbara området till fall där spridandet av bild eller uppgift var ägnad att medföra *kännbar skada* framstår dock som något avvikande till hur straffbestämmelser annars formuleras. Fakultetsnämnden föreslår att rekvisitet byts ut mot *allvarlig skada*. Att uttrycka att skadan ska vara kännbar riskerar dessutom att leda tankarna till hur den utsatte själv uppfattat gärningen och inte att det är fråga om en typiserad skada.

Enligt utredningen ska straffskyddet gälla den som uppgiften rör, men i vissa mycket speciella undantagsfall kan det bli fråga om ett intrång även i någon annans integritet. Uppgifter som rör ett barn ska t.ex. undantagsvis kunna anses röra även föräldrarnas eller andra vårdnadshavares privatliv. Fakultetsnämnden vill peka på att straffskyddet även rimligen borde kunna omfatta det omvända förhållandet i mycket speciella undantagsfall, dvs. när en uppgift om en förälder (eller annan vårdnadshavare) kan ses röra barnets privatliv.

Avslutningsvis anser Fakultetsnämnden att det saknas skäl att utpeka grovt olaga identitetsintrång som ett s.k. artbrott (s. 603). Det har inte heller angivits några egentliga skäl för utredningens ställningstagande, annat än att det ”kan antas” att fängelsestraff ”kan” ha en preventiv bety-

delse. En sådan motivering väger enligt nämnden inte tillräckligt tungt, särskilt inte med hänsyn till de invändningar som kan riktas mot "artbrottsinstitutet" i sig.

Lunds universitet (Juridiska fakulteten)

Utredningen föreslår inte att olaga integritetsintrång införs i tryckfrihetsförordningen [TF] (och därmed inte i yttrandefrihetsgrundlagens [YGL]) brottskatalog. Det betyder att åtal inte kan väckas för detta brott i medier som skyddas av TF och YGL. Istället, anför utredningen, får även fortsättningsvis åtal väckas för förtal eller grovt förtal (s. 602). Enligt universitetets uppfattning vore en sådan lösning olycklig. Med den tydliga avgränsning som olaga integritetsintrång har torde riskerna för en onödig inskränkning av yttrandefriheten vara mycket liten. I det fortsatta utredningsarbetet bör det därför övervägas om inte också detta brott bör införas i TF:s brottskatalog.

Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)

Fakultetsnämnden delar utredningens uppfattning att det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsliga bilder är alltför begränsat. Det framstår emellertid som långt ifrån lika tydligt att det finns ett behov av ett så vidsträckt skydd mot spridande av uppgifter som det som föreslås av utredningen. Detta gäller särskilt med beaktande av dels det redan existerande skyddet som finns i förtalsbestämmelsen och personuppgiftslagen, dels det motstående (och viktiga) intresset av yttrandefrihet.

Enligt fakultetsnämndens mening bör det i den fortsatta beredningen ytterligare övervägas om inte utvidgningen avseende uppgifter bör göras betydligt mer begränsad än vad som följer av utredningens förslag. I sammanhanget vill fakultetsnämnden särskilt ifrågasätta om det finns behov av den avslutande öppna punkten i bestämmelsen (dvs. den punkt som tar sikte på andra typer av integritetskränkande uppgifter än de som uttryckligen omnämns i lagtexten). Också i övrigt kan emellertid ifrågasättas om det finns skäl att generellt inkludera uppgifter om sexualliv, hälsotillstånd och uppgifter som rör det förhållandet att någon har utsatts för ett allvarligt brott. Även om spridande av uppgifterna i slutändan kommer att vara tillåtet i många fall (med stöd av ägnat att- och försvarlighetsrekvisiten) måste det anses finnas en risk att bestämmelsen lägger hämsko på den allmänna debatten. Också vad gäller bilder kan ifrågasättas om inte den inledande uppräkningsen av vad som omfattas gjorts väl extensiv.

I betänkandet föreslås att bestämmelsen om olaga integritetsintrång ska placeras i 4 kap. brottsbalken. Enligt fakultetsnämndens mening framstår det som tvivelaktigt om det, enbart på den grunden att bestämmelsen kan sägas ha den personliga integriteten som skyddsintresse, finns skäl att placera bestämmelsen i 4 kap. brottsbalken (som handlar om brott

mot frihet och frid). Ingen av de bestämmelser som finns i kapitlet handlar om spridande av bilder eller uppgifter. Bestämmelserna tar i stället sikte på beteende som på ett eller annat sätt inskränker, eller kan inskränka eller störa, den utsattes frihet eller frid. Det kännetecknande för integritetsintrångsbrottet synes emellertid vara att det snarare är spridningen till andra än direkt påverkan på den utsattes situation som skapar de negativa effekterna. I den meningen har det föreslagna brottet har en nära koppling till förtalsbrottet – även om det inte är fråga om uppgifter som kan leda till att personen utsätts för missaktning är det fråga om uppgifter som är känsliga just därför att de kan leda till näraliggande reaktioner från omgivningen. Nämnden menar därför att det vore bättre att placera brottet i 5 kap. brottsbalken (jfr de förslag som presenterats av tidigare utredningar).

I anslutning till det sagda vill fakultetsnämnden också ifrågasätta om den som sprider uppgifter som både är integritetskränkande och av det slag som avses i 5 kap. 1 § brottsbalken bör dömas i brottskonkurrens för båda brotten (jfr s. 601). Enligt fakultetsnämndens mening kan det antas att överlappningen mellan de båda bestämmelserna är större än vad utredningen synes utgå från i sina resonemang; i de fall en uppgift är ägnad att medföra kännbar skada för den som bilden eller uppgiften rör (jfr den föreslagna bestämmelsen) torde det inte sällan vara fråga om uppgifter vars spridande kan vara straffbart som förtal. (Jfr här vad som ovan sagts om att bestämmelsen placerats i 4 kap. brottsbalken.)

Örebro universitet

Införande av den nya bestämmelsen med det föreslagna innehållet anser vi välmotiverat.

Det som väcker tvivel är utformningen av vissa rekvisit. Sett utifrån legalitetsprincipen kan rekvisitet ”uppgift” under samtliga punkter inte anses leva upp till de krav som följer av legalitetsprincipen, dvs. krav på bestämdhet. Likadant tillåter punkt 6 i bestämmelsen en mycket vid tolkning.

Även i övrigt väcker bestämmelsen en rad frågor om hur den i vissa situationer kommer att tillämpas. Det är dock inte möjligt att inom ramen för detta remissyttrande ta upp alla relevanta frågor.

Stiftelsen Svenska filminstitutet

Filminstitutet inser betydelsen av lagstiftning som skyddar den personliga integriteten från allvarligare intrång. Därtill bör tilläggas att de uppgifter som anses omfattas av ett skyddsvärt intresse inte med nödvändigtvis berättigar ett ingrepp i yttrandefriheten.

Filmen bidrar till att stärka det offentliga samtalet och har därigenom en stor betydelse för en stark yttrandefrihet. Utöver filmens kulturella be-

tydelse är det viktigt att belysa den journalistiska och opinionsbildande funktion inte minst dokumentärfilmen har. Filminstitutet ställer sig därför positiv till att de i betänkandet föreslagna straffbestämmelserna *olaga integritetsintrång* och *grovt olaga integritetsintrång* föreslås falla utanför yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde. Vi ser dock en risk med att vissa formuleringar som föreslås får en restriktiv effekt på det fria ordet; inte minst *formuleringen liknande bild eller uppgift om någons privatliv*. Det bär tas i beaktande att en straffrättslig inskränkning av yttrandefriheten sannolikt påverkar de yttranden som rör sig i de gråzoner som per automatik infinner sig. Filminstitutet menar vidare att en sådan vid formulering kan leda till osäkerhet kring straffbestämmelsernas omfång.

Diskrimineringsombudsmannen

Enligt utredningen förekommer det att spridning via Internet av filmer med sexuellt innehåll av domstolarna bedöms som förtal. Utredningen föreslår att den oönskade handlingen ska omfattas av den nya straffbestämmelsen *olaga integritetskränkning*. Däremot har utredningen inte föreslagit att en motsvarande straffbestämmelse ska föras in i brottskatalogen i tryckfrihetsförordningen.

Inte minst med tanke på den enskildes rättssäkerhet är det enligt DO:s uppfattning viktigt att undvika att en handling kan komma att lagföras med olika rubricering beroende på om åtal väcks inom eller utanför det grundlagsskyddade området.

DO anser därför att det i den fortsatta beredningen bör övervägas att föra in också den föreslagna straffbestämmelsen avseende *olaga integritetskränkning* i tryckfrihetsförordningens brottskatalog.

Mediegrundlagskommittén (ordförandens synpunkter)

Det nya brottet *olaga integritetsintrång* ska enligt förslaget inte gälla på det grundlagsskyddade området. Det hindrar dock inte att ett införande av detta nya brott kan få viss betydelse även på grundlagsområdet, bl.a. genom de gränsdragningsfrågor som kan uppkomma.

I betänkandet anges att den nya bestämmelsen i brottsbalken om *olaga integritetsintrång* bör ha företräde framför förtalsregeln. Detta blir inte fallet på TF:s och YGL:s område eftersom *olaga integritetsintrång* inte kommer att utgöra ett tryck- och yttrandefrihetsbrott. En konsekvens av detta är att den situation som var aktuell i NJA 1992 s. 594 (visning av en film på ett i smyg filmat samlag) även i fortsättningen får bedömas enligt bestämmelsen om förtal i de fall spridningen faller under grundlagarna. Om grundlagarna inte är tillämpliga skulle gärningen däremot i första hand bedömas enligt bestämmelsen om *olaga integritetsintrång*. Detta är en ovanlig konstruktion från rättsliga utgångspunkter som medför att samma gärning kan ha olika straffskala beroende på om den skett inom

eller utanför det grundlagsskyddade området. Den torde dock inte vara oförenlig med kravet på s.k. dubbel täckning (se betänkandet ang. principen om dubbel straffbarhet s. 175 f.) enligt 7 kap. 4 § TF eller grundlagarna i övrigt.

En annan frågeställning i sammanhanget gäller massmedieföretagens avskilda ytor på sociala medier. Dessa ytor kan falla utanför det grundlagsskyddade området. Ett spridande av t.ex. kränkande bilder på ett massmedieföretags ytor på sociala medier kan alltså utgöra ett olaga integritetsintrång medan spridande av samma bilder på den egna webbplatsen inte skulle utgöra ett sådant brott, trots att det är samma bilder och samma aktör som sprider bilderna.

Det kan även noteras att brottet olaga integritetsintrång kommer att få betydelse för yttrandefriheten när det gäller t.ex. teaterföreställningar, konstupställningar och demonstrationer. Dessa verksamheter faller utanför det grundlagsskyddade området men kan självklart vara av opinionsbildande eller åsiktspåverkande karaktär. Den nya regleringen om olaga integritetsintrång blir en faktor som man måste förhålla sig till i dessa typer av verksamheter. Denna frågeställning kan behöva belysas ytterligare under den fortsatta beredningen av förslaget.

Sveriges akademikers centralorganisation

Den nya straffbestämmelsen, olaga integritetsintrång, riktar särskilt in sig på att ge ett skydd för unga, framför allt tjejer, som utsätts för kränkningar, hot och sexuella trakasserier på nätet. Vår bedömning är dock att även de kränkningar som vissa yrkesgrupper utsätts för på nätet på grund av handlingar och beslut som fattas i tjänsten bör kunna omfattas av denna straffbestämmelse. Det vore önskvärt att detta också tydligt framgår av förarbetena till denna lagstiftning.

Särskilt om utgivningsbevis för databaser

Utredningens förslag omfattar inte kränkningar som förekommer på webbplatser som har utgivningsbevis och som därmed är grundlagsskyddade. Utredningen tar sin utgångspunkt i Yttrandefrihetskommitténs bedömning, att spridning av integritetskänsliga uppgifter borde vara väsentligt mer omfattande i forum som inte åtnjuter grundlagsskydd. Saco delar inte den bedömningen. Tvärtom, vet vi idag att det finns lättillgängliga databaser med utgivningsbevis som tillhandahåller mycket integritetskänslig information och att några av de största forumen där nät-hat är vanligt förekommande också har utgivningsbevis.

Saco är medveten om att det grundlagsskyddade området faller utanför utredningens uppdrag. Vi vill dock framhålla behovet av integritetsskydd mot kränkningar på webbplatser med utgivningsbevis. Om inte denna problematik får en lösning finns risken att utredningens förslag i prakti-

ken leder till att näthatet efter hand flyttar över till de grundlagsskyddade webbplatserna.

Sveriges Domareförbund

Sveriges Domareförbund konstaterar samtidigt att den balans mellan skyddet för den personliga integriteten och motstående intressen som måste ske, är mycket svår att klä i ord. Samtidigt är det helt uppenbart att skyddet för den personliga integriteten i Sverige är bristfällig och att en förändring måste ske. Det är en stor utmaning att avgränsa det straffbara området på ett så tydligt sätt att det för var och en är klart vad som är straffbart och vad som är tillåtet. Ett sådant exempel är ”befinner sig i en mycket utsatt situation” i den föreslagna bestämmelsen om olaga integritetsintrån, en avgränsning som ger utrymmer för subjektiva bedömningar. Vad som är en utsatt situation för en person kanske inte är det för en annan. Förbundet konstaterar samtidigt att kravet på ”kännbar skada” ytterligare avgränsar det straffbara området.

Sveriges Radio AB

Brottet föreslås inte gälla om tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen är tillämpliga. Det kommer å andra sidan att omfatta andra viktiga opinionsbildande områden t.ex. massmediers användning av sociala medier, teater och utställningar. Dess påverkan på yttrandefriheten har enligt Sveriges Radio inte tillräckligt beaktats av utredningen.

När man föreslår inskränkningar i yttrandefriheten bör det föregås av noggranna överväganden och begränsningar bör inte införas om de problem som ska åtgärdas kan angripas med andra medel.

Det kan så klart finnas luckor i det straffrättsliga skyddet såtillvida att vissa straffvärda handlingar inte träffas av någon bestämmelse i brottsbalken eller annan straffrättslig reglering. Vid en jämförelse mellan vad som av domstolar och Datainspektionen har bedömts som straffbart sammanfaller emellertid flertalet med de gärningar utredningen föreslår ska omfattas av bestämmelsen olaga integritetsintrång.

Sveriges Radio anser t.ex. att det skydd för den personliga integriteten som ges genom personuppgiftslagen bör beaktas ytterligare i lagstiftningsärendets fortsatta beredning. Den begränsning i personuppgiftslagen som gäller behandling uteslutande för journalistiska ändamål eller konstnärligt eller litterärt skapande är en väl balanserad avvägning mellan yttrandefrihet och personlig integritet som tidigare har gjorts såväl nationellt som på europeisk nivå. Det förhållandet att en befintlig lagstiftning uppfattas som svårtillämpad och att polis och åklagare har dålig kunskap om lagen är inte tillräckliga skäl för en ny kriminalisering.

Enligt Sveriges Radio bör alltså tillämpningen av redan existerande lagstiftning i första hand effektiviseras. Ska en straffbestämmelse införas

bör den komplettera – inte överlappa – de ageranden som redan idag är kriminaliserade.

Sveriges Radio anser mot bakgrund av det anförda att den föreslagna bestämmelsen är allt för omfattande eftersom den till stora delar redan täcks av andra straffbestämmelser och de yttrandefrihetsrättsliga inskränkningarna inte tillräckligt har beaktats.

Sveriges Television AB

Av skäl som utvecklas nedan bör den föreslagna kriminaliseringen inte gälla för traditionella massmedier som public service-företagen på radio- och tv-området, för vilka det finns ett väl fungerande självsaneringssystem.

Varje åtgärd som syftar till ett starkare skydd för privatlivet vid yttranden innebär i princip motsvarande inskränkning av yttrande- och informationsfriheten. Enligt regeringsformen får begränsningar av yttrande- och informationsfriheten endast göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle; de får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som föranlett dem och inte heller sträcka sig så långt att de utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. Genom bl.a. Yttrandefrihetskommitténs undersökningar har framkommit att de integritetskränkningar av allvarligare slag som förekommer nästan bara inträffar utanför det grundlagsskyddade området. Följdriktigt och i enlighet med utredningsdirektiven, föreslår utredningen att den nya bestämmelsen avseende brottet *olaga integritetsintrång* ska gälla endast där.

Till grund för utredningsförslaget ligger bl.a. en genomgång av befintliga straff- och offentlighetsrättsliga regler till skydd mot intrång i privatlivet, samt även det självsaneringssystem som finns i mediebranschen inom dagspressen. I redovisningen av dessa regler saknas emellertid helt uppgifter om den reglering angående respekt för den enskildes privatliv som sedan mycket länge gäller för public service-företagen SVT, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB, samt numera även för TV4 och övriga svenska tv-kanaler som sänder i marknätet. Den återfinns i medieföretagens tillståndsvillkor – med stöd av radio- och tv-lagens bestämmelse om villkor för tillståndspliktiga sändningar – och föreskriver att ”Den enskildes privatliv ska respekteras i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat”. En redovisning av bestämmelsens närmare innebörd och uttolkning i praxis lämnas i särskild bilaga till detta yttrande, Bilaga 1 (*Justitiedepartementets anmärkning – bilagan bifogas inte remissammanställningen, men finns tillgänglig i lagstiftningsärendet*).

Företagens efterlevnad av förbudet mot intrång i enskilds privatliv granskas i efterhand av granskningsnämnden för radio och tv. Den ge-

nomgång av granskningsnämndens praxis i frågan som Yttrandefrihetskommittén företog och redovisade i sitt slutbetänkande gav vid handen att ”det var tveksamt om ens något” av de studerade besluten från granskningsnämnden berörde tillräckligt allvarliga intrång i enskilds privatliv för att träffas av de förslag till straffbestämmelse på området som kommittén hade övervägt. Däremot syntes det enligt kommittén som att gällande reglering rörande förtal hade kunnat aktualiseras i något fall. Yttrandefrihetskommittén fann att de förpliktelser som på området följer av Europakonventionen inte ensamma kunde motivera förändringar i TF och YGL, och att det inte fanns skäl att införa en straffbestämmelse om integritetsskydd i grundlagarna (SOU 2012:55, En översyn av tryck- och yttrandefriheten, Del 1 s. 439).

Detsamma kan enligt SVT:s mening sägas gälla även för SVT:s och de övriga public service-företagens publiceringar på nätet – oavsett om dessa sker inom det grundlagsskyddade området eller inte.

SVT tillämpar enligt sin policy för publiceringar på SVT:s sidor på webben och i sociala medier samma regler för sina publiceringar, oavsett på vilken plattform dessa sker. Detta innebär således att det ovan redovisade förbudet mot intrång i enskilds privatliv tillämpas även för SVT:s publiceringar på internet utanför det grundlagsskyddade området, som t.ex. i sociala medier av olika slag.

Public service-företagens aktiva närvaro i olika sociala medier utgör en del av deras uppdrag i allmänhetens tjänst. Närvaron är viktig för att SVT ska kunna stärka publikdialogen och kommunicera sitt programinnehåll, och ökar i omfattning allt eftersom konvergensen till informationsinhämtande och konsumtion av medieinnehåll online fortskrider. Utgångspunkten för dessa nätpubliceringar är företagets kärnverksamhet, att producera nyheter och tv-program, men de syftar även till att skapa nya möjligheter för publiken att interagera med SVT. SVT:s programredaktioner och enskilda programpersonligheter finns därför på Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, Snapchat, Flickr och andra sociala medier. SVT ser en sådan närvaro i sociala medier som en viktig uppgift för företagets roll i demokratin.

SVT tar enligt ovannämnda policy ett aktivt redaktörsansvar för alla publiceringar och mötesplatser på företagets egna webbsidor och de konton i sociala medier som det startar. Förutom det centrala kravet på respekt för enskilds privatliv står åtgärder för att motverka näthat i policyns fokus. För efterhandsmodererade kommentarsfält finns särskilda regler för att förhindra bl.a. integritetsintrång, näthat och förtal, och dessa modereras ofta såväl av den ansvariga redaktionen, som av externa företag som tillhandahåller dylika modereringstjänster. Det aktiva redaktörskapet som tillämpas på SVT:s samtliga publiceringsytor på internet innebär också en koppling av dessa publiceringar till de utgivare som ansvarar för

företagets publiceringar inom det grundlagsskyddade området. På så sätt upprätthålls i praktiken ett utgivansvar även för dessa, såtillvida att publiceringarna underkastas utgivarens bedömning, med samma innehållsmässiga utgångspunkter som gäller för SVT:s grundlagsskyddade sändningar.

I förarbetena till de senaste sändningstillstånden för public serviceföretagen anges ”Som regeringen har anfört tidigare, se propositionen Utveckling för oberoende och kvalitet – radio och TV i allmänhetens tjänst 2010-2013 (prop. 2008/09:195) är det av avgörande betydelse att de grundläggande riktlinjerna om t.ex. opartiskhet, saklighet, omsorg om demokratiska värden och förbud mot reklam som gäller för den tillståndspliktiga verksamheten tillämpas på all verksamhet som finansieras av radio- tv-avgiften” (prop. 2012/13:164 s 29).

Genom den ordning som beskrivits ovan och SVT:s förväntade och i policy självpåtagna tillämpning av förbudet i sändningstillståndet mot intrång i enskilds privatliv även på företagets nätpubliceringar, upprätthålls i praktiken ett starkt skydd mot att integritetskränkningar sker där. Mot bakgrund härav finns det inte något behov av att för dessa införa en kriminalisering av privatlivsintrång av det slag som nu föreslås av utredningen. Införandet av ett sådant personligt straffansvar för företagets redaktörer och andra journalister som utför publiceringar på nätet utanför det grundlagsskyddade området, enligt vad ovan berörts, skulle dessutom medföra en inte oväsentlig risk för självcensur, till förfång för yttrande- och informationsfriheten. Det riskerar därmed att stå i strid med regeringsformen.

Att olika regler skulle gälla för integritetsintrång på de traditionella massmedieföretagens webbsidor och deras publiceringar i sociala medier etc utanför det grundlagsskyddade området, kan dessutom för allmänheten framstå som inkonsekvent och orimligt.

Härtill kan fogas att betänkandet över huvud taget inte innehåller någon redovisning av vad en kriminalisering av olaga integritetsintrång i de traditionella massmedieföretagens publiceringar utanför det grundlagsskyddade området kan tänkas få för konsekvenser, för såväl den enskilde som för samhället i stort.

SVT avstyrker därför att den föreslagna kriminaliseringen av olaga integritetsintrång införs för traditionella massmedier som public serviceföretagen på radio- och tv-området, för vilka det finns ett väl fungerande självsaneringsystem.

TV4 AB

Rörande ”olaga hot” och ”olaga integritetsintrång” ser vi det som problematiskt att tillämpningen av bestämmelserna i dess föreslagna form

kan leda till att spridning av samma material får olika konsekvenser beroende var spridningen sker. Därmed uppstår en osäkerhet i situationer när det rör publicering inom områden som inte uppenbart omfattas av grundlagsskyddet. Ett exempel är när uppgifter publiceras i en dagstidning på deras webbplats men även på dagstidningens Facebooksida. Samma handling men två olika straffrättsliga konsekvenser. Man bör i detta sammanhang också nämna att det idag är tämligen enkelt för webbplatser av mer oseriöst slag att erhålla frivilliga utgivningsbevis. Det betyder att införandet av "olaga integritetsintrång" kan komma att få begränsad betydelse för den typ av kränkningar som utredaren haft i uppdrag att hantera genom betänkandet eftersom en webbplats genom utgivningsbevis kan undkomma den här aktuella regleringen.

Svenska tidningsutgivareföreningen (TU)

I utredningen föreslås en ny straffbestämmelse om olaga integritetsintrång i brottsbalken. TU tillstyrker förslaget med följande påpekanden.

Bestämmelsen ska inte gälla på det grundlagsskyddade massmedieområdet, d v s för publicering och spridning som omfattas av tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). TU vill peka på att vissa komplikationer, detta till trots, ändå kan uppstå. Om ett massmedieföretag är verksamt på ytor på sociala medier är YGL, i varje fall enligt den hittills gällande uppfattningen, inte tillämplig. Därmed skulle det nya brottet kunna aktualiseras på dessa ytor vid t ex spridning av en bild. Om samma massmedieföretag däremot sprider samma bild på sina grundlagsskyddade webbplatser är brottet inte tillämpligt. TU vill understryka att detta inte är ett argument för att utvidga straffansvaret också till TU:s och YGL:s område – tvärtom. Men exemplet belyser att vissa smitteeffekter kan uppstå för de grundlagsskyddade mediernas verksamheter. Detta bör beaktas i den fortsatta beredningen.

För det nya brottet ska undantag från straffansvar gälla om spridningen av bilderna eller uppgiften var "försvarlig". Enligt TU:s mening är det mycket angeläget att begreppet "försvarlig" här ges ett brett utrymme, så att det säkerställs att det nya brottet inte på något sätt begränsar dagens utrymme för t ex konstnärliga och satiriska framställningar som sprids utanför TF och YGL.

Utredningen lämnar några förslag om förändringar i brottsbalken som också får genomslag genom motsvarande förändringar på det straffbara området för TF och YGL.

TU vill först erinra om att principen om sk "dubbel kriminalisering" i brottsbalken och massmediegrundlagarna visserligen är mycket genomgående utförd, men att den inte är något absolut krav. Det kan också konstateras att de problem som utredningen har haft att ta ställning till i allt väsentligt härrör utanför det grundlagsskyddade området. Det finns

därför skäl till försiktighet i att här göra motsvarande utvidgningar. Det är bättre att fokusera på de områden där dokumenterade problem föreligger än att slå brett.

TU konstaterar i detta sammanhang också att förslag om grundlagsförändringar brukar lämnas av parlamentariskt sammansatta utredningar och inte av en enpersonsutredare. Detta bör beaktas i den fortsatta beredningen av utredningens förslag, som alltså bör samordnas med de förslag som den parlamentariska Mediegrundlagskommittén förväntas lägga.

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)

KLYS tillstyrker utredningens huvudförslag om att ett nytt brott om ”olaga integritetsintrång” införs i Brottsbalken, som vi menar kan vara ett effektivt sätt att motverka hat och hot mot bl a yrkesverksamma kulturskapare i sociala medier. Vi är dock bekymrade över att det i sig goda förslaget, som ska gälla utanför TF/YGL-området kan spilla över på områden som är skyddade av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Konsekvenserna har inte utretts tillräckligt.

Friends

På s. 294 i utredningen nämns att graden av förlust ska bedömas utifrån hur privat en spridd uppgift är, bland annat baserat på hur nära sammanlänkad uppgiften var med den utsattes personlighet. Vi menar att formuleringen skapar viss risk för godtyckliga bedömningar som blir alltför centrerade kring den enskilda målsägandens personlighet.

Internetstiftelsen i Sverige

Det finns ett stort behov av ett straffrättsligt integritetsskydd som på ett adekvat sätt kan beivra spridning av integritetskränkande bilder och uppgifter.

Som konstaterats i utredningen sker idag en snabb teknisk utveckling och sättet vi kommunicerar på och hur och vad vi sprider över internet förändras. Vad som anses allmänt accepterat att sprida om andra och var gränsen går för när det anses integritetskränkande har ändrats över tid och kommer med stor sannolikhet att fortsätta ändras.

IIS är positiva till att författningsförslaget till olaga integritetsintrång inte är begränsat till vissa slag av uppgifter, de uppräknade uppgifterna ska enligt utredningen endast fungera som en jämförelsenorm. IIS uttrycker dock oro för att den detaljerade uppräknningen kan riskera att bli alltför normerande och att tillämpningsområdet för bestämmelsen blir alltför begränsat.

Fördelen med en mer allmänt hållen bestämmelse är att den skulle inbegripa alla allvarliga fall av integritetskränkningar och att domstolarna

lättare kan tillämpa bestämmelsen i takt med teknik- och samhällsutvecklingen.

RFSL och RFSL Ungdom

RFSL och RFSL Ungdom välkomnar förslaget till införandet av ett särskilt brott, olaga integritetsintrång, som kriminaliserar spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter. Vi anser dock att regeringen bör göra vissa förtydliganden vad gäller så kallad outning, att avslöja någons sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck utan dennes medgivande. RFSL och RFSL Ungdom är kritiska till att brottet olaga integritetsintrång endast ska avse sådant som ligger utanför det grundlagsskyddade området och menar att även integritetsintrång som sker genom publikationer som skyddas av tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen bör omfattas av den nya bestämmelsen.

Outning

Olaga integritetsintrång ska enligt betänkandet avse sådana intrång i en persons privatliv som sker genom att någon sprider:

- bild eller annan uppgift om någons sexualliv,
- bild eller annan uppgift om någons hälsotillstånd,
- bild eller annan uppgift om att någon utsatts för ett allvarligt brott,
- bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation,
- bild på någons nakna kropp, eller
- annan liknande bild eller uppgift om någons privatliv.

Utredningen anger som exempel på sådant som bör omfattas av regleringen ”utförliga uppgifter om någons sexuella preferenser eller sexuella kontakter” samt ”uppgift om att någon genomgått ett könsbyte”. RFSL och RFSL Ungdom menar att utredningen är otydlig vilket kan skapa problem med tillämpningen av bestämmelsen.

Utredningen tar i sitt förslag inte fasta på att det kan vara integritetskränkande att få uppgifter om sin sexuella läggning spridda. Sexuell läggning omfattar mer än sexualliv och kan inte sägas falla under det som utredningen beskriver som ”utförliga uppgifter om någons sexuella preferenser eller sexuella kontakter”. Vi menar att spridning om uppgifter om en persons sexuella läggning ska anses vara olaga integritetsintrång och att detta bör framgå tydligt i den nya bestämmelsen.

Vad gäller könsidentitet och könsuttryck föreslår utredningen att det som en konsekvens av att spridning av bild eller annan uppgift om någons hälsotillstånd också blir straffbart att sprida uppgifter om att ”någon genomgått ett könsbyte”. RFSL och RFSL Ungdom vill påpeka att det byte av kön som sker är ett juridiskt byte av kön genom ändring i folkbokföringsregistret. Vården handlar om könsbekräftande vård.

Självklart behöver både spridande av uppgifter om könsbekräftande vård liksom spridande av uppgifter om byte av juridiskt kön omfattas av den nya bestämmelsen, men även andra uppgifter om könsidentitet eller könsuttryck behöver omfattas. Könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning handlar inte enbart om sexualliv eller hälsotillstånd. RFSL och RFSL Ungdom föreslår därför att regeringen tydliggör att olaga integritetsintrång också ska avse intrång i en persons privatliv som sker genom att någon sprider bilder eller annan uppgift om någons sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

Det grundlagsskyddade området

RFSL och RFSL Ungdom anser att intrång i någons privatliv ska vara straffbart oavsett om det sker inom eller utanför det grundlagsskyddade området. Detta är särskilt viktigt eftersom många intrång i personers privatliv sker genom publiceringar på olika webbplatser, webbplatser som enkelt kan registrera sig och på så sätt undgå att träffas av den nya bestämmelsen om olaga integritetsintrång. Vi önskar att regeringen ser över möjligheten att ändra i grundlagens bestämmelser så att personer erbjuds skydd för sitt privatliv även gentemot grundlagsskyddade publikationer.

RFSU

RFSU välkomnar utredningen och utredningens förslag överlag.

Roks

Kapitel 10 var en viktig del av betänkandet, här tydliggjordes behovet att skydda offret. Offret har redan blivit utsatt för en kränkning och ska inte utsättas ytterligare. Att exempelvis ha rättegångar bakom stängda dörrar är en del i att skydda offret. Ett bättre skydd av offer kan leda till att fler vågar anmäla. Vi vill även understryka att kvinnor och tjejer är särskilt utsatta av dessa kränkningar, vilket även belyses i betänkandet.

Tolkningen av ”kännbar skada” kan bli ett problem. Med stor sannolikhet kommer praxis att kunna förtydliga uttrycket och det kommer därmed att finnas underlag för framtida domar. Trots det anser vi att ett förtydligande av begreppet behövs; ligger ”kännbar skada” över eller under begreppet ”skada”? Krävs det alltså en större skada om man jämför med begreppet ”skada” eller krävs det en lägre nivå av skada?

Dessutom anser vi att ”ägnat att medföra kännbar skada” är ett uppsåtsrekvisit. Frågan blir därför hur mycket det krävs för att bevisa att skadan var avsiktlig. Skulle det krävas mycket bevisning kommer ingen att kunna dömas för brottet och lagen skulle därmed vara meningslös, eftersom den inte går att tillämpa. Skulle det krävas för lite finns det risk för att i princip alla människor kan straffas eftersom det enkelt och snabbt går att dela något på internet utan att tänka sig för. Vi föreslår

därför att det bör utredas om ”grov oaktsamhet” är ett bättre rekvisit i denna lag eller om det kan behövas fler nivåer i straffskalan.

Även omfattningen bör belysas mer utförligt. Trots att lagförslaget belyser två fall, dels olaga integritetsintrång och dels grovt olaga integritetsintrång, är det fortfarande oklart. Vi återkommer till begreppet ”kännbar skada”, till exempel kan en bild spridas till vänner, familj samt uppdragsgivare, vilket kan vara tex 10 personer. Å andra sidan kan en bild snabbt spridas upp till 100 personer som kan vara helt okända. Vad är då kännbar skada och hur bedöms omfattningen? Ska man utgå ifrån vilka som ser, eller hur stor grupp är? Problemet är hur domstolar ska döma, vilka aspekter man ska beakta för att veta om det är ”kännbar skada” eller ”omfattande”? Det blir därför extra viktigt att veta vilka aspekter som ska påverka bedömningen.

Andra länder

Som tidigare nämnts gör internet att omvärlden kommer närmare. Det behöver inte ta lång tid för en bild att spridas i ett land och även över landsgränserna. Vi saknar därför ett förslag om hur man dömer i sådana situationer där offren samt förövarna befinner sig i andra länder, trots att de är svenska medborgare. Vilka länder i dessa fall har jurisdiktion?

Marknadsföringslagen nämner hur det ska dömas då marknadsföring sker över landgränser, det nämns bland annat att skulle marknadsföringen ske på internet, ska svensk lagstiftning beaktas ifall det är reklam som riktar sig mot svenska medborgare. Om exempelvis priset står i kronor, språket är på svenska, adressen till företaget finns i Sverige osv, anses reklamen gå under svensk lagstiftning.

Vi anser därför att det även här ska tolkas på samma sätt. Är exempelvis bilden riktad mot personer bosatta i Sverige eller mot svenska medborgare genom att förövaren exempelvis bara har vänner på Facebook som är svenska medborgare eller bosatta i Sverige eller om förövaren skriver texten eller pratar svenska i ett videoklipp ska svensk lag tillämpas.

Dessutom kan frågan om vem som ska åtalas när en större grupp deltagit vara viktig i detta sammanhang. I dagens sociala medier kan många människor dela samma bild, video eller text. Skulle exempelvis tio personer med uppsåt att skada någon genom att t.ex. dela samma bild, åtalas eller är det bara personer som tog initiativet till att först skada som ska hållas ansvarig? Detta behöver ett förtydligande.

Publicistklubben

Utredningen föreslår att *olaga integritetsintrång* införs i brottsbalken. Det finns en risk att använda begrepp som personlig integritet i lagstiftningen eftersom vare sig denna utredning eller tidigare utredningar lyckats definiera och tillräckligt väl avgränsa vad som menas med begreppet. Inte blir

det tydligare av att utredningen talar om olika grader av integritet genom att t.ex. ange att uppgifter som berör ekonomi och yrkesverksamhet ”inte berör den innersta privata sfären” (s. 439).

Problemet med bristen på definition löses elegant genom att utredningen i fem punkter preciserar vilka gärningar som ska anses utgöra ett olaga integritetsintrång och vara straffbara, t.ex. spridning av bild på någons nakna kropp.

Vi har i grunden inget att invända mot att spridningen av sådana bilder som anges i punkt 1 – 5 straffbeläggs om spridningen inte anses försvarlig.

Men för att inte utsträcka de straffbara gärningarna onödigt långt och därmed riskera att inkludera spridningen av bilder i t.ex. ett nyhets- eller konstnärligt sammanhang anser vi att de straffbara gärningarna bör begränsas, motiveringen preciseras och att punkt 6 tas bort.

Ändrat rekvisit

Rekvisitet *kännbar skada* bör ersättas med **allvarlig skada**. Kännbar skada innebär att gränsen för vad som ska anses straffbart sänks gentemot vad som gäller för andra brott. Allvarlig skada är också bättre i överensstämmelse med den beskrivning av vad som avses som utredningen gör på s. 295.

Definitionen av bild

I lagtexten används begreppet *bild*. Motiveringen i utredningen kan tolkas som att det som avses är fotografiska bilder. Det bör explicit anges att det är just fotografiska bilder som träffas av bestämmelsen för att eliminera tolkningsutrymmet och därmed utesluta att även teckningar och målningar omfattas. Det bör övervägas om inte *bild* i lagtexten kan ersättas med **fotografisk bild** eller **fotografi**.

Som framgår av utredningen är det främst spridningen av fotografier som används när enskilda utsätts för hat eller hot. Det är också sådana autentiska avbildningar, i synnerhet rörliga bilder, som får anses utgöra ett extra allvarligt intrång i någons privata sfär. Det bör därför övervägas om det straffbara området ska begränsas just till spridningen av fotografier och att lagtexten i punkt 1 – 3 ändras så att *eller annan uppgift* utgår. I vart fall bör punkt 3 om allvarliga brott endast omfatta fotografier för att inte straffbelägga teckningar på övergrepp som görs i t.ex. konstnärliga sammanhang eller nyhetssyfte.

Ska *annan uppgift* omfattas av det straffbara området bör det begränsas till punkt 1, om sexualliv och punkt 2 om hälsotillstånd. Där framstår det som mer motiverat att kunna utkräva ansvar även för beskrivande texter,

t.ex. genom att återge innehållet i läkarjournaler eller beskriva någons sexuella preferenser.

Punkt 6 bör vila

För att utöver de mer preciserade straffbara gärningarna samla upp övriga integritetsintrång föreslår utredningen en punkt 6. som ska omfatta *annan liknande bild* eller *uppgift om någons privatliv*.

Visserligen anges att syftet är att träffa liknande bild eller uppgift som i punkt 1 – 5. Trots denna jämförelsenorm riskerar denna bestämmelse att töjas och tillämpas på snart sagt varje uppgift som kan inkluderas i det odefinierade begreppet privatliv och personlig integritet. Det vida tolkningsutrymme som öppnas återspeglas också i utredningen. Utredningen nämner t.ex. bilder som till sin karaktär är utlämnande (s. 293).

Införandet av bestämmelser som begränsar yttrandefriheten måste vara tydligt motiverade och att ett starkt och dokumenterat behov föreligger. Det finns med vad som sagts ovan anledning att avvakta den effekt punkt 1 – 5 har innan en sådan mer öppen bestämmelse som anges i punkt 6 införs.

Olaga integritetsintrång och yttrandefrihetsgrundlagarna

Enligt utredningen (s. 438) ska olaga integritetsintrång inte omfatta det grundlagsskyddade området. Som framgått blir bestämmelsen direkt tillämplig på alla yttranden som sprids utanför de medier som omfattas av TF och YGL. Det gäller t.ex. bildkonsten, teater, fotografi, demonstrationer, möten, webbplatser utan utgivningsbevis etc. Där yttranden som sagts ovan ges ett grundlagsskydd enligt regeringsformen och Europakonventionen.

Men olaga integritetsintrång förs även indirekt in i yttrandefrihetsgrundlagarna enligt utredningens förslag. Utredningen vill att bestämmelsen om olaga hot i TF/YGL (s. 50) ändras genom att *frihet eller frid* läggs till i bestämmelsen i TF:s brottskatalog som även gäller för medier som faller in under YGL.

Det innebär att den som i ett massmedium som omfattas av TF/YGL berättar om en kommande eller hänvisar till en pågående publicering av uppgifter på en plattform som inte omfattas av TF/YGL och som utgör olaga integritetsintrång kan lagföras för publiceringen. Det är idag inte ovanligt att etablerade medier i t.ex. tryckta publikationer hänvisar till publiceringar som sker på plattformar som t.ex. Youtube. Därmed blir publiceringen som sker i det TF/YGL skyddade mediet straffbar som olaga hot och kan åtalas av JK och publiceringen på webbplatsen utan utgivningsbevis kan lagföras som ett vanligt brottmål.

Denna utvidgning av olaga hot är direkt skadlig och heller inte motiverad av sakskäl. Precis som utredningen påpekar (s. 281) förekommer kränkningar av den personliga integriteten som regel inte inom TF/YGL medier.

Ett argument som utredningen framför för att utvidga bestämmelsen i olaga hot i TF/YGL med frihet och frid är att bestämmelserna i den särskilda brottskatalogen i TF/YGL bör överensstämma med motsvarande bestämmelse i brottsbalken. Utredningen skriver bland annat att en diskrepans mellan lagrummen inte är en lyckad ordning och måste undvikas (se t.ex. s. 281 och s. 476).

Vi vänder oss mot detta synsätt som upprepas i utredningen. Själva tanken med att ha ett särskilt starkt skydd för vissa former av masskommunikation med TF/YGL är att de straffbara gärningarna ska vara mer begränsade där än för övriga former av yttranden. Själva poängen med TF/YGL är att det ska vara skillnad inte bara vad som utgör brott utan även vad gäller processordningen och ingripanden i övrigt. Vi återkommer till detta bland annat under rubriken olaga hot nedan.

Svenska kyrkan

Svenska kyrkan bedömer att det föreslagna nya brottet ”olaga integritetsintrång” är ändamålsenligt och väl avvägt. Svenska kyrkan noterar att det enligt den föreslagna paragrafens andra stycke inte ska dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig. I författningskommentaren nämner utredningen som exempel på sådana situationer spridning som ett led i nyhetsförmedling, eller som ett led i att avslöja övergrepp mot enskilda eller andra oegentligheter. Det nämns även att myndigheter ibland kan ha en skyldighet att röja integritetskränkande uppgifter. Svenska kyrkan menar att detta är naturliga och nödvändiga undantag från kretsen av handlingar som bör omfattas av ett straffansvar. Enligt Svenska kyrkans mening borde många sådana handlingar emellertid kunna anses vara undantagna straffansvar redan genom bristande uppfyllelse av paragrafens första stycke. Svenska kyrkan anser att ett resonemang kring detta vore värdefullt för ärendets fortsatta beredning.

Vidare vill Svenska kyrkan – i det sammanhang där utredningen resonerar kring för vem straffskyddet ska gälla – även lyfta fram intellektuellt funktionshindrade som en särskild kategori brottsoffer. Utredningen bedömer att straffskyddet ska ta sikte på den som uppgiften verkligen avser och i speciella undantagssituationer även föräldrarna (vårdnadshavarna) till ett barn. Om denna bedömning har sin grund i att föräldrarna ska anses träda i barnets ställe som skadelidande, utifrån att barnet självt är för litet för att kunna ha en egen uppfattning om det inträffade, borde samma resonemang kunna göras gällande i de fall en intellektuellt funkt-

ionshindrad människa – oavsett ålder – har blivit utsatt för olaga integritetsintrång.

Sveriges Tidskrifter

Utredningen föreslår att en ny straffbestämmelse om olaga integritetsintrång införs i brottsbalken. Sveriges Tidskrifter tillstyrker förslaget.

Men bestämmelsen ska inte gälla på det grundlagsskyddade området, alltså för publiceringar som omfattas av TF och YGL.

Detta är inte komplikationsfritt. Om ett massmedieföretag publicerar en bild på sociala medier är YGL, enligt hittills gällande uppfattning, inte tillämplig. Men om samma massmedieföretag istället sprider samma bild på sina grundlagsskyddade webbplatser är brottet inte tillämpligt.

För det nya brottet – olaga integritetsintrång – ska undantag gälla från straffansvar gälla om spridningen är ”försvarlig” här ges ett brett utrymme, så att det nya brottet inte på något sätt begränsar dagens utrymme för till exempel konstnärliga och satiriska framställningar som sprids utanför TF och YGL.

4.2 Spridning av uppgifter om sexualliv bör inte ges någon särställning i brottsbalken

Unizon

Unizon ser dock behovet av ytterligare utredning av bedömningen avseende var det nya brottet olaga integritetsintrång ska ligga i brottsbalken när det avser spridning av bild eller annan uppgift om någons sexualliv. Unizon anser att de gärningar som innebär spridning av material av sexuell karaktär, med ett sexuellt syfte eller som skildrar sexuella övergrepp bör ligga i kapitel sex, tillsammans med övriga sexualbrott, och inte i kapitel fyra som ett brott mot frihet och frid. Kvinnor, tjejer och flickor som kontakter Unizons medlemsjourer utsätts ofta för dessa brott och får sällan upprättelse. Brotten har en könad karaktär; kvinnor, tjejer och flickor är särskilt utsatta för brott mot den sexuella integriteten av män och detta har utredningen uppmärksammat. Sexuella kränkningar har en högre skyddsvärdhet, sett både ur ett individperspektiv och ur ett samhällsperspektiv. Så har även lagstiftaren resonerat historiskt när det gäller till exempel våldtäktsbrottet och Unizon ser inte att det finns tillräckligt starka skäl att göra ett avsteg från detta när det gäller förevarande förslag.

RFSU

RFSU delar dock inte utredningens bedömning avseende var det nya brottet olaga integritetsintrång ska ligga i brottsbalken bestämmelser. RFSU anser att de gärningar som innebär spridning av material av sexuell karaktär, med ett sexuellt eller homofobt syfte eller skildrar sexuella

övergrepp skall ligga i kapitel sex, tillsammans med övriga sexualbrott, och inte i kapitel fyra som ett brott mot frihet och frid.

4.3 Vad det innebär att sprida uppgifter

Solna tingsrätt

Utredningen anför att med spridning avses att uppgifterna tillgängliggörs för fler än ett fåtal personer och hänvisar till vad som gäller för rekvisitet ”sprida” i bestämmelsen om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § brottsbalken. Det är dock oklart om utredningen menar att de båda spridningsrekvisiten ska tillämpas på samma sätt samt vad som närmare avses med ett fåtal personer och inom en sluten krets. Det kan t.ex. anmärkas att det i lagkommentaren till 16 kap. 8 § brottsbalken anges att spridning av rasistiska och liknande uttalanden inom en förening eller ett slutet sällskap är straffbelagd (se Berggren m.fl., Brottsbalken – En kommentar [1 juli 2015, Zeteo], kommentaren till 16 kap. 8 §).

Åklagarmyndigheten

Bestämmelsen straffbelägger *spridning* av vissa slags integritetskränkande uppgifter. Av betänkandet framgår att med begreppet *sprida* avses det samma som i t.ex. bestämmelsen om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § brottsbalken, nämligen att göra uppgiften tillgänglig för fler än ett fåtal personer. Detta synes vara en rimlig nivå för straffbarhet och uttrycket måste också anses svara mot kraven på tydlighet i strafflagstiftningen. Åklagarmyndigheten delar uppfattningen att det inte bör krävas att uppgiften verkligen nått ett stort antal personer, eller ens kommit till *en* annan persons kännedom. Det innebär emellertid att bestämmelsen får en annan fullbordanspunkt än förtalsbrottet, som är fullbordat när uppgiften lämnats till tredje man. Detta är naturligtvis något som rättsväsendets aktörer måste vara vaksamma på, bl.a. i de konkurrenssituationer som kan uppkomma.

Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden)

När det gäller frågan om vad som ska krävas för att rekvisitet spridning ska anses uppfyllt, vill Fakultetsnämnden peka på att det torde kunna uppkomma mycket allvarliga skador för den utpekade även vid en mycket begränsad spridning, t.ex. inom en familjekrets eller till en arbetsgivare. Betänkandet framstår i denna del dessutom som något motstridigt. Å ena sidan anges att kriminaliseringen inte bör omfatta spridning inom det som kan anses utgöra en helt privat krets (s. 301), å andra sidan är en omständighet som kan göra att gärningen ska anses som grovt brott att spridningen av bild eller uppgift skett ”riktat”, i syfte att kränkande bilder ska nå målsägandens familj och bekantskapskrets (s. 305). Lagförslaget bör förtydligas i detta avseende.

Friends

Friends anser att kraven på spridningens omfattning bör förtydligas. Det är inte helt tydligt vad som ska anses vara ”fler än ett fåtal personer”.

4.4 Undantag från straffansvar

Solna tingsrätt

Vad gäller de angivna undantagen kan ifrågasättas om det ska vara försvarligt att sprida de typer av uppgifter och bilder som avses utifrån t.ex. konstnärligt hänsyn. Det är även svårt att föreställa sig i vilken situation detta skulle vara försvarligt i vetenskapligt syfte. En mer vanligt förekommande situation som bör aktualisera frågan om försvarlighet är om någon på en arbetsplats eller inom en vänskapskrets utsätts för ett allvarligt brott eller drabbas av en allvarlig sjukdom och berättar detta i förtroende för en person som muntligen för vidare uppgiften till kollegor eller andra i vänskapskretsen av omtanke för den drabbade. I detta sammanhang återkommer även frågan om när uppgiften ska anses spridd till fler än ett fåtal och om en arbetsgrupp eller en vänskapskrets kan bedömas som en sluten krets.

Åklagarmyndigheten

Av betänkandet framgår att endast spridning av uppgifter mot den andres vilja ska vara straffbart, vilket i och för sig kan tyckas självklart. Det kan möjligen ändå ifrågasättas om detta på ett tydligare sätt borde komma till uttryck i lagtexten, exempelvis genom att det anges att spridningen ska ske olovligen.

Örebro universitet

Med tanke på det föreslagna brottets vida tillämpningsområde kan kanske övervägas en begränsning av straffansvar i fall att brottet är att anse som ringa.

4.5 Endast uppsåtliga gärningar ska omfattas av straffansvar

Friends

Friends anser, till skillnad mot utredningens förslag, att även grovt oaktsam spridning av integritetskänsliga uppgifter ska vara straffbar. Vi anser, liksom utredningen anför i avsnitt 10.5.5, att ett viktigt skäl bakom ett utvidgat straffskydd är att spridning av mycket privata uppgifter kan leda till stora personliga konsekvenser och stort personligt lidande. Vi menar att dessa potentiella eller faktiska konsekvenser av en spridning av integritetskänsliga uppgifter uppstår oavsett om uppsåt förelegat. För att lagstiftningen ska lyckas åstadkomma verklig skillnad bör även grovt oaktsamma gärningar vara straffbara.

Unizon

Unizon anser, till skillnad mot utredningens förslag, att även grovt oaktsam spridning av integritetskänsliga uppgifter ska vara straffbar. Precis

som utredningen skriver är vår erfarenhet att spridning av mycket privata uppgifter kan leda till stora personliga konsekvenser och stort personligt lidande. I de flesta fall som vi stöter på så uppstår dessa konsekvenser oavsett om uppsåt förelegat. För att effekten av de föreslagna förändringarna i lagstiftningen ska få avsedd effekt för brottsutsatta bör även grovt oaktsamma gärningar vara straffbara

4.6 Brottsrubricering och straffskala

Solna tingsrätt

Tingsrätten anser att det är otydligt vad som krävs för att brottet ska rubriceras som grovt. De omständigheter som räknas upp är enligt tingsrättens mening typiskt sett sådana som straffbestämmelsen redan primärt är avsedd att omfatta, inte sådana som motiverar en straffskärpning. Det kan därför ifrågasättas om det överhuvudtaget bör införas ett grovt brott. I så fall måste det tydligare anges hur grova brott ska särskiljas. Tingsrätten ifrågasätter även vilken typ av spridning som motiverar fängelse sex månader eller därutöver.

Helsingborgs tingsrätt

Enligt förslaget ska straffskalan för normalbrottet vara böter eller fängelse i högst två år. En så vidsträckt straffskala bör undvikas, särskilt eftersom straffskalan för grovt olaga integritetsintrång föreslås vara fängelse lägst sex månader och högst fyra år. I praktiken resulterar detta i att straffvärdet för ett brott av normalgraden inte kan bli högre än fängelse fem månader. Under senare tid har lagstiftaren undvikit överlappande straffskalor av det här slaget (jfr t.ex. den senaste reformen för narkotikabrottslighet där maxstraffet för grovt brott har satts till fängelse sju år när minimistraffet för synnerligen grovt brott är fängelse sex år). Maxstraffet för brott av normalgraden bör därför inte sättas högre än fängelse ett år. Dessutom kan det övervägas om inte ett ringa brott bör införas, med en straffskala som föreskriver böter eller fängelse i högst sex månader.

4 kap. 6 c § brottsbalken – grovt olaga integritetsintrång

Såsom lagtexten är utformad föreslås endast en kvalifikationsgrund, nämligen ”ägnad att medföra mycket kännbar skada”. Det bör övervägas om inte fler kvalifikationsgrunder ska anges, vilket synes vara avsikten enligt författningskommentaren. För det fall endast en kvalifikationsgrund ska finnas bör denna i stället införas i paragrafens första stycke.

Norrköpings tingsrätt

Straffskalan för brott av normalgraden föreslås motsvara vad som gäller för t.ex. kränkande fotografering och sexuellt ofredande. Utredningen konstaterar att straffet i många fall sannolikt kan stanna vid böter, men att uppgifternas karaktär och sättet för spridningen ska beaktas vid bedömningen av om straffvärdet motsvarar en påföljd på fängelsenivå.

Utredningen har även föreslagit en särskild straffskala för grova brott. Som exempel på sådant som ska räknas som grovt brott anges bl.a. spridning av filmer med explicit sexuellt innehåll och ingående bilder som visar när någon utsätts för ett grovt brott. Utredningens uttryckliga syfte med att införa en särskild rubricering för grova brott är att tydliggöra allvaret i sådana gärningar. Man konstaterar att motsvarande handlingar enligt nuvarande lagstiftning ibland bedömts som grovt förtal och att de i opublicerad praxis ansetts ha ett straffvärde på mellan en och tre månaders fängelse. Utredningen anser inte att denna straffmätning motsvarar brottets allvar och dess potentiella psykiska och sociala skadeverkningar. Tingsrätten ifrågasätter inte att publiceringar av nämnda slag kan få allvarliga konsekvenser för den som utsatts för kränkningen. Tingsrätten är dock något tveksam till om den eftersträvade straffskärpningen är proportionerlig i förhållande till hur andra brott som innebär en kränkning av målsägandens integritet, såväl fysiskt som psykiskt, bedöms straffvärdemässigt. Det kan vidare konstateras att den föreslagna straffskalan för grovt brott är väsentligt högre än vad som gäller för motsvarande brott i andra länder, exempelvis Norge och Finland.

Åklagarmyndigheten

Enligt utredningens förslag ska straffskalan för olaga integritetsintrång vara böter eller fängelse i högst två år, dvs. detsamma som gäller för brottet kränkande fotografering. Brotten olaga hot och ofredande har lägre straffskalor – böter eller fängelse i högst ett år. Förtal straffas endast med böter. Skillnader finns även i straffskalorna för brott som bedöms som grova. För grovt olaga integritetsintrång föreslås en straffskala på fängelse i lägst sex månader och högst fyra år, dvs. samma som för olaga hot, grovt brott, men väsentligt högre än för t.ex. grovt förtal. Utredningen redovisar inte vilka överväganden som gjorts i denna del. Ur ekvivalenssynpunkt är det angeläget att straffskalan för det nya brottet framstår som adekvat i förhållande till andra brott, särskilt de brott som har likartade skyddsintressen. Åklagarmyndigheten ser därför behov av en närmare analys när det gäller vilken straffskala som är lämplig och vilka skillnader som är motiverade i förhållande till andra brott som har till syfte att på olika sätt skydda mot angrepp på den personliga integriteten.

Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden)

För frågan om gärningen ska bedömas som grovt brott bör det enligt Fakultetsnämnden särskilt inskräpas att det bör vara av större betydelse om spridningen skett på ett sådant sätt att uppgifterna med lätthet kan hittas via sökmotorer på internet av den som söker information om en viss person, t.ex. genom att det sprids många olika identitetsuppgifter, än enbart den omständigheten att en uppgift publicerats på internet och därmed teoretiskt sett tillgängliggjorts för ett mycket stort antal personer över hela världen.

Avslutningsvis anser Fakultetsnämnden att det saknas skäl att utpeka grovt olaga identitetsintrång som ett s.k. artbrott (s. 603). Det har inte heller angivits några egentliga skäl för utredningens ställningstagande, annat än att det ”kan antas” att fängelsestraff ”kan” ha en preventiv betydelse. En sådan motivering väger enligt nämnden inte tillräckligt tungt, särskilt inte med hänsyn till de invändningar som kan riktas mot ”artbrottsinstitutet” i sig

Rädda barnen

När det kommer till olaga integritetsintrång och frågan om vad som ska vägas in i bedömningen av om brottet är grovt, bör den utsattas ålder ha betydelse. Om den utsatta är ett barn finns den uppenbara risken att bilder eller andra uppgifter som spridits på nätet och utgör ett olaga integritetsintrång åter kommer i omlopp efter mycket lång tid. Att tvingas leva med oron över att sådana bilder eller uppgifter finns därute och att de alltid kan få förnyad spridning vid t ex inledandet av en offentlig karriär, men även i ordinära nya sociala sammanhang, bör beaktas som en försvårande omständighet som särskilt bör beaktas.

4.7 Åtalsbegränsning

4.8 Olaga förföljelse och fridskränkingsbrotten

4.9 Sekretessfrågor

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att det behövs en särskild sekretessreglering när det gäller mål om ansvar för olaga integritetsintrång och tillstyrker förslaget till ändring i 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen.

5 Olaga hot

Svea hovrätt

Hovrätten tillstyrker utvidgningen av bestämmelsens tillämpningsområde till att omfatta allvarliga integritetskränkande brott. Hovrätten har inte heller i övrigt något att invända mot de förändringar i bestämmelsen som föreslås i betänkandet.

Solna tingsrätt

Tingsrätten delar utredningens resonemang att bestämmelsen om olaga hot har kommit att tillämpas på så sätt att det i praktiken uppställs ett betydligt lägre krav än att hotet i fråga ska ha varit ägnat att framkalla ”allvarlig fruktan”. Så som utredningen anfört kan begreppet ”allvarlig oro” anses ligga närmare kravet i den faktiska rättstillämpningen. Tingsrätten ifrågasätter dock om utredningens förslag bidrar till en lämplig

rättsutveckling. Det kan nämligen starkt ifrågasättas om ett hot som endast är ägnat att framkalla allvarlig oro är ett tillräckligt allvarligt angrepp för att vara straffbart som *olaga hot*. Om detta ändå ska vara straffbart bör det övervägas om det inte ska falla under ett eget straffstadgande varvid straffbudet om olaga hot kan reserveras för mer allvarliga gärningar. I sammanhanget bör även beaktas att brottsskadeersättning, som typiskt sett kan utgå vid olaga hot, förutsätter en allvarlig kränkning, vilket enligt tingsrättens mening knappast är förenligt med ett krav på allvarlig oro.

Norrköpings tingsrätt

Tingsrätten har inget att invända mot de föreslagna förändringarna i bestämmelsen.

Helsingborgs tingsrätt

För att minimera risken för ett alltför utvidgat tillämpningsområde anser tingsrätten att rekvisitet ”allvarlig oro” bör bytas mot ”allvarlig rädsla”, vilket rent språkligt förefaller bättre täcka in det nuvarande tillämpningsområdet.

Justitiekanslern

Utredningen föreslår att bestämmelsen om olaga hot utvidgas på så sätt att rekvisitet ”allvarlig fruktan” byts ut mot ”allvarlig oro”. Dessutom ska hot som riktas mot egen eller annans ”frihet eller frid” straffbeläggas. Ändringarna ska enligt förslaget införas i såväl brottsbalken som i TF.

Den första ändringen, från ”fruktan” till ”oro”, är enligt betänkandet främst avsedd att kodifiera vad som redan gäller enligt praxis, men anses även bättre spegla de känslor som kan uppkomma vid ett hot riktat mot målsägandens frihet eller frid (betänkandet s. 345 och s. 592).

Med hot som riktas mot egen eller annans ”frihet eller frid” avses enligt betänkandet brott enligt 4 kap. brottsbalken (betänkandet s. 592). För att inte hot om mindre allvarliga brott ska omfattas av kriminaliseringen anges att rekvisitet ”allvarlig” oro syftar till att avgränsa kriminaliseringen till hot som avser brott på fängelsenivå eller som i vart fall inte är helt lindriga. Av betänkandet framgår även att hot om vissa brott enligt 4 kap. brottsbalken, enligt utredningens uppfattning, knappast kan komma ifråga att bestraffa som olaga hot (betänkandet s. 345 ff.).

De kumulativa effekterna av förslaget är svåröverblickbara. Även om nivån för straffbarhet när det gäller t.ex. våld mot person kanske inte påverkas av att ordet ”fruktan” byts ut mot ”oro”, är det inte uteslutet att förändringen påverkar den praxis som kommer att utvecklas kring hot om brott enligt 4 kap. brottsbalken. Till detta kommer att, även om utredningen menar att hot om vissa brott enligt 4 kap. brottsbalken

knappast kan grunda ansvar för olaga hot, det i viss mån är en öppen fråga hur denna avgränsning kommer att göras i rättstillämpningen.

Sammantaget kan det ifrågasättas om inte det straffbara området riskerar att bli för stort om utredningens förslag genomförs. Ett tänkbart alternativ kan vara att behålla kravet på att hotet ska vara ägnat att framkalla ”allvarlig fruktan”. På så vis skulle den utvidgning av hotbrottet, som sker genom den föreslagna hänvisningen till frihet eller frid, kunna begränsas till att omfatta de mest straffvärda brotten enligt 4 kap. brottsbalken.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att tillämpningsområdet för bestämmelsen om olaga hot behöver utvidgas till att avse hot om vissa brott mot den personliga integriteten.

Som utredningen framhåller handlar utvidgningen av bestämmelsens tillämpningsområde i någon mening om en begränsning av yttrandefriheten, varför en utvidgad kriminalisering inte bör gå längre än vad som är nödvändigt utifrån de nya skyddsbehov som finns. Lika med utredningen anser Åklagarmyndigheten att den utvidgade kriminaliseringen endast bör gälla hot om mer allvarliga brott liksom att de brott hotet rör bör vara sådana som typiskt sett innebär mer allvarliga former av integritetskränkningar.

En sådan avgränsning åstadkoms i dag genom att det endast är straffbart att hota med brottsliga gärningar på sätt som är ägnat att *framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom*.

Utredningen föreslår att rekvisitet *allvarlig fruktan* ska bytas ut mot *allvarlig oro*. Skälet till detta anges vara att nivån för straffbarhet förefaller högre ställd i bestämmelsens ordalydelse, genom rekvisitet *allvarlig fruktan*, i jämförelse med hur den har kommit att tillämpas av domstolarna i praktiken. Åklagarmyndigheten delar bedömningen att lagtexten bör anpassas för att ligga i linje med hur bestämmelsen i de flesta fall har tillämpats och fortsättningsvis bör tillämpas.

Av betänkandet framgår vidare att den nya lydelsen innebär ett något lägre krav på målsägandens reaktion men att den i praktiken i första hand innebär en anpassning till och kodifiering av gällande praxis. Enligt Åklagarmyndigheten kan det dock ifrågasättas om uttrycket *oro* – även om det ska vara fråga om *allvarlig* sådan – utgör en adekvat beskrivning av den reaktion som hotet typiskt sett ska framkalla hos målsäganden. Vid en jämförelse mellan *fruktan* och *oro* förefaller det senare uttrycket uppställa ett väsentligt lägre krav på målsägandens reaktion. Utredningen har inte gjort någon mer ingående analys i denna del. Inte heller har det

gjorts någon jämförelse av den föreslagna lydelsens lämplighet framför andra alternativa uttryck, såsom t.ex. *rädsla*.

Förutom en sänkning av den nivå som krävs för straffbarhet föreslår utredningen att bestämmelsen utvidgas till att också gälla hot mot frihet eller frid. I betänkandet saknas dock en analys av hur dessa ändringar sammantagna kan inverka på tolkningen och tillämpningen av bestämmelsen. Utredningen har inte heller analyserat lämpligheten och konsekvenserna av de sänkta kraven för straffbarhet i ljuset av att det straffbara området utvidgas ytterligare genom förslaget om införande av en ny straffbestämmelse om olaga integritetsintrång. En analys av nu nämnt slag skulle vara önskvärd, inte minst med hänsyn till de yttrandefrihetsaspekter som gör sig gällande vid en utvidgning av det straffbara området.

Polismyndigheten

Myndigheten anser att de föreslagna förändringarna är ändamålsenliga och gör lagrummen enklare att tillämpa i den moderna miljö som internet utgör. Det bör också bli enklare för alla berörda (brottsoffer, gärningsmän och övriga inblandade) att identifiera straffbelagda gärningar.

Säkerhetspolisen

Hot som inte kommer till skyddspersonens kännedom

Som ovan konsaterats ser myndigheten, dels en ökning av hat, hot och andra kränkningar riktade mot myndighetens skyddspersoner, dels att den tekniska utvecklingen lett till att det blivit lättare att nå skyddspersonerna med hot och kränkningar samt lättare att anonymt framföra dessa.

Ett särskilt problem i detta sammanhang är att vissa skyddspersoner inte själva nås av framförda hot eller kränkningar eftersom de t.ex. har en stab som sköter kommunikationen med allmänheten åt dem. I dessa fall anses brottet inte fullbordat och några straffrättsliga utredningsåtgärder kan därmed inte vidtas av Säkerhetspolisen. Säkerhetspolisen får som regel del av hoten från skyddspersonernas säkerhetsorganisationer på riksdagen, Regeringskansliet och hovet. Säkerhetspolisen kan därför konstatera att mörkertalet avseende hot och andra kränkningar mot myndighetens skyddspersoner är betydande då en stor andel av dessa aldrig leder till brottsanmälan.

Säkerhetspolisen beaktar information som inkommer om hot och kränkningar mot skyddspersonerna inom de hotbedömningar som görs som ett led i personskyddsverksamheten. Myndigheten har dock begränsade möjligheter att vidta några straffrättsliga åtgärder med anledning av dessa. Visserligen skulle man kunna argumentera för att skyddspersonen, i de fall han eller hon inte har nåtts av hotet, inte heller har drabbats av oro eller rädsla och att någon skada därmed inte har uppstått. Ur Säkerhetspolisens perspektiv är det dock av vikt att kunna agera mot personen

bakom hotet, eftersom det många gånger kan konstateras att det är personer som kan komma att utgöra ett konkret hot mot skyddspersonen. För att Säkerhetspolisen ska kunna reducera hot mot myndighetens skyddspersoner är det därför viktigt att myndigheten ges de verktyg som krävs för att kunna ingripa mot personer som agerar hotfullt. Det kan tilläggas att den här typen av hot ofta framförs på internet där andra personer kan inspireras att kommunicera på liknande sätt eller i värsta fall angripa skyddspersonen.

I sammanhanget kan vidare konstateras att det inte kan anses mindre straffvärt att hota någon endast på grund av att hotet aldrig nådde den avsedda mottagaren, om detta endast berodde på en tillfällighet som gärningsmannen inte själv kunde påverka. Då avsändarens uppsåt varit att t.ex. statsministern ska ta del av ett framfört hot, bör enligt Säkerhetspolisen inte det faktum att någon medarbetare istället öppnade brevet eller tog emot meddelandet leda till att agerandet ska anses straffritt. Mot bakgrund av det ovan anförda anser Säkerhetspolisen att det bör övervägas om det beskrivna agerandet bör kriminaliseras.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Förslaget att det i stället ska vara straffbart att hota om det sker för att framkalla *allvarlig oro* i stället för *allvarlig fruktan* är bra. Det kan vara problematiskt att definiera fruktan och kan nog upplevas som en ”hög ribba” för framför allt unga människor att uttrycka sig om. Oron kan vara minst lika stor i en ung persons liv och kan leda till skam och skuld och i förlängningen till psykiskt lidande och andra allvarliga negativa personliga konsekvenser för den enskilde.

Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden)

Enligt betänkandet innebär i praktiken den nya, föreslagna lydelsen i första hand en kodifiering av rådande praxis. I vissa avseenden instämmer Fakultetsnämnden i den bedömningen, men noterar att förslaget i dess utformning samtidigt också innebär en inte oväsentlig utökning av det straffbara området. Om detta inte är avsett så bör den föreslagna ordalydelsen ses över. I det sammanhanget kan nämnas att nämnden ställer sig tveksam till formuleringen ”säkerhet till frihet eller frid”, som innebär till sin ordalydelse att betydligt fler gärningar blir straffbara än både vad som är gällande rätt och i förhållande till vad som verkar vara avsett (hot om olaga frihetsberövande, olaga integritetsintrång etc., s. 593). Eventuellt skulle det vara tillräckligt med följande infogande i den aktuella delen av bestämmelsen: ”allvarlig oro för sin egen eller annans säkerhet *eller trygghet* till person eller egendom”.

Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)

Fakultetsnämnden har förståelse för de överväganden som ligger bakom förslaget till ändringar av bestämmelsen om olaga hot i 4 kap. 4 § brottsbalken och instämmer i slutsatsen att ändringen ”i första hand” kan ses

som en kodifiering av den praxis som föreligger. En lagstiftningsteknik som innebär att man anpassar ordalydelsen i en bestämmelse efter hur bestämmelsen i sin nuvarande lydelse har tolkats (jfr s. 592) framstår emellertid som riskabel såtillvida att det kan leda till det straffbara området utvidgas på ett icke avsett sätt. Man kan uttrycka det så att den föreslagna lagtexten är utformad på ett betydligt vidare sätt än den gällande och att det därför – om förändringen inte ska leda till en motsvarande vidgning av tillämpningsområdet – fordras att man tillämpar den mot bakgrund av nuvarande praxis (och den kommer naturligen att falla i glömska med tiden). Enligt fakultetsnämndens mening bör det strävas efter en någon mer försiktig omformulering av bestämmelsen.

Oberoende av denna synpunkt vill fakultetsnämnden också väcka frågan om man inte bör söka efter ett bättre uttryck än oro för sin ”säkerhet ... till frihet och frid”.

Örebro universitet

Utredningens förslag att hotet med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla en allvarlig oro i stället för allvarlig fruktan (nuvarande lydelse) och att det ska röra sig om allvarlig oro också för sin egen eller annans säkerhet till frihet eller frid (förutom, som nu, för säkerhet till person eller egendom), innebär en påtaglig utvidgning av det kriminaliserade området. Dels är termen oro avsevärt bredare än fruktan. Frågan är om denna utvidgning är motiverad.

Vidare, gärningen föreslås omfatta framkallande inte enbart oro för egen eller annans säkerhet till person eller egendom, utan även för egen eller annans säkerhet till frihet eller frid. Enligt den föreslagna lydelse av bestämmelsen kan alltså för olaga hot dömas, till exempel, någon som på ett sätt som är ägnat att framkalla allvarlig oro hotar med att mot någon annan agera på ett sätt som är ägnat att kränka den andres frid på ett kännbart sätt (4 kap. 7 § brottsbalken enligt den föreslagna lydelsen). Någon verklig oro behöver inte föreligga, någon kränkning behöver inte komma till stånd, men gärningen är fortfarande straffbar.

Vi menar att en så pass långtgående kriminalisering måste anses omotiverad. Den föreslagna lydelsen av bestämmelsen om olaga hot öppnar – vid sidan av skyddet mot allvarliga gärningar som redan är kriminaliserade – även för bestraffning av tämligen harmlösa beteenden, som i och för sig kan vara störande för den berörda personen, men som inte når den nivå som kräver en straffrättslig reaktion.

Mediegrundlagskommittén (ordförandens synpunkter)

Enligt förslaget kommer det att vara brottsligt bl.a. att hota med en gärning som innebär olaga integritetsintrång, t.ex. att hota att sprida kränkande bilder. Det framstår som tänkbart att situationer kan uppstå där det finns kopplingar till traditionella medier och att den nya lydelsen

därmed även kan få viss betydelse för grundlagsskyddade medier. Exempelvis kan ett massmedieföretags yttrande på sociala medier falla utanför det grundlagsskyddade området. Ett hot om att sprida uppgifter på sociala medier kan då vara brottsligt men inte ett hot om att sprida samma uppgifter på t.ex. den egna webbplatsen. En skillnad av detta slag kan för allmänheten framstå som omotiverad men blir en oundviklig konsekvens av att olaga integritetsintrång inte kommer att avse det grundlagsskyddade området.

Sveriges Domareförbund

När det gäller den föreslagna förändringen av bestämmelsen om olaga hot välkomnar Sveriges Domareförbund de språkliga förändringarna av bestämmelsen. Det straffbara området utvidgas väsentligt genom förändringarna i bestämmelsen, vilket också har varit syftet.

Sveriges Radio AB

Olaga hot omfattas av brottskatalogen i tryckfrihetsförordningen. Utredningen föreslår att det som olaga hot ska vara straffbart att hota med en gärning som innebär bl.a. olaga integritetsintrång. Sveriges Radio, liksom alla andra massmedieföretag, publicerar sitt material såväl på plattformar som omfattas av grundlagarna som på sociala medier. Den föreslagna ändringen skulle kunna leda till att en journalist, som i sitt arbete, för en enskild aviserar en kommande kränkande publicering gör sig skyldig till brott. Detta trots att publiceringen inte skulle vara brottslig på de egna plattformarna.

Förslaget att ersätta rekvisitet ”allvarlig fruktan” med ”allvarlig oro” utgör enligt Sveriges Radio inte enbart en kodifiering av gällande rätt utan de facto en utvidgning av det straffbara området. Journalisters arbete innefattar inte sällan moment som till sin karaktär skapar oro eller obehag hos t.ex. en granskad makthavare. I kombination med den föreslagna utvidgningen av angrepp på någons frid finns det risk för en försiktighet hos ansvarstagande medier som skulle verka hämmande på yttrandefriheten. Yttrandefrihetsaspekterna är enligt Sveriges Radio inte tillräckligt belysta. Sveriges Radio avstyrker därför de föreslagna ändringarna av olaga hot.

Sveriges Television AB

Kriminalisering av yttranden inom TF/YGL:s område ska ske med särskild eftertanke och stor återhållsamhet. Starka skäl, innefattande ett faktiskt och praktiskt behov, har normalt krävts och bör krävas för att ändra grundlagarna. Detta gäller särskilt när det är en utvidgning av det straffbara området som övervägs.

Utredningens förslag syftar till och innebär en påtaglig utvidgning av det straffbara området för olaga hot. Och utredningen föreslår att ändringen även ska ges genomslag på TF/YGL:s område genom motsvarande för-

ändringar i brottskatalogen i TF. De inledningsvis nämnda principerna, som ska tillämpas vid kriminalisering av yttranden på TF/YGL:s område, bör därför fullt ut beaktas.

Det presenteras ingen närmare utredning om i vilken mån det på TF/YGL:s område förekommer den typ av hot som omfattas av den utvidgade kriminaliseringen. Det kan således konstateras att det inte är erforderligt belagt att det föreligger ett faktiskt och praktiskt behov av att kriminalisera avsedd typ av hot på TF/YGL:s område.

En utvidgning av bestämmelsen om olaga hot på TF/YGL:s område kan riskera att negativt påverka massmediernas villighet att rapportera om sådana hot på grund av en i vart fall upplevd risk att rapporteringen kan riskera att - beroende på hur rapporteringen om hotet genomförs - bedömas som olaga hot. Även med befintlig bestämmelse om olaga hot finns en viss risk för själv censur. Ett genomförande av den föreslagna utvidgningen kan förväntas leda till att denna risk ökar. Detta eftersom de nya rekvisiten omfattande hot om brottslig gärning ”*ägnat att framkalla allvarlig oro för sin egen frihet eller frid*” är - och för den genomsnittlige ansvarige utgivaren torde framstå som - inte bara mer långtgående (lägre tröskel för straffbarhet), utan även betydligt mer svårbedömda än vad som är fallet med befintlig bestämmelse om olaga hot. Ökad själv censur innebär negativa återverkningar för den viktiga debatten och opinionsbildningen runt just förekommande hot på bl.a. internet.

En utvidgning av straffbart olaga hot på TF/YGL:s område bör enligt SVT:s mening övervägas först sedan behovet och yttrandefrihetsaspekterna av en sådan utvidgning har varit föremål för en ingående genomlysning. En sådan genomlysning bör lämpligen kunna genomföras inom ramen för den sittande Mediegrundlagskommitténs arbete.

TV4 AB

Rörande ”olaga hot” och ”olaga integritetsintrång” ser vi det som problematiskt att tillämpningen av bestämmelserna i dess föreslagna form kan leda till att spridning av samma material får olika konsekvenser beroende var spridningen sker. Därmed uppstår en osäkerhet i situationer när det rör publicering inom områden som inte uppenbart omfattas av grundlagsskyddet. Ett exempel är när uppgifter publiceras i en dagstidning på deras webbplats men även på dagstidningens Facebooksida. Samma handling men två olika straffrättsliga konsekvenser. Man bör i detta sammanhang också nämna att det idag är tämligen enkelt för webbplatser av mer oseriöst slag att erhålla frivilliga utgivningsbevis. Det betyder att införandet av ”olaga integritetsintrång” kan komma att få begränsad betydelse för den typ av kränkningar som utredaren haft i uppdrag att hantera genom betänkandet eftersom en webbplats genom utgivningsbevis kan undkomma den här aktuella regleringen.

Svenska tidningsutgivareföreningen (TU)

Utredningen föreslår att tillämpningsområdet för straffbestämmelsen om olaga hot ska vidgas. Ett hot ska vara straffbart om det är ägnat att framkalla allvarlig "oro" istället för allvarlig "fruktan" som är dagens lydelse. Dessutom föreslås att det ska bli straffbart att hota med fler slag av brottsliga gärningar än i dag.

Skillnaden mellan "fruktan" och "oro" kan tyckas subtil och ändringen uppges vara en anpassning till rättspraxis. Likafullt får den här genomslag på det grundlagsskyddade området och det måste därför noga övervägas, dels effekterna, dels nödvändigheten av att göra grundlagsändring. Det gäller i synnerhet som det lär finnas få, om än några, rättsfall av olaga hot på det grundlagsskyddade sedan bestämmelsen infördes år 2003.

Publicistklubben

Utredningen föreslår att fler gärningar ska träffas och kunna lagföras som olaga hot. Hot om olaga integritetsintrång ska bli straffbara. Enligt utredningen har teknikutvecklingen lett till att skyddet för den personliga integriteten försvagats. Utbredningen av internet anses ha skapat nya skyddsbehov. Visserligen har den elektroniska kommunikationen ökat möjligheterna att sprida yttranden men det kan inte tas som förevändning att utöka vilka yttranden som bör kriminaliseras.

Inte heller argumentet att "numera torde de flesta anse att" det finns ett behov av en heltäckande skydd för den personliga integriteten förtjänar att tillmätas någon större tyngd vid lagstiftning som berör ett yttrandefrihetsintresse. Det är också uppenbart att utredningens syfte är att vidga de straffbara gärningarna genom att förklara att det ska räcka med att det uppstår "oro eller obehag" för kriminalisering. Det är att sänka kravet på det straffbara påtagligt gentemot dagens krav på fruktan.

Utredningen konstaterar att en analys av yttrandefrihetsaspekterna måste göras (s. 336). Denna analys lyser dock med sin frånvaro i utredningen som nöjer sig med att kort och gott konstaterar att hot att utsätta andra för brottsliga gärningar inte är gärningar som yttrandefriheten i första hand är tänkt att skydda. Utan närmare precisering konstaterar utredningen att ändringen "inte innebär att tryck- och yttrandefriheten inskränks på något avgörande sätt". Det räcker inte som motiv för en utvidgning av olaga hot. Ytterligare överväganden bör göras innan det ligger till grund för en ändring i brottsbalken.

Rekvisiten fruktan och oro

Utredningen föreslår att *allvarlig fruktan* ersätts med *allvarlig oro*. Förändringen i bestämmelsen om olaga hot föreslås införas i såväl brottsbalken som i TF:s brottskatalog. En förändring som enligt utredningen innebär en utvidgning av det straffbara området (s. 475).

Fruktan indikerar enligt utredningen att ett hot framkallar starka känslor av närmast akut rädsla och panik. Utredningens genomgång visar att underrätterna tolkning av rekvisitet snarare drar åt oro. En utveckling som utredningen finner rimlig eftersom redan allvarlig oro som ett hot mot den personliga integriteten kan framkalla ska vara tillräckligt för att motivera straffansvar. Enligt utredningen är en diskrepans mellan ordalydelsen och hur bestämmelsen kommit att tillämpas ”inte lyckad”. Att motivera en ändring av avgörande betydelse på en ”samlad bild” av underrätterna känns inte till fylles.

Ändringen från fruktan till oro innebär att gränsen för det straffbara sänks. Det framgår också genom att utredningen skriver att nivån för det straffbara kan i vissa domstolsavgörande komma att sättas för högt om rekvisitet fruktan kvarstår.

Olaga hot i TF/YGL

Utredningens förslag till ändring av allvarlig fruktan till allvarlig oro i brottsbalken vill utredningen ska få genomslag i TF/YGL. TF:s brottskatalog ska enligt utredningen anpassas ”språkligt och innehållsmässigt” till brottsbalken (s. 474).

Som framförts finns inga sakliga skäl för att en synkronisering måste göras. De bestämmelser som finns i brottskatalogen kan mycket väl vara mer avgränsade än i brottsbalken. Hur en skillnad rent lagtekniskt ska lösas så att kravet på dubbelstraffbarhet inte bortfaller framstår inte som oöverstigliga.

Sveriges Tidskrifter

Utredningen föreslår att fler gärningar ska kunna lagföras som olaga hot, att tillämpningsområdet för bestämmelsen ska vidgas.

I dag är ett hot straffbart om det är ägnat att framkalla ”allvarlig fruktan”. Utredningen föreslår att den nya lydelsen blir ”allvarlig oro”. Dessutom föreslås att det ska bli straffbart att hota med fler slag av brottsliga gärningar.

Förändringen i fråga om olaga hot föreslås införas i såväl brottsbalken som på det grundlagsskyddade området. Utredningens förslag innebär en utvidgning av det straffbara området.

Sveriges Tidskrifter ifrågasätter behovet av förändring på denna punkt.

6 Ofredande

Svea hovrätt

Bestämmelsen om ofredande har tidigare kritiserats för att vara vag och lämna ett stort utrymme för tolkningar (se bl.a. NJA 2008 s. 946). Den föreslagna nya lydelsen är visserligen också allmänt hållen men i bestämmelsen tydliggörs att det är hänsynslösa *ageranden* som avses och att det finns ett krav på att gärningen ska orsaka en *kännbar* fridskränkning för att vara straffbar. Enligt hovrättens mening begränsas bestämmelsens tillämpningsområde på ett acceptabelt sätt.

Hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det finns ett behov av att anpassa bestämmelsen till de nya formerna för kommunikation som den tekniska utvecklingen möjliggjort. Vissa enstaka, mycket allvarliga yttranden, t.ex. på publika forum på internet, som idag faller utanför det straffbara området, kan innebära allvarliga kränkningar av den personliga integriteten. Hovrätten tillstyrker därför den utvidgning av bestämmelsens tillämpningsområde som enligt betänkandet åsyftas med den nya lydelsen.

Norrköpings tingsrätt

Tingsrätten anser att den nya bestämmelsen är tydlig och att den föreslagna utvidgningen av det straffbara området, så som den presenteras i betänkandet, är motiverad med hänsyn till den tekniska utvecklingen.

Helsingborgs tingsrätt

Tingsrätten ser positivt på en modernisering av bestämmelsens lydelse. Den föreslagna ändringen bör dock inte genomföras, eftersom tillämpningsområdet i så fall riskerar att bli allt för stort. För att undvika detta kan bestämmelsen ha kvar sin nuvarande utformning med undantag för att de exempel som ges bör vara mer moderna. Vidare bör ”eller annars ofredar någon” följa efter uppräkningslistan av exemplen, eftersom det på ett rimligt sätt avgränsar det straffbara området.

Justitiekanslern

I betänkandet föreslås att ofredande ska bli straffbart för ”den som agerar hänsynslöst mot någon annan på ett sätt som är ägnat att kränka den andres frid på ett kännbart sätt”. Den föreslagna lydelsen avses innebära förändringar i främst två avseenden. För det första ska det inte längre för straffansvar förutsättas att den som utsätts för ett angrepp uppfattar detta redan när det företas. För det andra ska även enstaka kontakter kunna utgöra ofredanden, med hänvisning till yttrandenas innehåll. Det rör sig enligt utredningen om yttranden som ligger nära hot eller som annars allvarligt kränker människovärdet hos den som mottar angreppet (betänkandet s. 608).

Om förslaget genomförs innebär det att ofredandebrottet i viss utsträckning går från att straffbelägga *hur* någon betar sig eller yttrar sig, till att straffbelägga *vad* personen yttrar. Denna typ av skiljelinje är typiskt sett av betydelse när det handlar om att avgränsa yttrandefrihets-

grundlagarnas tillämpningsområde (jfr. 1 kap. 2 § andra stycket och 9 § 5 TF). Ett förändrat ofredandebrott enligt utredningens förslag aktualiserar därför frågan om det finns några formella hinder mot att ta upp ofredande som ett tryck- och yttrandefrihetsbrott och om detta i så fall vore lämpligt (jfr. SOU 2001:28 s. 432 f.).

Det kan tilläggas att den kritik som Högsta domstolen har framfört mot utformningen av den nu gällande bestämmelsen om ofredande synes kunna riktas även mot den i betänkandet föreslagna lydelsen (se NJA 2008 s. 946).

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att bestämmelsen om ofredande inte fullt ut täcker de skyddsbehov som uppkommer med nya sätt att kommunicera och att bestämmelsen därför behöver utformas på ett nytt sätt. Mot bakgrund av de överväganden som görs i betänkandet anser även Åklagarmyndigheten att det synes vara nödvändigt att göra bestämmelsen mer neutral och att utvidga dess tillämpningsområde. Den föreslagna utformningen av bestämmelsen är emellertid allmänt hållen och kan därför komma att medföra vissa tolknings- och tillämpningsproblem. En exemplifiering, med modernare exempel, skulle kunna motverka detta men har samtidigt nackdelar, framför allt eftersom en sådan i praktiken kan komma att begränsa bestämmelsens tillämpningsområde på ett sätt som inte varit avsett. Tillämpningsområdet avgränsas, enligt förslaget, i stället av att det ska vara fråga om ett hänsynslöst agerande mot någon annan och att agerandet ska vara ägnat att kränka den andres frid på ett kännbart sätt. Sammanfattningsvis kan Åklagarmyndigheten i huvudsak ställa sig bakom förslaget till utformning av bestämmelsen men vill peka på att det kan finnas behov av ytterligare förtydliganden.

Polismyndigheten

Myndigheten anser att de föreslagna förändringarna är ändamålsenliga och gör lagrummen enklare att tillämpa i den moderna miljö som internet utgör. Det bör också bli enklare för alla berörda (brottsoffer, gärningsmän och övriga inblandade) att identifiera straffbelagda gärningar.

Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden)

Fakultetsnämnden anser det positivt att det i betänkandet befästs att den som har blivit utsatt för ett ofredande inte ska behöva ha uppfattat gärningen vid gärningstidpunkten. Nämnden ställer sig också bakom den tänkta utvidgningen av tillämpningsområdet till att i vissa speciella fall även omfatta enstaka yttranden och uttalanden, så länge dessa har varit kännbart fridsstörande. Däremot anser nämnden inte att det finns anledning att utforma bestämmelsen som ett ”ägnat att-delikt”, dvs. att bestämmelsen endast skulle förutsätta abstrakt fara. Det har enligt nämnden inte anförts några tungt vägande skäl i betänkandet till varför en så

pass omfattande förändring borde göras. Brottet bör således även fortsättningsvis vara utformat som en uppräknande exemplifiering av olika fridsstörande beteenden.

Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)

Fakultetsnämnden instämmer i utredningens bedömning att ett ofredandebrott inte bör förutsätta att den utsatte uppfattade gärningen när den företogs. Exempelvis bör e-brevsterror kunna bedömas som ofredande. En sådan ändring (eller ett sådant förtydligande) förutsätter emellertid inte att bestämmelsen konstrueras som ett ägnat att-delikt. Enligt fakultetsnämndens mening har utredningen inte presenterat tillräckligt starka skäl för att på det sätt som föreslås göra om ofredandebrottet till ett s.k. abstrakt faredelikt. En viss utvidgning bör kunna åstadkommas genom att exemplifieringen av fridsstörande beteenden ändras eller kompletteras. När det gäller fridsstörningar på den lindriga nivå som omfattas av bestämmelsen om ofredande bör det för straffansvar förutsättas att beteendet faktiskt har varit fridsstörande (låt vara att det knappast kan vara den enda avgränsningen). Enligt fakultetsnämndens mening vore det lämpligare att använda en normerande exemplifiering (ungefär som idag) och i tillägg kräva att beteendet antingen har varit omedelbart fridsstörande eller på ett straffrättsligt relevant sätt har orsakat en fridsstörning.

Örebro universitet

Utredningens förslag till ändring av bestämmelsen om ofredande tillstyrks i den delen som avser ersättning av de nuvarande beskrivningarna av de konkreta gärningarna (handgripligen antastar ... osv.) genom en ny gärningsbeskrivning. Däremot anser vi som mycket tvivelaktigt att brottet ska formuleras om från ett effektbrott till ett rent handlingsbrott med ett abstrakt farerekvisit.

För det första innebär den nya utformningen av brottet en avsevärt utvidgad kriminalisering. Det kan ha betydelse även för utvidgningen av det kriminaliserade område som faller under bestämmelser i vilka ofredandebrottet ingår eller kan ingå (olaga hot enligt den föreslagna lydelsen, olaga tvång olaga förföljelse, grov frids- och kvinnofridskränkning, m.m.).

Framför allt anser vi dock inte att brottet ofredande, även om det i enskilda fall kan innebära allvarliga fridskränkningar, typiskt sett hör till kategorin av de brott hos vilka redan abstrakt fara för uppkomsten av negativa följder motiverar kriminaliseringen. Dessutom, betraktar man vilka handlingar som i rättspraxis bedöms som ofredande, är det svårt att föreställa sig handlingar som ännu inte innebär en fridskränkning, men som är ägnade att kränka den andres frid.

Vi anser förslaget till ändringen i bestämmelsen om ofredande såvitt gäller införandet av abstrakt farerekvisit från kriminalpolitiskt synpunkt omotiverat och från praktiskt perspektiv onödigt.

Mediegrundlagskommittén (ordförandens synpunkter)

Ofredande är inte ett brott i TF:s och YGL:s brottskataloger. Bakgrunden till detta är bl.a. att ofredande inte har ansetts vara ett brott som kan begås genom ett yttrande i ett grundlagsskyddat medium. Ett tryck- och yttrandefrihetsbrott har bedömts i princip inte kunna innehålla något moment som står utanför den ensamansvariges kontroll. Det innebär att man med ledning av enbart själva yttrandet ska kunna bedöma om det är straffbart eller inte. Brottet ofredande tar inte enbart sikte på ett yttrandes innehåll utan det störande sätt på vilket det framförs. Vidare är det en förutsättning att gärningen ska innebära ett personligt ofredande. Mot bakgrund av detta har ofredande inte ansetts vara ett brott av sådan art att det kan upptas som tryck- och yttrandefrihetsbrott (se SOU 2001:28 s. 416 f. och 432 f.).

Enligt förslaget ska brottet ofredande ändras bl.a. på det sättet att det avgörande för straffansvar är om en kännbar fridskränkning kan uppkomma, inte det sätt på vilket det sker. Brottet ändrar därmed delvis karaktär eftersom det enligt förslaget inte längre krävs att ett angrepp måste ha uppfattats av den angripne redan när det företas. Brottet fullbordas när det sker ett ”fysiskt gränsöverskridande” eller när angreppet uppfattas av den angripne. I betänkandet anges vidare att förslaget innebär att enstaka yttranden under vissa förhållanden kan innebära ett straffbart ofredande.

De föreslagna förändringarna aktualiserar frågan om det med denna innebörd av ofredandebrottet längre finns något systematiskt hinder mot att ofredande skulle kunna göras till ett tryck- och yttrandefrihetsbrott, om lagstiftaren i framtiden skulle bedöma att det finns skäl för det. En annan fråga är om det vore lämpligt att ta in ofredande bland tryck- och yttrandefrihetsbrotten, bl.a. mot bakgrund av den kritik som har framförts om att bestämmelsen brister i tydlighet och klarhet (NJA 2008 s. 946). De brister som påtalats torde kvarstå även i förslaget i betänkandet.

Sveriges Domareförbund

Domareförbundet ser positivt på att det straffbelagda området för ofredande utvidgas till att också omfatta även fall där den angripna först senare får reda på angreppet. Den nuvarande bestämmelsen förhindrar en sådan tolkning, vilket är otillfredsställanden eftersom sådana handlingar förefaller minst lika straffbara som när den angripna uppfattade angreppet när det företogs. Den nuvarande bestämmelsen är mycket vag och de språkliga förändringar som föreslås förefaller förtydliga tillämpningsområdet.

Sveriges Radio AB

Ofredande är ett brott som inte omfattas av brottskatalogen i tryckfrihetsförordningen. Genom de föreslagna ändringarna av bestämmelsen kommer den emellertid att i vissa situationer direkt ta sikte på innehållet i ett enskilt yttrande på ett sätt som inte står i överensstämmelse med brottets nuvarande karaktär. Risken finns att det på sikt kommer att argumenteras för att det då förs in på det grundlagsskyddade området. Med de brister i tydlighet av det straffbara området som brottet har vore det olyckligt.

Friends

Utredningen anför att det vid bedömningen av ett ofredande ska tas hänsyn till den utsattes position i förhållande till gärningsmannen. Det är Friends uppfattning att relationen elev-skolanställd uttryckligen bör tas upp i sammanhanget. I 40 procent av anmälningarna som inkom till Barn- och elevombudet 2015 uppgav anmälaren att skolpersonal hade kränkt eleven ifråga. Relationen elev-skolanställd bör omnämnas på samma sätt som den tas upp i prop. 2000/01:68 avseende skadestånd för kränkning. Där nämns att det särskilt ska beaktas om en kränkande handling inneburit missbruk av ett beroende- eller förtroendeförhållande, till exempel om en lärare utnyttjar den särskilda bindning som en elev kan känna till sin lärare.

Utredningen lyfter att ett exempel på när en uppmaning att ta livet av sig kan vara ägnad att kränka friden hos den utsatte, är när den utsatte är en ung person som är utsatt för mobbning och trakasserier. Friends anser att det är bra att det nämns uttryckligen men menar emellertid att alla barn, oavsett tidigare utsatthet, bör betraktas som en särskilt sårbar grupp. Detta gäller särskilt för kränkningar som förekommer på internet då barns liv på internet ofta spelar en viktig och stor roll i deras liv. Barn skiljer sig från vuxna i detta avseende, då vuxna har fler verktyg att hantera olika slags livshändelser med, större socialt stöd och större möjligheter att söka juridiskt stöd om de utsätts för brott.

7 Förtal

Svea hovrätt

De förändringar som föreslås i bestämmelserna innebär att de blir mer lättillgängliga och anpassas efter dagens språkbruk. Hovrätten tillstyrker dessa.

Norrköpings tingsrätt

Bestämmelserna har förändrats i syfte att bli mer tydliga med ett moderniserat språk. Tingsrätten ser positivt på detta och har heller ingenting att invända mot att det införs en möjlighet till brottskadeersättning vid grovt förtal.

Helsingborgs tingsrätt

Enligt tingsrätten bör lagtextens lydelse genomarbetas ytterligare. Det är exempelvis inte lämpligt att använda uttrycket ”brottslig” om en person eftersom det endast är personens handling eller underlåtenhet som är brottslig - inte individen i sig. Vidare bör ”eller en annan nedsättande uppgift” omformuleras till ”eller lämnar en annan nedsättande uppgift”.

5 kap. 2 § brottsbalken – grovt förtal

Tingsrätten anser att lagtexten bör innehålla ytterligare exemplifiering av kvalifikationsgrunder.

Justitiekanslern

De föreslagna förändringarna syftar enligt betänkandet till att modernisera bestämmelsen om förtal, någon förändring av brottets omfattning jämfört med hur detta har tillämpats i praxis är dock inte avsedd (betänkandet s. 450 f. och s. 611). Av betydelse är främst förändringen att det för straffbarhet ska krävas att den uppgift som lämnats ska vara ägnad att ”skada anseendet” hos målsäganden, istället för som idag ”utsätta denne för andras missaktning”.

Även om någon materiell förändring inte är avsedd bör, som anförts ovan, risken för betydelseglidningar beaktas i den fortsatta beredningen. Särskilt påtaglig blir denna risk när det som i detta fall handlar om förhållandevis öppna brottsrekvisit, vilka ges sitt huvudsakliga innehåll i rättstillämpningen.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten instämmer i de bedömningar som redovisas i betänkandet och tillstyrker utredningens förslag till modernisering av förtalsbestämmelsen. Även de ändringar som föreslås i bestämmelsen om grovt förtal tillstyrks.

Polismyndigheten

Myndigheten anser att de föreslagna förändringarna är ändamålsenliga och gör lagrummen enklare att tillämpa i den moderna miljö som internet utgör. Det bör också bli enklare för alla berörda (brottsoffer, gärningsmän och övriga inblandade) att identifiera straffbelagda gärningar.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

I författningsförslaget till 5 kap. 1 § 2 stycket vore det att föredra att man även där gör skrivningen könsneutral och byter ut *han eller hon* till *den som*.

Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden)

Enligt utredningen är den föreslagna nya lydelsen av förtalsbestämmelsen inte avsedd att innebära någon saklig skillnad i förhållande till den nuvarande lydelsen. Däremot anges att med förslaget så understryks att betoningen i bedömningen av straffansvar ska ligga på frågan om uppgiften ska ha varit ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser

(snarare än frågan om något utgör en uppgift eller ej). Fakultetsnämnden är inte helt övertygad om att den nya ordalydelsen ger denna effekt.

Av betänkandet framgår att rekvisitet ”klandervärd i sitt levnadssätt” utmönstras, eftersom moraliska värderingar av ett visst levnadssätt är främmande för dagens rättsordning (s. 436, 450). Mot bakgrund av bl.a. den redogörelse för det s.k. Instagrammålet som redovisas i betänkandet (s. 409), där domstolen, för att komma fram till att gärningarna var att bedöma som förtal, rimligen har gjort någon slags moralisk värdering av det levnadssätt som de utpekade personerna anges ägna sig åt, framstår sådana påståenden i betänkandet som svårbegripliga. Den föreslagna lydelsen av förtalsbestämmelsen – att uppgiften var ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser – förutsätter också på samma sätt moraliska värderingar från domstolarna för att avgöra vilka uppgifter som ”duger till” att skada någon anseende. Fakultetsnämnden ser dock inte detta som problematiskt.

Fakultetsnämnden ser dock gärna att det klargörs hur förtalsbestämmelsen är avsedd att tolkas på TF/YGL-området, där det nya brottet olaga integritetsintrång inte kommer att vara tillämpligt, och hur denna tolkning ska förstås i förhållande till sådana förtalsbrott som inte utgör tryck- eller yttrandefrihetsbrott. Det framstår nu av betänkandet som om tillämpningsområdet kommer att skilja sig åt beroende på i vilket medium som brottet begås (jfr s. 613 f.).

Fakultetsnämnden välkomnar att det tydliggörs att det vid bedömningen av om gärningen ska bedömas som grovt brott ska ske en nyanserad bedömning, så att inte varje gärning där en uppgift har publiceras på internet automatiskt blir bedömd som grovt brott (se även ovan ang. grovt olaga integritetsintrång).

Stiftelsen Svenska filminstitutet

Filminstitutet ställer sig positivt till en modernisering av straffbestämmelserna *förtal* och *grovt förtal*. Vi förutsätter att de föreslagna ändringarna inte kommer att leda till någon ändring i sak.

Diskrimineringsombudsmannen

DO ser positivt på förslaget att skärpa bestämmelserna om förolämpning respektive förtal.

I de fall en ärekränkande handling har koppling till kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder (1 kap. 4 § DL), riktar sig gärningen inte enbart mot den drabbade individen, utan även mot den grupp som den enskilde tillhör eller förmodas tillhöra. Gärningen har i förlängningen en samhällelig effekt och skadar

ett samhälleligt intresse. Det finns således ett särskilt skyddsintresse, vilket bör återspeglas i brottens straffvärde.

Mediegrundlagskommittén (ordförandens synpunkter)

Avsikten med förslaget är att bestämmelsen om förtal ska moderniseras och utformas i linje med hur brottet har kommit att tillämpas. Den mer påtagliga förändringen av ordalydelsen är att rekvisitet ”ägnad att utsätta denne för andras missaktning” har bytts ut mot ”ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser”. I mer allmänspråklig mening kan orden missaktning och skadat anseende framstå som i stort sett synonyma även om missaktning rent lexikaliskt närmare torde referera till vanvördnad och förakt än anseende. Med tanke på den negativa laddning som ordet missaktning ger uttryck för finns det mycket som talar för att förslaget kan medföra en viss utvidgning av det straffbara området. Utredningen har visserligen på ett gediget sätt redogjort för bakgrunden till den föreslagna förändringen och angett att syftet inte är att åstadkomma någon materiell förändring. Frågan bör dock ändå bli föremål för ytterligare analys under det fortsatta beredningsarbetet, varvid det bör övervägas att behålla ordet missaktning, trots dess något mindre moderna klang.

Vid bedömning av om förtal (och även olaga integritetsintrång) ska anses som grovt brott ska, enligt förslaget till ändring i 5 kap. 2 § andra stycket brottsbalken, särskilt beaktas bl.a. sättet för och omfattningen av spridningen. I betänkandet anges att det kan vara av betydelse om spridningen har inneburit att uppgifter tillgängliggjorts för ett mycket stort antal personer eller om spridningen skett på ett sätt som syftat till att ett mycket stort antal personer verkligen skulle ta del av uppgifterna. Som ett exempel nämns att uppgifterna har lagts ut på en välkänd webbsida. Det anges vidare i betänkandet att förslaget innebär ett förtydligande av att det ska göras en nyanserad bedömning så att det får större genomslag i rättstillämpningen (se betänkandet bl.a. s. 306 och 452).

Det framstår inte som helt klart om det anförda syftar till att fler förtalsbrott bör bedömas som grova brott. Brottet förtal ingår i TF:s brottskatalog och de kvalificerande omständigheterna kan därför få betydelse även på det grundlagsskyddade området. Många massmedier använder i dag internet för att sprida information och frågan uppkommer därför om förslaget innebär att fler förtalsbrott på det grundlagsskyddade området ska bedömas som grova brott. Det är angeläget att denna frågeställning beaktas i den fortsatta beredningen av förslagen.

Sveriges Radio AB

Rekvisitet ”ägnad att utsätta denne för andras missaktning” är ett uttryck med starkare negativ värdeladdning än ”ägnad att skada anseendet hos den person som uppgiften avser”. Det föreligger således en uppenbar risk

för att det straffbara området utvidgas, trots utredningens avsikt att inte åstadkomma någon materiell förändring.

Utredningen föreslår ändringar av vad som ska bedömas som grovt förtal. Syftet är att förtydliga och nyansera bedömningarna av en uppgifts spridning. Massmedier är till sin karaktär sådana att yttranden tillgängliggörs för många och har ofta välbesökta webbplatser. Sveriges Radio ser en risk att förtal i massmedia oftare kan komma att bedömas som grovt brott.

Sveriges Radio avstyrker mot bakgrund härav de föreslagna ändringarna av förtalsbestämmelsen.

Sveriges Television AB

Dagens bestämmelse om förtal har inte ändrats sedan BrB infördes 1962. Utredningen föreslår nu att bestämmelsen ska moderniseras språkligt men framhåller att någon ändring i sak i förhållande till gällande rätt inte är avsedd.

Bestämmelsen har fungerat väl sedan sin tillkomst. I enlighet med lagstiftarens intention har i rättstillämpningen de närmare gränserna för vad som i olika avseenden kan utgöra en förtalsuppgift utvecklats i takt med att gängse samhälleliga värderingar förändrats på olika sätt. Domstolspraxis avseende den närmare innebörden av de rekvisit som är centrala i bestämmelsen är tämligen omfattande. SVT vill därför ifrågasätta behovet och lämpligheten av att ersätta dessa etablerade och genom domstolspraxis preciserade rekvisit med helt nya rekvisit.

Rent språkligt anser SVT att den nya utformningen inte kan sägas vara begränsad till endast en modernisering av befintlig bestämmelse. Nuvarande rekvisit att det ska vara fråga om ”utpekande av någon som brottslig eller en uppgift ägnad att utsätta aktuell person för annans missaktning” måste rent språkligt anses innefatta en högre tröskel än utredningens förslag att det ska vara fråga om en ”nedsättande uppgift ägnad att skada anseendet hos den aktuella personen”. Rent språkligt torde ordet ”missaktning” förutsätta en viss allvarigare grad av skadat anseende, vilket enligt SVT:s mening också överensstämmer med såväl lagstiftarens avsikt som domstolarnas tillämpning av förtalsbestämmelsen.

Oavsett vilken uppfattning man har om den språkliga betydelseskillnaden mellan befintlig och av utredningen föreslagen lydelse finns det en uppenbar risk att ny begreppsbildning skapar oönskad osäkerhet, inte minst vad gäller tillämpligheten/relevansen av tidigare domstolspraxis. Det kan befaras att domstolar, i vart fall på underrättsnivå, skulle komma att lägga oönskat stor vikt vid förarbetsuttalanden till de nya rekvisiten med följd att det redan därigenom uppstår en oönskad förändring av det straffbara området.

Minskad förutsebarhet under lång tid är under alla förhållanden en given konsekvens av föreslagen ny begreppsbildning. Detta är särskilt betänkligt eftersom förtal även utgör ett tryck- och yttrandefrihetsbrott och att förändringen och osäkerheten alltså även kommer att gälla på TF/YGL:s område.

SVT anser av ovan anförda skäl att den språkliga utformningen av befintlig förtalsbestämmelse bör behållas med den ändringen att rekvisitet ”klandervärd i sitt levnadssätt” torde kunna utgå eftersom det, i enlighet med vad utredningen framhåller, torde vara en överflödig och idag något missriktad exemplifiering.

Förtal – grovt brott

Utredningen föreslår även en ny lydelse av BrB 5 kap 2 §, som reglerar när förtal ska anses som grovt. En sådan ändring skulle få genomslag även på TF och TGL:s område. Förslaget till ny lydelse verkar syfta till – och riskerar i vart fall att leda till – att förtalsbrott inom TF och YGL:s område i större utsträckning än idag ska bedömas som grovt brott. Betänkandet innehåller dock inte någon egentlig analys av behovet av en sådan förändring. SVT anser dessutom att dagens bestämmelse ger domstolarna möjlighet att göra en sådan nyanserad helhetsbedömning av samtliga omständigheter som utredningen säger sig eftersträva. Med hänsyn härtill – och till värdet att behålla relevansen av den praxisbildning som finns under befintlig bestämmelse – förordar SVT att ingen ändring görs i befintlig bestämmelse.

TV4 AB

Vad gäller de föreslagna förändringarna av förtalsbestämmelsen ser vi att dessa kan leda till en reell utvidgning av ansvaret och vi anser även att det är otydligt vilka effekter förändringen av lydelsen avseende ”grovt förtal” kommer att få. Mot bakgrund av detta samt att förtalsbestämmelsen är en inskränkning av yttrandefriheten ser vi att de förändringar som betänkandet innehåller rörande förtalsbestämmelsen bör utredas ytterligare och då som en del i ett större sammanhang än vad den här aktuella utredningen inneburit.

Svenska tidningsutgivareföreningen (TU)

Utredningen föreslår att förtalsbrottet ska moderniseras genom vissa språkliga förändringar. Förslagen uppges inte innebära några materiella förändringar.

Förtalsbrottet är den för många massmedier den mest påtagliga inskränkningen av tryck- och yttrandefriheten. Det finns därför anledning att mycket noga och grundligt överväga behovet av en förändring av sådan lång tid tillbaka etablerad begreppsapparat. Att begreppen ”missaktning” och ”skadat anseende” skulle vara i stort sett synonyma är t ex inte

helt givet. Av skäl som ovan nämnts under punkt 3 (det straffbara området för tryck- och yttrandefrihetsbrott) bör därför förslaget noga övervägas och det finns skäl att ifrågasätta om en förändring ska genomföras på denna punkt. TU har däremot inget att erinra mot att uttrycket ”klandervärd i sitt levnadssätt” utmönstras.

Vad gäller brottet grovt förtal är det otydligt om utredningens avsikt är att fler förtalsbrott än i dag ska bedömas som grovt förtal. Det nämns bl a att sättet för och omfattningen av spridningen ska kunna beaktas. Denna oklarhet måste förtydligas och om avsikten är en utvidgning gör sig samma aspekter gällande som ovan nämnts.

Friends

Det är bra att utredningen tar upp att bland annat utfrysning och mobbning är sådana sociala skadeverkningar som kan föranleda straffansvar, om uppgiftsspridningen varit ägnad att medföra sådana skadeverkningar. Utredningen nämner på s. 451 att hänsyn ska tas till de värderingar som råder inom den sociala grupp som den utpekade tillhör. Vi ställer oss frågande till vilken betydelse det ska anses ha om spridningen likväl har varit ägnad att skada anseendet, samt till hur bedömningen av rådande värderingar inom gruppen ska göras. Vi anser att hänsynen till gruppens värderingar skapar utrymme för godtyckliga bedömningar och därtill riskerar bedömningen av gärningens straffbarhet att bli alltför centrerad kring den enskilda målsäganden.

Publicistklubben

Bestämmelsen om förtal i brottsbalken och TF föreslås bli förändrad på flera sätt. Den främsta och mest genomgripande ändringen är att dagens skrivning om att den som lämnar uppgift som är ägnad att utsätta någon för ”andras missaktning” gör sig skyldig till förtal föreslås ersättas med att den som lämnar en ”nedsättande uppgift” som är ägnad att ”skada anseendet hos den som uppgiften avser” gör sig skyldig till förtal.

Enligt utredningen är avsikten med ändringen endast att modernisera och göra lagtexten tydligare. Någon skillnad i sak i förhållande till gällande rätt är inte avsedd utan det straffbara området förväntas bli oförändrat.

Det kan tyckas vara en exercis med ord. Men att lämna nedsättande uppgifter som leder till att en persons anseende skadas är trots allt något annat än att uppgifterna leder till att en person utsätts för andras missaktning. Att missakta någon innebär att personens anseende är mer eller mindre utplånat och kan leda till social isolering och utfrysning ur den grupp, t.ex. yrkesgrupp, personen tillhör. En skada på någons anseende behöver som regel inte få lika långtgående negativa konsekvenser och får anses lättare att reparera än om förtroendet och anseendet är helt utradat.

När utredningen närmare ska redovisa bestämmelsens innebörd inträder en oro för att det straffbara området trots vad som sägs i utredningen riskerar att vidgas. Enligt utredningen bör tyngdpunkten vid en bedömning om förtal ligga på om "risken" att andras syn på en person "förändras i negativ riktning och de negativa konsekvenserna det kan leda till" (s. 451).

Sveriges Tidskrifter

Utredningen föreslår att förtalsbestämmelsen ska moderniseras. De föreslagna ändringarna är av språklig natur och ska inte innebära någon förändring i sak.

Här finns det dock anledning att vara vaksam. Förtalsbestämmelsen är för många massmedier den mest påtagliga inskränkningen av tryck- och yttrandefriheten. Därför kan man på goda grunder ifrågasätta, dels behovet av en förändring av en sedan länge etablerad begreppsapparat och dels begreppets innebörd. Är till exempel begreppen "missaktning" och "skadat anseende" verkligen synonyma? Det är inte helt givet.

Sveriges Tidskrifter ifrågasätter även här behovet av en förändring.

8 Förolämpning

Svea hovrätt

De förändringar som föreslås i bestämmelserna innebär att de blir mer lättillgängliga och anpassas efter dagens språkbruk. Hovrätten tillstyrker dessa.

Norrköpings tingsrätt

Bestämmelserna har förändrats i syfte att bli mer tydliga med ett moderniserat språk. Tingsrätten ser positivt på detta och har heller ingenting att invända mot att det införs en möjlighet till brottsskadeersättning vid grovt förtal.

Helsingborgs tingsrätt

Tillämpningsområdet för förolämpning är väl definierat i praxis. Enligt utredningen ska tillämpningsområdet inte förändras genom den föreslagna lydelsen. Tingsrätten menar dock att rekvisitet "ägnat att" är svårtillämpat och mycket väl kan leda till ett lägre krav på vilka gärningar som ska anses brottsliga. Den föreslagna lagtexten bör därför omformuleras så att någon ändring inte sker.

Justitiekanslern

Justitiekanslern har inget att erinra mot den föreslagna ändringen av bestämmelsen om förolämpning.

Det kan tilläggas att förolämpning sällan aktualiseras som ett tryck- och yttrandefrihetsbrott. Under de senaste två åren har endast en sådan brottsanmälan inkommit till Justitiekanslern.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten tillstyrker förslaget till ändrad utformning av bestämmelsen om förolämpning med följande kommentarer.

Åtal för förolämpning, framför allt allmänt åtal, väcks sällan och straffbestämmelsen kan tyckas vara förlegad, både vad gäller straffansvaret som sådant och utformningen av bestämmelsen. Språket i bestämmelsen är utan tvekan föråldrat och svårbegripligt. I betänkandet tar utredningen upp en rad skäl som talar för att förolämpningsbrottet bör finnas kvar, men behöver moderniseras och ges en utformning som motsvarar dagens förändrade skyddsintresse.

Åklagarmyndigheten instämmer i den bedömningen och anser att utredningen på ett bra sätt har beskrivit hur skyddsintresset ser ut i dag.

Polismyndigheten

Myndigheten anser att de föreslagna förändringarna är ändamålsenliga och gör lagrummen enklare att tillämpa i den moderna miljö som internet utgör. Det bör också bli enklare för alla berörda (brottsoffer, gärningsmän och övriga inblandade) att identifiera straffbelagda gärningar.

Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden)

Fakultetsnämnden instämmer i utredningens uppfattning att brottet bör finnas kvar. Däremot är nämnden inte övertygad om att den enskildes äre känsla, den s.k. subjektiva äran, inte har något existensberättigande längre. Det kan också diskuteras om det verkligen innebär en begränsning av det straffbara området att istället kriminalisera gärningar som kan vara kränkande för självkänsla eller värdighet (jfr s. 469). Nämnden ser dock som det största problemet med den föreslagna bestämmelsen att den har utformats som ett abstrakt farebrott utan att en sådan förändring kan sägas ha skäl för sig. Bestämmelsen kan istället utformas enligt följande: *Den som kränker annans självkänsla eller värdighet genom beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende, döms för förolämpning...*

Örebro universitet

Våra invändningar mot ändringar i bestämmelsen om ofredande gäller i motsvarande utsträckning även de föreslagna ändringarna i bestämmelsen om förolämpning enligt 5 kap. 3 § brottsbalken, såvitt gäller det föreslagna införandet av det abstrakta farerekvisitet.

Diskrimineringsombudsmannen

DO ser positivt på förslaget att skärpa bestämmelserna om förolämpning respektive förtal.

I de fall en ärekränkande handling har koppling till kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder (1 kap. 4 § DL), riktar sig gärningen inte enbart mot den drabbade individen, utan även mot den grupp som den enskilde tillhör eller förmodas tillhöra. Gärningen har i förlängningen en samhällelig effekt och skadar ett samhälleligt intresse. Det finns således ett särskilt skyddsintresse, vilket bör återspeglas i brottens straffvärde.

Mediegrundlagskommittén (ordförandens synpunkter)

Brottet förolämpning ingår i TF:s brottskatalog. Brottet aktualiseras dock mycket sällan inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området och den föreslagna förändringen av brottet bedöms inte ha någon påverkan på tryck- och yttrandefriheten. Det finns inte heller i övrigt skäl att framföra några lagtekniska synpunkter i denna del.

Svenska tidningsutgivareföreningen (TU)

Utredningen föreslår här vissa förtydliganden. Eftersom brottet förolämpning så gott som aldrig aktualiseras som ett tryck- eller yttrandefrihetsbrott har TU inga invändningar. Det kan dock, i ett annat sammanhang, övervägas om inte brottet borde utmönstras som tryck- och yttrandefrihetsbrott.

Sveriges Television AB

Även befintlig förolämpningsbestämmelse är oförändrad sedan införandet av BrB 1962. Även när det gäller föreslagen ny lydelse av förolämpningsbestämmelsen framhåller utredningen att någon utvidgning av det straffbara området inte är avsedd.

SVT anser i första hand att frågan om avkriminalisering av förolämpningsbrottet – i enlighet med straffrättsanvändningsutredningens förslag (SOU 2013:38) – förtjänar att utredas ytterligare. I synnerhet bör utredas om det verkligen finns behov av fortsatt kriminalisering på TF/YGL:s område.

I andra hand har SVT principiellt samma invändningar mot en ny lydelse av förolämpningsbestämmelsen som de som ovan framförts avseende ny lydelse av förtalsbestämmelsen. Det finns inget uttalat behov av en förändring och det finns en risk att föreslagna förändringar i praktiken kan leda till en icke önskvärd utvidgning av det straffbara området. Även om SVT bedömer att risken för en sådan utvidgning är mindre när det gäller föreslagen lydelse av förolämpningsbestämmelsen (i förhållande till risken härför när det gäller föreslagen lydelse av förtalsbestämmelsen, se ovan) anser SVT att utredningen inte i tillräcklig utsträckning har analy-

serat de språkliga betydelskillnaderna. Utredningens påstående att den nya lydelsen i någon mån innebär en begränsning av det straffbara området är inte särskilt väl underbyggt och kan ifrågasättas.

Publicistklubben

Även när det gäller bestämmelsen om förolämpning vill utredningen modernisera och göra språket mer lättillgängligt. Enligt utredningen är dagens skrivning vad gäller förolämpning ”föråldrad och svårbegriplig”.

Utredningen vill därför ersätta **kränkande tillmäle eller beskyllning** som **smädar annan med nedsättande uttalanden eller förödmjukande betyende ... som är ägnat att kränka den andres självkänsla och värdighet**.

Ändringen är inte avsedd att medföra någon förändring i sak. Förändringen föreslås få genomslag i såväl brottsbalken som TF:s brottskatalog.

I författningskommentaren (s. 617) beskriver utredningen vad den avser bör vara straffbart. En prövning ska ta sikte på om ett agerande typiskt sett kan påverka den utpekades ”känslotillstånd” så att det kan beskrivas som att ”självkänslan eller värdigheten blivit kränkt”. Det kan gälla beskyllningar eller nedsättande uttalanden.

De begrepp som utredningen anser ska bedömas vid en rättslig prövning framstår som synnerligen svårtillämpliga och öppnar för vida tolkningar. Om bestämmelsen om förolämpning överhuvudtaget ska finnas kvar är det bättre att hålla fast vid dagens begrepp som trots allt har getts en innebär genom praxis.

Inom yttrandefrihetsgrundlagarnas tillämpningsområde förekommer vad som är känt överhuvudtaget inte förolämpningsbrottet. Det är långsökt att tänka sig att någon t.ex. låter trycka en skrift för att överlämna denna i ett exemplar till en enskild person. Det framstår därför som möjligt att utmönstra förolämpning ur TF:s brottskatalog. Ett sådant beslut faller utanför ramen för detta lagstiftningsarbete men kan kanske sparas i minnet till den dag en utredning tillsätts med uppgift att se över brottskatalogen i TF.

Sveriges Tidskrifter

När det gäller bestämmelsen om förolämpning vill utredningen att den ska svara mot det skyddsintresse som finns i dag. Ändringen är inte avsedd att medföra någon skillnad i sak.

Brottet förolämpning kommer sällan eller aldrig som ett tryck- eller yttrandefrihetsbrott. Sveriges Tidskrifter har därför inga invändningar mot förslaget.

9 Olaga hot, ofredande, förtal och förolämpning som tryck- och yttrandefrihetsbrott

Remissinstansernas synpunkter på förslaget i denna del redovisas i anslutning till respektive straffbestämmelse samt i anslutning till de allmänna synpunkter som lämnas på betänkandet.

10 Ansvar för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen)

Riksdagens ombudsmän

I kapitel 16 behandlar utredningen ansvaret för dem som tillhandahåller elektroniska anslagstavlor. Enligt den s.k. BBS-lagen är den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla skyldig att – vid straffansvar – ta bort vissa uppenbart brottsliga meddelanden från tjänsten. Utredningen föreslår att listan på det som måste tas bort kompletteras med bl.a. sådant som avses i bestämmelsen i 4 kap 5 § brottsbalken om olaga hot. Emellertid är, som utredningen konstaterat, brottet olaga hot konstruerat så att det för att brottet ska vara fullbordat förutsätts att hotet har kommit till den hotades kännedom. Det innebär att skyldigheten att ta bort meddelandet inträder först när meddelandet nått mottagaren. Enligt min mening är en sådan reglering inte lämplig och jag avstyrker förslaget i dess nuvarande utformning. Däremot tillstyrker jag att listan på det som måste tas bort kompletteras med olaga integritetsintrång.

Svea hovrätt

Hovrätten delar bedömningen att det finns ett behov av en generell översyn av regleringen om ansvar för elektroniska anslagstavlor. Det är av stor vikt att kränkande uppgifter på internet snabbt tas bort och att ytterligare spridning förhindras. En reglering som ålägger tillhandahållaren ett visst ansvar har i det sammanhanget en viktig handlingsdirigerande effekt. Mot bakgrund av detta tillstyrker hovrätten den utvidgning som föreslås men menar att det bör övervägas att även utvidga ansvaret till att gälla fall där meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om förtal och ofredande. Med beaktande av det uppenbarhetsrequisit som begränsar tillhandahållarens skyldighet till endast mycket tydliga fall torde risken för att en osäkerhet hos tillhandahållarna begränsar yttrandefriheten vara liten.

Solna tingsrätt

Tingsrätten avstyrker utredningens förslag i denna del. Det finns visserligen ett stort behov för drabbade att kunna vända sig till tillhandahållaren av en elektronisk anslagstavla för att få bort brottsliga meddelanden. Ansvaret medför även ett visst förebyggande arbete mot spridningen av sådana meddelanden. Tingsrätten anser dock att den föreslagna utvidgningen medför svårigheter för tillhandahållaren att göra en bedömning av vad som utgör ett brottsligt meddelande. Ansvaret har tidigare omfattat

sådana brottsliga meddelanden som typiskt sett är enkla att identifiera utifrån objektiva kriterier. Förhållandet är närmast det motsatta när det gäller det föreslagna straffstadgandet om olaga integritetsintrång. Det omfattar många fler typer av uppgifter och bilder än de som tidigare omfattats av straffansvar och svåra gränsdragningsproblem kan uppkomma.

Vad gäller olaga hot infaller tidpunkten för brottets fullbordan när hotet har kommit till den hotades kännedom. Detta innebär att tillhandahållaren kan komma att identifiera ett meddelande som olaga hot innan brottet är fullbordat. Även om detta inte är till nackdel för tillhandahållaren kan det ifrågasättas om den av utredningen föreslagna ordningen är lämplig.

Norrköpings tingsrätt

I syfte att bland annat komma till rätta med s.k. drev på internet, där flera personer publicerar hot och kränkande uttalanden mot en person, föreslår utredningen att den som tillhandahåller en elektronisk anslags-tavla ska vara skyldig att ta bort sådana meddelanden som uppenbart utgör olaga hot eller olaga integritetsintrång. Tingsrätten har ingenting att invända mot att bestämmelsen utvidgas till att även gälla sådana inlägg som uppenbart utgör olaga integritetsintrång. Straffbarhet för olaga hot inträder dock först när den person hotet riktas mot får kännedom om hotet. Det är därmed först då skyldigheten att ta bort meddelandet inträder. Som utredningen har påpekat påverkar detta straffbarheten av underlåtenhet att ta bort ett sådant meddelande. Det torde sannolikt även kunna leda till bevissvårigheter avseende frågan om uppsåt i vissa fall. Utredningens uppfattning är att bestämmelsen ändå skulle fylla ett syfte i och med att den förväntas få en handlingsdirigerande effekt. Tingsrätten bedömer att bestämmelsen med den föreslagna lydelsen kommer att bli svår att tillämpa i praktiken och anser det därför inte lämpligt att genomföra den föreslagna ändringen till den del den gäller olaga hot.

Helsingborgs tingsrätt

Precis som utredningen konstaterat krävs ytterligare utredning innan mer omfattande förändringar kan genomföras. Tingsrätten har förståelse för de ändringar som utredningen nu föreslår. Det förefaller dock som att den konsekvensanalys som gjorts inte är tillräcklig. Enligt tingsrättens mening bör förhållandet mellan en eventuell kriminalisering och yttrandefriheten övervägas ytterligare. Tingsrätten anser exempelvis att det enligt förslaget finns en risk för att meddelanden raderas "för säkerhets skull".

Kammarrätten i Stockholm

Tillhandahållarens skyldighet att ta bort ett meddelande med sådant innehåll som avses i 4 kap. 5 § brottsbalken om olaga hot inträder först när meddelandet kommit till den hotade till del. Att tillhandahållarens straffan-

svar är knutet till huruvida ett meddelande som uppenbart innebär olaga hot har kommit till den hotades kännedom eller inte är mindre lämpligt. Kammarrätten anser dock, i likhet med det som utredningen har anfört i sina överväganden, att det utvidgade straffansvaret kan förväntas verka handlingsdirigerande för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor även i de fall då denne saknar kunskap om ifall ett meddelande har kommit till den hotades kännedom. Kammarrätten anser att lagförslaget är motiverat med hänsyn till behovet av att motverka att hot publiceras på internet.

Justitiekanslern

Justitiekanslern har i princip inget att invända mot de föreslagna ändringarna. Som anförs i betänkandet finns det emellertid skäl att se över lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen) på ett mer övergripande och samlat sätt (betänkandet s. 498 f.).

Med hänvisning till de oklarheter som finns angående BBS-lagens tillämpningsområde – och då särskilt avseende vem som enligt lagen utpekas som ansvarig – finns det anledning att överväga om en utvidgning av straffansvaret enligt BBS-lagen bör anstå tills lagen i dess helhet kan ses över.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten tillstyrker att straffansvaret för den som tillhandahåller elektroniska anslagstavlor utvidgas till att omfatta underlåtenhet att ta bort meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om olaga integritetsintrång samt att en åtalsprövningsregel införs.

När det gäller den föreslagna utvidgningen till meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om olaga hot har Åklagarmyndigheten följande synpunkter.

Enligt bestämmelsens ordalydelse i denna del är det innehållet i meddelandet som är avgörande för skyldigheten att ta bort det från den elektroniska anslagstavlan. Det kan ge intryck av att det brott som begås genom meddelandet inte behöver vara fullbordat för att skyldigheten ska inträda, i de fall ett meddelande innehåller uttalanden som uppenbart utgör hot mot någon. Så är bestämmelsen dock inte avsedd att tillämpas. Av betänkandet framgår att tillhandahållaren inte ska kunna åläggas något straffrättsligt ansvar att ta bort meddelandet eller på annat sätt förhindra vidare spridning innan hotet är fullbordat, dvs. när det kommit den hotade till del. En sådan reglering är svårtillämpad och framstår rent allmänt som mindre lämplig. Samtidigt är det naturligtvis ett viktigt samhällsintresse och också av stor betydelse för enskilda att uppenbart hotfulla meddelanden så snabbt som möjligt hindras från vidare spridning. Vid en samlad bedömning är det ändå Åklagarmyndighetens upp-

fattning att en utvidgning av straffansvaret till att omfatta meddelanden som utgör olaga hot inte bör införas nu. Det synes lämpligare att avvakta en större översyn av BBS-lagen på det sätt som föreslås i betänkandet.

Polismyndigheten

Polismyndigheten anser att den föreslagna justeringen av aktuell lag är välkommen.

Lagen tillkom i en tid då elektronisk kommunikation och publicering på s.k. elektroniska anslagstavlor såg ut på ett helt annat sätt än idag. Som lagen är utformad idag begränsas skyldigheten att ta bort meddelanden bara till vissa brott (uppvigling, hets mot folkgrupp, barnpornografibrott, olaga våldsskildring och vissa brott mot upphovsrätten). Lagen omfattar alltså inte t.ex. olaga hot, sexuella ofredanden m.fl. vanliga brott som begås på sociala medier.

Det är väl känt att den som utsatts för brott via sociala medier upplever ett stort obehag av att t.ex. text eller bild finns kvar på internet även om en gärningsman har lagförts för brottet. Det finns därför ett uppenbart behov av ett verktyg för att kunna förmå den som har tillsynen över en elektronisk anslagstavla att ta bort material som kränker andras integritet. Den föreslagna ändringen kan bli ett sådant verktyg.

Säkerhetspolisen

Mot bakgrund av det sagda välkomnar myndigheten förslagen i betänkandet. Säkerhetspolisen ser det som positivt att lagstiftningen anpassas till den tekniska utvecklingen, att nu aktuella brott anpassas till modernt språkbruk och att det straffbara området tydliggörs. Säkerhetspolisen välkomnar även förslaget till det nya brottet, olaga integritetsintrång. Myndigheten ser särskilt positivt på att tillhandahållaren av elektroniska anslagstavlor får ett utökat ansvar för meddelanden som sänds in till en sådan tjänst och som uppenbart är sådant som avses i de föreslagna bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Myndigheten är också positiv till ett utvidgat ansvar för den som tillhandahåller elektroniska anslagstavlor och anser att det skulle skärpa tillhandahållarnas ansvar att agera snabbare och även moderera sina kommentarsfält i större grad. Det är stora skillnader i vilken utsträckning de som ansvarar för olika forum och elektroniska plattformar för exempelvis chat eller bloggar modererar inlägg och kommentarer. Det finns fortfarande luckor i dagens regelverk som för närvarande inte avkräver ett lika stort ansvar som föreslås i denna utredning.

En fråga är vilket ansvar som exempelvis ska kunna avkrävas en ung bloggare? I kanaler som YouTube där du ansvarar för din videouppläggning men kanske inte kommentarsfälten i samma utsträckning kan det

uppkomma gränsdragningsproblem kring ansvarsfördelningen. För att komma tillrätta med ett sådant problem anser myndigheten att det är av största vikt att förebyggande utbildning och information sker till framför allt unga individer. Det är något som utredningen kort nämner i sitt betänkande. Förebyggande utbildning och information är viktigt utifrån den nya lagstiftningen som föreslås men också i andra ämnen och sakfrågor. Myndigheten ser gärna utbildningsinsatser med ett brett anslag om exempelvis medieanvändning, mer generell kunskap kring värderingar, hur man beter sig mot varandra och gränssättning som viktiga delar i en eventuell sådan satsning. Att arbeta mot kränkningar i sociala medier får inte bli ett avgränsat problem i specifika forum utan också gälla i skolan, i föreningslivet och i relationen med andra människor.

Myndigheten för press, radio och tv

Myndigheten för press, radio och tv anser, i likhet med utredningen, att det kan finnas skäl att se över lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor på ett övergripande sätt bland annat med hänsyn till den teknikutveckling som skett sedan lagens tillkomst.

Mediegrundlagskommittén (ordförandens synpunkter)

Så som anförs i betänkandet har BBS-lagen kritiserats bl.a. för att tillämpningsområdet är oklart och lagen svårtillämpad. Det finns anledning att instämma i denna kritik, särskilt som det många gånger kan vara oklart vem som är ansvarig enligt lagen. Utredningens uppdrag tar dock inte sikte på detta utan enbart på frågan om brottskatalogen ska utvidgas till att omfatta fler brott.

När det gäller den frågan kan konstateras att även om BBS-lagen inte ska tillämpas på sådana tjänster som omfattas av TF eller YGL kan en utvidgning få betydelse även för grundlagsskyddade aktörer. Användarkommentarer faller t.ex. ofta utanför grundlagsskyddet (om dessa är tillräckligt avskilda från det redaktionella materialet). Detta innebär att en grundlagsskyddad aktör kan få en utökad skyldighet att granska användarkommentarer och i vissa fall ta bort meddelanden eller hindra spridning.

De osäkerhetsmoment som finns gällande BBS-lagens tillämpningsområde kommer att få ännu större genomslag om utredningens förslag om att nya brott ska omfattas av borttagandeplikten. Som utredningen har anfört finns det skäl att se över BBS-lagen på ett mer övergripande och samlat sätt.

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)

Naturvetarna

Utredningens förslag om att utvidga ansvaret för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla till att även gälla meddelanden som läggs upp på tjänsten är välkommet. Naturvetarna tillstyrker förslaget i sin helhet

och delar även utredningens resonemang om att detta kommer att leda till en självsanerande effekt. Som redan nämnts är bloggar en vanligt förekommande fora för spridning av olaga hot och det som nu blir klassat som olaga integritetsintrång mot tjänstemän enligt förbundets erfarenhet. Organiserade drev på internet håller sig ofta till olika bloggar för att uttala sig nedsättande, kränkande eller hotfullt. Inte minst är det just i kommentarsfälten på bloggarna som hot samt uppgifter om tjänstemäns privata sfär förekommer. Detta ligger allt som oftast bara kvar utan någon åtgärd i nuläget och det är naturligtvis väldigt obehagligt för individen även om man sällan går vidare med anmälan. Att ofredande, förtal eller förolämpning inte inkluderas i utvidgningen av straffansvaret kan leda till svåra gränsdragningar i vissa fall men förbundet delar ändå utredningens slutsatser kring att dessa inte bör omfattas

Sveriges Radio AB

Lagen om elektronisk övervakning skulle kunna vara ett viktigt instrument för att få bort brottsliga yttranden från internet. Sveriges Radio instämmer därför i utredningens bedömning att lagen bör ses över på ett mer övergripande och samlat sätt.

Sveriges Television AB

SVT reser inga invändningar emot att det straffansvar som enligt 5 § i den s.k. BBS-lagen gäller vid underlåtenhet av tillhandahållare av s.k. elektronisk anslagstavla att ta bort eller på annat sätt förhindra spridning av vissa meddelanden, utvidgas till att omfatta även meddelanden vars innehåll uppenbart utgör olaga hot respektive det av utredningen föreslagna nya brottet olaga integritetsintrång.

En förutsättning är dock att de allmänna principer om företagaransvar som har vuxit fram i praxis fortsatt gäller när tillhandahållaren utgörs av en juridisk person.

Som redovisats ovan tillämpar SVT ett aktivt redaktörsansvar för alla publiceringar och mötesplatser på företagets egna webbsidor och de konton i sociala medier som det startar, med moderering av samtliga dylika publiceringsytter på nätet. Redan idag föreskriver SVT:s policy för publiceringar på medieföretagets sidor på webben och i sociala medier ett omedelbart avlägsnande från efterhandsmodererade mötesplatser i sociala medier inte bara av meddelanden vars innehåll träffas av regleringen i BBS-lagen, utan även av sådana publiceringar i text, ljud, bild eller rörligt material, som innebär förtal eller olaga hot, eller som förorsakar ett intrång i människors privatliv som inte kan motiveras av ett oavvisligt allmänt intresse.

Med hänvisning till det s.k. obestämdhetsförbudets krav på begriplighet och precision vid nykriminalisering, anser SVT dock att det vid en utvidgning av underlåtenhetsansvaret till att omfatta även meddelanden

som uppenbart utgör olaga hot, bör framgå av lagtexten att underlåtelseansvaret inträder först när hotet är fullbordat, dvs när det kommit den hotade till del.

SVT delar utredningens uppfattning att brotten ofredande, förtal eller förolämpning inte bör ingå i ett utvidgat ansvar för tillhandahållaren av en elektronisk anslagstavla.

TV4 AB

Vi håller med utredaren om att en mer omfattande översyn av BBS-lagen är nödvändig. Vad gäller utredarens förslag avseende ett utökat ansvar för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor så är det vår uppfattning att det först kan analyseras och kommenteras efter det att BBS-lagen setts över i sin helhet.

IT&Telekomföretagen

Hot och kränkningar riskerar att få stora konsekvenser för den som utsätts. Möjligheten att sprida och svårigheten att få bort oönskad information bidrar till detta.

Att ålägga enskilda individer ansvar för att utföra juridiska prövningar är dock mycket problematiskt. Särskilt när det gäller ett nytt brott som saknar praxis och riktlinjer för hur det ska tillämpas. Osäkerhet och gränsdragningsproblematik kring vad som faktiskt utgör ett olaga integritetsintrång riskerar leda till att tillhandahållaren tar bort meddelanden som inte uppenbart bryter mot den nya lagen, med själv censur och oönskad inskränkning i yttrandefriheten som följd.

Möjlighet för oseriösa aktörer att runda lagstiftningen

Genom att ansöka om utgivningsbevis kan oseriösa tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor erhålla grundlagsskydd och undgå de nya straffbestämmelserna som utredningen föreslår. Riskerna finns att det uppstår frizoner där fortsatta hot och kränkningar kan fortgå ostraffat. Utredningen har visserligen inte fått i uppdrag att lämna förslag på grundlagsändringar, men regeringen bör överväga om inte så bör ske i en separat utredning.

Svenska tidningsutgivareföreningen (TU)

Lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor ("BBS-lagen") är inte tillämplig för verksamhet på det grundlagsskyddade TF- och YGL-området. Den är dock, som ovan nämnts, tillämplig för de grundlagsskyddade medierna i den utsträckning de bedriver verksamhet på ytor på sociala medier, där grundlagsskyddet inte gäller.

Utredningen föreslår att brottet olaga hot och det föreslagna brottet olaga integritetsintrång ska tillfogas listan över de yttranden som en

tjänstillhandahållare ska vara skyldig att ta bort. Förslaget får därmed en indirekt verkan också för de grundlagsskyddade medierna.

Samtidigt konstaterar utredningen att det finns ett behov av att se över BBS-lagen. TU instämmer i det konstaterandet och förordar samtidigt att de föreslagna utvidgarna övervägs i det sammanhanget.

Internetstiftelsen i Sverige

IIS delar utredningens bedömning att det finns ett behov av att se över BBS-lagen på ett mer övergripande och samlat sätt.

Brott mot den personliga integriteten på internet innebär ofta att de integritetskränkande uppgifterna får stor spridning och att det är svårt att få bort uppgifterna från internet. Ofta finns det också utredningssvårigheter, till exempel att utreda vem som spred de integritetskränkande uppgifterna, eftersom avsändaren på internet kan förbli anonym. Om tillhandahållaren åläggs ett ansvar för att ta bort integritetskränkande uppgifter kan detta minska risken för vidare spridning och åtgärder kan vidtas fortare än om till exempel en brottsutredning först måste genomföras.

Den identitetskränkande verkan en sådan spridning av uppgifter får på den enskilde är stor, och IIS håller med i bedömningen att det finns ett behov att på ett snabbare och enklare sätt få bort dessa typer av uppgifter. IIS uttrycker dock oro för att tillhandahållaren kan känna osäkerhet i bedömningen om ett meddelande uppenbart innebär olaga integritetsintrång eller inte. Eftersom olaga integritetsintrång är ett helt nytt brott i brottsbalken finns idag ingen praxis eller allmän vetskap hos enskilda om vad som är straffbart eller inte. Oaktat att brottet är nytt borde det i många fall vara svårt att avgöra om meddelandet uppenbart innebär ett olaga integritetsintrång eller inte.

Om ansvaret för tillhandahållaren är alltför omfattande, eller om det är oklart för tillhandahållaren hur långt ansvaret sträcker sig, finns det risk att tillhandahållaren väljer att ta bort meddelanden som inte uppenbart innebär olaga integritetsintrång i rädsla att inte efterleva BBS-lagens krav. Regleringen kan då leda till en oönskad självzensur och möjligheterna för enskilda att uttrycka sig kan komma att minska.

IIS saknar i betänkandet en bredare diskussion kring de aspekter som kan tala emot ett införande (till exempel risken för självzensur och begränsning av yttrandefrihet), samt en klarare motivering till varför risken för att fler meddelanden än nödvändigt tas bort får anses vara liten.

Avvägningen mellan det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten och yttrandefriheten är viktig för att uppnå ett öppet internet, ett internet för alla. IIS anser att utredningen av vilken påverkan införande

det av brotten olaga hot och olaga integritetsintrång i BBS-lagen får på yttrandefriheten är för begränsad och önskar att den fortsatta beredningen utreder frågan vidare.

Roks

I detta kapitel belyses ansvaret för elektroniska anslagstavlor. Vi anser att det kommer att vara näst intill omöjligt att lägga ansvaret endast på innehavarna till anslagstavlor. Detta med tanke på hur många människor som dagligen är aktiva på nätet. Exempelvis har ansvariga för Facebook inte en chans att kunna ta bort allt innan skadan är skedd. Behovet av detta skydd finns men fungerar dåligt i praktiken. I vissa fall, som på Facebook, kan man anmäla händelser vilket gör att det utreds internt om bilden exempelvis strider mot gemenskapsreglerna. Men detta skydd är inte tillräckligt och kan leda till att bilden finns tillgänglig under lång tid innan utredningen är klar. Detta kan bero på att det finns en otydlighet om lagstiftningen för internet.

Dataskydd.net

I utredningens kartläggning av BBS-lagen finns fortsatta problem med förutsägbarheten i rättstillämpningen. Att plattformar som faller under tryckfrihetens område inte faller under BBS-lagen är klart. Det är inte klart vad som gäller för tredjepartsmjukvara (till exempel Disqus eller Facebooks kommentarfunktion) som integrerats i en plattform (till exempel Aftonbladet eller Nyheter24) med utgivningsbevis men som tekniskt kräver separat inloggning. Frågeställningen om tredjepartsmjukvaror som integrerats i hemsidor lämnades öppen av Europadomstolen i avgörandet Delfi ee mot Estland. Avgörandet har tolkats som att nyhetsplattformar får ett incitament att uppmuntra läsare att bli medlemmar i en för plattformen oberoende verksamhet i syfte att låta plattformen undvika mellanhandsansvar. Detta innebär svårigheter för enskilda personer som vill lämna kommentarer på nyhetsartiklar att förstå vad de har ingått avtal med och vad avtalet innebär. Det är inte alls klart att slutanvändare förstår att de, när de kommenterar en artikel på en nyhets-sida, inte omfattas av samma rättigheter som nyhetssidan, att nyhetssidan inte har några förpliktelser gentemot slutanvändaren, eller att slutanvändaren i själva verket är straffrättsligt ansvarig för en aktivitet som de kanske upplever är en del av poängen med nyhetssidans publicistiska verksamhet (notera att möjligheten att kommentera artiklar är en funktionalitet som nyhetssidor använder för att locka till sig läsare, oavsett hur kommentarsfunktionen är upplagd tekniskt).

Vidare riskerar utredningens förslag att utöka ansvaret för elektroniska anslagstavlor att bli ett sätt att särreglera en svensk ”rätt att bli bortglömd”. Utredaren skriver: ”Genom att lägga ett större ansvar på tillhandahållaren blir det alltså ökade möjligheter att minska både förekomsten och spridningen av integritetskränkande uppgifter via olika sajter och sociala medier”.

Utredarens avsikt med de nya bestämmelserna i BBS-lagen förefaller ha samma målsättning som de europeiska bestämmelserna om rätten att bli bortglömd. Något förtydligande kring varför eller på vilket sätt utredarens egna bedömningar skiljer sig ifrån eller överlappar med de europeiska bestämmelserna finns inte. Det hade varit bra med en analys av hur målsättningen att förhindra spridning av integritetskränkande uppgifter genom BBS-lagen inte ska hamna i konflikt med Datainspektionens och andra europeiska dataskyddsmyndigheters ansträngningar att hitta en balans mot individens rätt att gå vidare från en integritetskränkning och yttrandefrihet under EU-domstolens nya rättspraxis och den europeiska lagstiftningen.

Utredningen måste ha missat den tankegång som framförts av till exempel Strathclyde-professor i juridik Lilian Edwards, att rätten att bli bortglömd kan vara ett sätt att hantera fortsatt spridning av hämndporr ("återviktisering"). Ur sin erfarenhet av arbete mot hämndporr ibland annat USA har hon dragit slutsatsen att det även för offren är viktigare att stoppa den långsiktiga kränkningen av integriteten som sker genom att privata bilder av en sexuell natur publiceras och sprids i digitala miljöer än att skärpa straffskalor och sänka beviskraven för trakasserier. I stället för att arbeta sig runt och eventuellt komplicera Datainspektionens befintliga arbete med att förtydliga ansvaret för hemsidor med avseende på integritetskränkningar, hade utredningen kunnat ge Datainspektionen stöd i det arbete inspektionen redan behöver genomföra.

Publicistklubben

För kommentarsfält eller andra forum på internet där användarna själva kan påverka innehållet gäller BBS-lagen. Den som upplåter den elektroniska anslagstavlan har en skyldighet att ta bort yttranden som *uppenbarligen* utgör vissa brott, t.ex. hets mot folkgrupp. Publicistklubben delar utredningens syn att skyldigheten att hålla uppsikt över kommentarsfälten och ta bort vissa yttranden många gånger är enda eller i varje fall enklaste sättet att få bort kränkande eller hotfulla yttranden. Det är ett pragmatiskt sätt att i varje fall till del hålla efter yttranden som utgör brott.

Utredningen vill utöka antalet brott till att omfatta även olaga integritetsintrång och olaga hot. Publicistklubben har inget att invända mot att "brottskatalogen" i BBS-lagen utökas med de två brotten. Men bara under förutsättning att bestämmelsen om olaga hot inte förändras och att det som framfört ovan vad gäller begränsningen av träffytan för olaga integritetsintrång tillgodoses.

Samtidigt konstaterar utredningen att lagen sedan införandet 1998 mycket sällan har kommit att prövas rättsligt. Det sannolikt mest uppmärksammade fallet, det så kallade Bibeltemplet, ledde till en friande

dom i Högsta domstolen. HD ansåg inte att det var uppenbart att yttrandena på webbplatsen uppfyllt kriteriet för att utgöra hets mot folkgrupp.

Utredningen hoppas att införandet av en borttagandeskyldighet för olaga integritetsintrång ska leda till att fler bilder och kränkande yttranden tas bort från olika forum på internet. Det kan sättas ifråga om detta verkligen blir följden med tanke på att utredningen vill behålla kravet på att endast yttranden som *uppenbart* är brottsliga ska tas bort. Erfarenheterna från lagen hittills tyder på att även i fortsättningen blir det svårt att ställa någon till ansvar att inte ha tagit bort ett yttrande om kravet på uppenbart brottslig behålls.

Vid tillkomsten av BBS-lagen menade regeringen att eftersom elektroniska anslagstavlor ofta tillhandahålls av personer som inte yrkesmässigt sysslar med publiceringar och elektroniska tjänster var det inte realistiskt att begära att den som tillhandahåller sådana tjänsten ska kunna ta ställning till svåra juridiska gränsdragningsproblem. Därför begränsades skyldigheten att ta bort de yttranden som anges i lagen och som *uppenbarligen* är brottsliga.

Utredningen delar denna uppfattning och menar att det kan finnas en risk att fler yttranden än nödvändigt tas bort om kravet på uppenbarhet tas bort.

Hela den svenska tryck- och yttrandefrihetstraditionen bygger på att det ges en stor frihet men att ansvar ska kunna utkrävas vid brott. Ansvarsreglerna inom TF/YGL är tydliga och strikta.

Det finns enligt Publicistklubbens uppfattning anledning att överväga ett borttagande av kravet på uppenbarhet. Visserligen är det fortfarande så att många av de bloggare som upplåter sina webbplatser för omodererade användarkommentarer inte driver webbplatserna yrkesmässigt. De saknar också den publicistiska erfarenhet som de etablerade medierna skaffat sig.

Mot det talar att den som yttrar sig på t.ex. internet är ansvarig för sina yttranden. Oavsett om verksamheten sköts yrkesmässigt, ideellt eller som en fritidsaktivitet är alla skyldiga att känna till och följa gällande lagstiftning. Den som därutöver väljer att upplåta sin webbplats för andras kommentarer bör förväntas kunna tillämpa samma regler på andras yttranden som på sina egna. Den som inte anser sig ha tid att hålla uppsikt över ett kommentarsfält bör självfallet avstå från att låta andra skriva på webbplatsen.

Utredningen föreslår att olaga hot och olaga integritetsintrång ska omfattas av en utvidgning av straffansvaret enligt lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor, den s.k. BBS-lagen. Den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla ska alltså, utöver vad som gäller i dag, vara skyldig att ta bort ett meddelande från tjänsten, eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelandet, om innehållet är uppenbart brottsligt.

BBS-lagen är inte tillämplig för verksamhet på det grundlagsskyddade området. Däremot är den tillämplig för de grundlagsskyddade medierna i de fall de bedriver verksamhet på sociala medier, där grundlagsskyddet inte gäller. Därmed får förslaget en indirekt verkan även för de grundlagsskyddade medierna.

Utredaren konstaterar att en mer omfattande utredning av BBS-lagen är nödvändig. Vår uppfattning är att utredningens förslag bör övervägas i det sammanhanget. Nuvarande förslag kan bedömas först efter att BBS-lagen setts över i sin helhet.

11 Brottskadeersättning vid ärekränkingsbrott

Svea hovrätt

Hovrätten välkomnar förslaget om att införa en möjlighet till brottskadeersättning vid grovt förtal.

Norrköpings tingsrätt

Bestämmelserna har förändrats i syfte att bli mer tydliga med ett moderniserat språk. Tingsrätten ser positivt på detta och har heller ingenting att invända mot att det införs en möjlighet till brottskadeersättning vid grovt förtal.

Justitiekanslern

I betänkandet föreslås att rätten till brottskadeersättning utvidgas till att omfatta även sådan kränkning som orsakas genom grovt förtal. Justitiekanslern avstyrker utredningens förslag i denna del. Såväl principiella som praktiska skäl talar emot att förslaget genomförs (jfr. SOU 2012:26 s. 153 ff.).

Ur systematisk synvinkel är det naturligt att brott som inte ens faller under allmänt åtal inte ger rätt till brottskadeersättning. En viss lättnad av åtalsprövningsregeln i 5 kap. 5 § brottsbalken infördes den 1 juli 2014. Någon ytterligare förändring av bestämmelsen verkar inte vara nära förestående.

I någon mening ger reglerna om åtalsprövning uttryck för en ansvarsfördelning mellan staten och den enskilde. Att ett brott bedöms inte falla

under allmänt åtal innebär att den enskilde, och inte staten, åläggs ansvaret för att en lagföring av brottet kommer till stånd. Skälen härför är i allt väsentligt att lagstiftaren har gjort bedömningen att det inte finns ett tillräckligt angeläget allmänt intresse av att statens resurser tas i anspråk för att utreda och lagföra den berörda brottsligheten. Det framstår som inkonsekvent att staten genom brottsskadeersättning skulle ersätta ideell skada som orsakas av sådana brott som lagstiftaren har bedömt att de rättsvårdande myndigheterna inte har någon skyldighet att utreda och lagföra.

Det finns även praktiska skäl som talar emot att förslaget genomförs. Utredningssvårigheterna kan förväntas bli betydande eftersom de flesta anmälningar om grovt förtal, med hänvisning till åtalsprövningsregeln, antingen inte leder till att någon förundersökning inleds eller till att en förundersökning inleds men läggs ned redan i ett tidigt skede. Det underlag som Brottsoffermyndigheten kommer att kunna lägga till grund för sin prövning kan därför förväntas bli ofullständigt i många fall. Till detta kommer den särskilda brottskonstruktionen vid förtalsbrott, vilken innebär att en rätt till brottsskadeersättning torde kräva bevisning om att inte försvarlighetsregeln är tillämplig. Det kan även tänkas uppstå svåra gränsdragningsfrågor när det gäller försvarlighetsregelns förhållande till jämningsmöjligheten i 12 § första stycket brottsskadelagen (2014:322).

Till det nu anförda kan tilläggas att om brottet olaga integritetsintrång införs, så kommer detta brott att omfattas av rätten till brottsskadeersättning. Som utredningen anför kan många av de gärningar som idag bedöms som grovt förtal komma att istället falla under bestämmelsen om olaga integritetsintrång (betänkandet s. 557 f.). Det kan hävdas att de skäl som anføres för att utvidga rätten till brottsskadeersättning, till att omfatta även grovt förtal, vid detta förhållande framstår som mindre angelägna.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten delar bedömningen att brottsskadeersättning bör kunna utgå vid kränkningar genom grovt förtal och tillstyrker förslaget till ändring i 5 § brottsskadelagen.

Brottsoffermyndigheten

Nu föreslås att rätten till brottsskadeersättning för kränkning ska utvidgas till att även omfatta grova förtal. Det är bra och kravet på att förtalsbrottet ska vara grovt för att berättiga till ersättning är rimlig utifrån åtalsregelns konstruktion och myndighetens behov av utredning. Avgränsningen medger också att de mest angelägna fallen ersätts.

Ett problem man inte kan bortse från när det gäller handläggningen av ersättning vid grovt förtal är att utredningsmaterialet i vissa ärenden kommer att vara bristfälligt beroende på att åtal inte funnits påkallat ur

allmän synpunkt eller fall där förundersökningen annars lagts ned i ett tidigt skede. Brottsoffermyndigheten vill här framhålla att vi inte är en brottsutredande myndighet och inte heller bör vara det. Myndighetens bedömning av rätten till ersättning bör därför normalt utgå från det material som inhämtas från polis, åklagare och domstol. Detta utesluter i och för sig inte att sökanden själv kan skicka in material som kan styrka rätten till ersättning tillsammans med sin ansökan. Vilket värde som kan tillmätas sådant material vid bedömningen av rätten till ersättning får avgöras från fall till fall. Bristen på material tillsammans med förtalsbrottets komplexitet kan göra bedömningen av om det överhuvudtaget föreligger ett brott som kan ge brottsskadeersättning mer komplicerad än vid många andra typer av ärenden. Det bör också poängteras att i de fall där utredningsmaterialet endast består av en polisanmälan kommer möjligheten till ersättning att vara nästintill obefintlig.

Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden)

Fakultetsnämnden ställer sig bakom utredningens förslag att införa en rätt till brottsskadeersättning vid grovt förtal. De praktiska problem som finns för enskilda att lägga fram underlag för sin ansökan till följd av åtalsbegränsningsregeln i BrB 5:5 ska inte underskattas, eftersom – vilket också påpekas i betänkandet – den lagändring som nyligen gjorts av nämnda åtalsprövningsregel knappast kommer att medföra några genomgripande förändringar (s. 553). Dessa svårigheter kommer givetvis inte drabba staten utan den enskilde, som har bevisbördan för de omständigheter som ligger till grund för ansökan, men kan medföra att den utvidgade rätten till ersättning för dem drabbade personerna kommer att framstå mer som en teoretisk än praktisk möjlighet. Det begränsade antal fall som kommer att kunna bli föremål för Brottsoffermyndighetens prövning kommer också innebära att det dröjer innan en fast praxis kring ersättningsnivåer kan etableras, särskilt eftersom det inte i dagsläget finns någon etablerad domstolspraxis beträffande kränkingsersättning vid grovt förtal (jfr s. 561).

Brottsofferjouren

Brottsofferjouren Sverige ställer sig i princip bakom de framförda förslagen om ett förstärkt straffrättsligt integritetsskydd. Särskilt glädjande är förslaget om utvidgning av rätten till brottsskadeersättning.

12 Konsekvenser

Domstolsverket

När det gäller konsekvenserna för Sveriges Domstolar har utredningen gjort den bedömningen att förslagen inte kommer att föranleda några behov av resurstillskott till de allmänna domstolarna. Domstolsverket har svårt att göra en prognos över hur många fler åtal som kan komma att väckas med anledning av förslagen men sannolikt rör det sig, som

utredningen anger, om ett begränsat antal. Utredningens förslag, sedda för sig, medför därmed inte något behov av resurstillskott till Sveriges Domstolar.

Åklagarmyndigheten

De konsekvenser som förslaget bedöms få för Åklagarmyndighetens del beskrivs i avsnitt 19.2.2 och 19.2.3 i betänkandet. Det är angeläget att vid det fortsatta lagstiftningsarbetet vara uppmärksam på de förändringar i förslagen som kan bli aktuella och de ändrade förutsättningar som det kan innebära för Åklagarmyndigheten.

Brottsoffermyndigheten

Om utredningens förslag genomförs, helt eller delvis, kommer fler brott än idag att kunna ligga till grund för brottsskadeersättning. Vilka ekonomiska konsekvenser detta kan få i myndighetens verksamhet är på tillgängligt underlag mycket svårt att prognosticera. Brottsoffermyndigheten kommer sannolikt att få möta ett ökat inflöde av ansökningar vilket innebär en ökad arbetsmängd. Detta kommer att kräva ytterligare resurser för handläggningen av brottsskadeersättningen både initialt och på sikt. Utbildnings- och informationsinsatser kommer att behövas, vilket medför vissa kostnader. Myndighetens bedömning är att en ökning av förvaltningsanslaget kommer att krävas.

Förslagen innebär sannolikt också att summan av utbetald brottsskadeersättning kommer att öka. Även i denna del är det på nu tillgängligt underlag svårt att prognosticera vilken ytterligare belastning på anslaget för brottsskadeersättning som detta kommer att medföra.

Datainspektionen

Datainspektionen vill härutöver framhålla att inspektionens resurser behöver förstärkas för att kunna tillgodose allmänhetens och andras behov av rådgivning och information om lagförslagen leder till lagstiftning. Erfarenheterna från den nuvarande ordningen visar att Datainspektionen, trots att det i stora delar handlar om frågor på straffrättens område, kontaktas av allmänheten och andra integritetsfrågor som har en sådan beröring med de förhållanden som de nu aktuella förslagen. Datainspektionen bedömer därför att myndigheten kan behöva ytterligare resurser för att klara det merarbete som kan förväntas med anledning av ett nytt integritetsbrott.

Friends

Friends ställer sig positiva till att utredningen understryker behovet av utbildning inom rättsväsendet för det fall att utredningens förslag antas. Vi är även positiva till att utredningen nämner behovet av informationsinsatser riktade mot barn och unga. Det är Friends uppfattning att de myndigheter som får ansvaret för informationsinsatser riktade mot barn och unga med fördel kan samarbeta med civilsamhället och organisationer som är verksamma bland barn och unga. Utöver det självklara behovet

av att informera om ny lagstiftning skulle en informations- och utbildnings-satsning kunna bidra till att förtroendet för rättsväsendet avseende kränkningar på internet ökas. Av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors rapport om nätkränkningar 2014 framgår att 80 procent av respondenterna trodde att rättsväsendet inte alls eller i begränsad grad skulle tillvarata deras intressen som brottsoffer. 75 procent bedömer rättsväsendets möjligheter att kunna hantera brottsliga kränkningar på internet som obetydliga eller begränsade. Dessa resultat bör ses i ljuset av Brottsförebyggande rådets studie 2015 som visar att endast fyra procent av polisanmälda hot och kränkningar på internet leder till åtal och lagföring. Mot bakgrund av den allvarliga förtroendebrist som idag råder hos unga är det av största vikt att det nya lagförslaget verkligen leder till en förändring. En sådan förändring kan endast ske genom kraftfulla utbildningsinsatser inom området.

Sammanfattningsvis anser Friends att det behövs två olika utbildnings-satsningar. Den ena ska rikta sig mot rättsväsendets alla delar för att skapa kunskap om brott mot den personliga integriteten, vilket kan leda till bättre förundersökningar, att fler anmälningar leder till åtal och lagföring och att förtroendet för rättsväsendet ökar. Den andra ska rikta sig mot allmänheten och syfta till alla medborgare, ung som gammal, får tydlig information om vilka beteenden som är olagliga. Om var och en förstår vilka gärningar som är kriminaliserade blir det även tydligt vad man får göra, vilket kan resultera i att folk inte avhåller sig från att nyttja sin yttrandefrihet.

Publicistklubben

När det motstående intresset i ett lagstiftningsärende är yttrandefriheten är det centralt att bestämmelserna är proportionerliga och inte går längre än syftet med dem. De ska också vara förutsebara och effektiva. Brister de i effektivitet faller motivet och behovet att införa dem i motsvarande grad.

Utredningen återkommer ofta till att det saknas ett effektivt och heltäckande skydd för den personliga integriteten i Sverige. Vid läsningen av utredningens konsekvensbeskrivning av sina förslag uppstår tvivel om förslagets effektivitet (s. 475).

När det gäller de nya bestämmelserna om olaga integritetsintrång förklarar utredningen att belastningen på rättsväsendet kommer att öka i ”relativt begränsad omfattning”. Förändringen av förtals- och förolämpningsbestämmelsen antar utredningen inte kommer att medföra några ”merkostnader” och olaga hot innebär en ”begränsad utvidgning” och förändringen av BBS-lagen genom att två nya brott inkluderas förväntas inte innebära någon ”betydande ökning” av antalet förundersökningar.

Det är självfallet svårt att förutse effektiviteten i nya bestämmelser men det verkar som utredningen tvivlar på effektiviteten i sina förslag.

Det finns en risk att nya bestämmelser läggs till befintliga men att det inte ger någon verklig förändring och ökning av antalet lagföringar. Antalet åtal enligt den Brå- rapport utredningen refererar är få i relation till antalet anmälningar. Bara fyra procent leder till åtal (s. 164). Visserligen faller förtal inte under allmänt åtal men den låga upplärningssiffran antyder ändå att det med gällande lagstiftning bör finnas utrymme för fler lagföringar. Frågan bör ställas om de rättsvårdande myndigheterna tar anmälningar på det allvar de förtjänar. Regelbundet framkommer i medierna rapporter att anmälningar om hot läggs på hög hos polisen.

Utöver yttrandefrihetsintresset finns det därför anledning att tona ned tilltron till bestämmelser i sig. Det finns anledning för lagstiftaren att vara återhållsam med nya bestämmelser och mer arbeta för att de rättsvårdande myndigheterna ska ta anmälningar om hot och hat på allvar och uttömma befintliga bestämmelser.

Barnens rätt i samhället (BRIS)

I betänkandet bedömer utredaren att kostnader kommer öka med hänvisning till utvidgningen av det straffbara området och på grund av ökad måltillströmning i övrigt. Samtidigt bedömer utredaren att brottsligheten kan komma att minska. Bris menar att målet med lagstiftning av detta slag måste vara det senare.

Utredaren bedömer att polis- och åklagarmyndighet kan behöva använda medel för kunskapshöjning, det är bra. Likaså menar man att om uppdrag ges till exempelvis MUCF bör dessa vid behov följas av ekonomiska resurser. Bris vill också påminna om att Barn och Elevombudet (BEO) har en viktig roll när det gäller att tillvarata rättigheter för barn som blir kränkta i skolan, även om det sker på nätet. Även Statens Medieråd har här en mycket viktig uppgift.

Bris saknar också en analys av hur man ska leva upp till intentionerna att minska brottsligheten och att på det sättet skydda enskilda individer. Både genom de rekommendationer som avgivits av FN:s Barnrättskommitté och den analys som görs i det aktuella betänkandet är det uppenbart att behovet av kompetenshöjning är stort inom samhällets alla delar.

Det är bra att utredaren tydliggör att Brottsoffermyndigheten troligtvis kommer belastas ekonomiskt om lagändringarna som föreslås genomförs. Dock är ekonomisk kompensation i efterhand genom Brottsoffermyndigheten värt mindre än ett brott som förebyggs.

För att kunna tillvarata sina rättigheter är det nödvändigt att känna till dem. Bris uppmanar därför regeringen att avsätta medel för mer inform-

ation och kunskapshöjande åtgärder om hot och hat på nätet och dess effekter. Bris uppmanar också regeringen att se den potential som finns dels hos barn själva men också hos organisationer som har arbetat med barns rättigheter under många år. Bris har en unik position i detta sammanhang eftersom vi mött barn på nätet längre än någon annan. Civilsamhällets roll är avgörande för att skapa en trygg tillvaro på nätet och därmed för att kunna både utreda men framför allt förebygga brott.

13 Övriga frågor

Svea hovrätt

Utredningen har övervägt möjligheten men valt att inte lämna något förslag om att införa särskilda bestämmelser tillämpliga på sådant som kan beskrivas som kollektiva angrepp genom internet. Att utsättas för ett stort antal kränkande uttalanden från olika personer kan – som också framhålls i betänkandet – upplevas som mycket hotfullt och förstärka känslan av angrepp på den personliga integriteten. Den här typen av samlade angrepp – ofta riktat mot offentliga personer – riskerar också att leda till att personer avstår från att uttrycka sina åsikter på nätet, vilket i förlängningen kan utgöra ett hot mot yttrandefriheten. Hovrätten anser mot denna bakgrund att det finns skäl att överväga ett starkare straffrättsligt skydd på det här området.

Hovrätten över Skåne och Blekinge

Som anges i övervägandena på s. 203-206 ska domstolen vid den föreslagna brottskonstruktionen med abstrakta farebrott bedöma om en gärning (t.ex. ett hot) under de givna förutsättningarna normalt är tillräcklig för att framkalla den effekt som anges i en viss lagbestämmelse. Bedömningen ska enligt vad som framgår göras utifrån domstolens kunskap om den konkreta målsäganden med hänsyn till individuella faktorer men samtidigt avse "typiska reaktioner" hos en sådan målsägande. Det anges i det sammanhanget även att målsägandens upplevelse inte ska bli utslagsgivande om reaktionen framstår som avvikande i förhållande till hur domstolen bedömer att en genomsnittlig person i den givna situationen skulle ha reagerat.

I olika kulturer kan individer ha mycket olika uppfattningar om vad som typiskt sett utgör en kränkning av den personliga integriteten. Hovrätten anser att det mot den bakgrunden i detta sammanhang finns anledning att närmare beröra och klargöra vilken utgångspunkt eller grundnorm som domstolen vid sin bedömning ska ha och hur dessa ibland stora kulturella skillnader ska hanteras av domstolarna.

Utöver vad som redan anförts kan det enligt hovrätten finnas anledning att närmare analysera effekterna av de föreslagna lagändringarna i förhål-

lande till skyddet för offentliga personer samt i förhållande till satir och andra uttrycksformer. Detsamma gäller vilka effekter som det utvidgade straffskyddet kan förväntas få för mängden enskilda åtal samt om det med anledning därav finns skäl för någon särskild begränsning vad avser dessa.

Åklagarmyndigheten

Ikraftträdande

Enligt utredningens förslag kommer lagändringarna i brottsbalken att träda ikraft vid olika tidpunkter. Skälet till att ändringarna i förtals- och förolämpningsbestämmelserna föreslås träda ikraft först den 1 januari 2019 är att de ska få samma ikraftträdandetidpunkt som motsvarande ändringar i tryckfrihetsförordningen. Detta har inte ansetts nödvändigt när det gäller ändringarna i bestämmelsen om olaga hot. Åklagarmyndigheten ifrågasätter om det finns skäl att behandla brottsbalksbrotten olika i detta hänseende. Det bör övervägas om det inte är bättre att alla ändringar i brottsbalken träder ikraft så snart som möjligt. Den diskrepans i förhållande till tryckfrihetsförordningen som enligt utredningen kan accepteras när det gäller olaga hot bör, under en övergångstid, kunna accepteras även när det gäller förtal och förolämpning. Alternativt kan det övervägas att endast lagändringen som rör det nya brottet olaga integritetsintrång träder ikraft den 1 juli 2017 och övriga ändringar i brottsbalksbrotten vid en senare gemensam tidpunkt.

Säkerhetspolisen

Säkerhetspolisen konstaterar att även utredningen anser att det finns skäl att överväga ett förstärkt straffrättsligt skydd mot brott som sker i syfte att hindra någon från att utöva sin yttrandefrihet eller angripa någon som har utövat den rättigheten. Utredningen konstaterar emellertid att denna fråga inte ryms inom utredningens uppdrag. Säkerhetspolisens vill dock betona vikten av att vidare utreda den aktuella frågan mot bakgrund av den oroande utveckling som Säkerhetspolisen har kunnat konstatera och ovan redogjort för.

Datainspektionen

Avslutningsvis vill Datainspektionen understryka, vilket inspektionen gjort i flera andra sammanhang, att det enligt inspektionen största hindret mot ett kraftigt och reellt förstärkt skydd mot kränkningar av den personliga integriteten (t.ex. på internet) är det skydd som det nuvarande systemet med utgivningsbevis för de webbplatser där allvarliga kränkningar förekommer. Datainspektionen, som är medveten om begränsningarna i den nu aktuella utredningens direktiv, konstaterar att förslagen i betänkandet inte ändrar detta förhållande.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

En fråga är vilket ansvar som exempelvis ska kunna avkrävas en ung bloggare? I kanaler som YouTube där du ansvarar för din videouppläggning men kanske inte kommentarsfälten i samma utsträckning kan det

uppkomma gränsdragningsproblem kring ansvarsfördelningen. För att komma tillrätta med ett sådant problem anser myndigheten att det är av största vikt att förebyggande utbildning och information sker till framför allt unga individer. Det är något som utredningen kort nämner i sitt betänkande. Förebyggande utbildning och information är viktigt utifrån den nya lagstiftningen som föreslås men också i andra ämnen och sakfrågor. Myndigheten ser gärna utbildningsinsatser med ett brett anslag om exempelvis medieanvändning, mer generell kunskap kring värderingar, hur man beter sig mot varandra och gränssättning som viktiga delar i en eventuell sådan satsning. Att arbeta mot kränkningar i sociala medier får inte bli ett avgränsat problem i specifika forum utan också gälla i skolan, i föreningslivet och i relationen med andra människor.

Svenska Journalistförbundet

Journalistförbundet ser det som mycket positivt att utredningen lyft frågan om ett förstärkt skydd av yttrandefriheten och brottet mot medborgerlig frihet (BrB 18:5). Vi tillstyrker en sådan utredning.

Som framgår av utredningen har brott som riktar sig mot någons yttrandefrihet bedömts strängare än motsvarande gärningar där något sådant motiv saknats.

En utredning om ett förstärkt skydd för yttrandefriheten och en översyn av brottet mot medborgerlig frihet är därför välkommet.

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)

Vidare förordar KLYS en översyn av lagstiftningen kring brott mot medborgerlig frihet.

Friends

Friends föreslår att det införs en nätombudsman. Nätombudsmannen ska kunna ta emot anmälningar, driva skadestandsprocesser och utbilda relevanta aktörer såsom domare, åklagare och poliser. I bland annat avsnitt 8.7 i utredningen nämns att lagstiftningen ska ange en tydlig undre gräns för vilka angrepp på den personliga integriteten som ska vara straffbara. En nätombudsman skulle kunna utgöra en aktiv part i det arbetet. Nätombudsmannen skulle kunna ta en samordnande roll i det arbete som civilsamhället, i form av bland annat ideella föreningar, bör företa mot icke godtagbara beteenden enligt utredningens avsnitt 8.8. Även informations- och utbildningssatsningarna som utredningen tar upp i avsnitt 19.2.3 skulle kunna samordnas av nätombudsmannen. Nätombudsmannen bör även ges verktyg och förutsättningar att hjälpa utsatta att få ansvariga för webbsajter att ta bort kränkande kommentarer på internet.

Brottsofferjouren

En mycket angelägen fråga är att kvarvarande ålderdomliga åtalsbegränsningsregler försvinner helt vad gäller grovt förtal.

Unizon

Unizon ser stora behov av förändringar i straffrätten generellt avseende integritetsbrott och önskar kontinuerlig och obligatorisk utbildning i frågor som rör kön, makt och våld för rättsväsendet alla instanser, särskilt för domstolsväsendet. Normer och värderingar kopplat till sexualitet och kön har stora konsekvenser för hur domstolar tolkar lagstiftningen i ett samhälle där män som grupp har mer makt än kvinnor som grupp. Utbildning skulle göra den rättsliga bedömningen mer objektiv, inte tvärtom. I dagsläget är begreppet objektivitet inom rättsväsendet lika med ett manligt, patriarkalt perspektiv och brott som nästan uteslutande drabbar kvinnor (till exempel våldtäkt) innebär strafffrihet för förövaren (som nästan uteslutande är män) i stor utsträckning.

Utän ovan nämnda utbildning och kompetensutveckling hos rättsväsendet riskerar de nya föreslagna straffbestämmelserna att falla platt och inte få avsedd effekt

Dataskydd.net

Särskilt om skadestånd

Utredningen har observerat att den bara har hittat sparsamt med exempel på när skadestånd enligt personuppgiftslagen utdömts. EU:s Fundamental Rights Agency har observerat att skadestånden i Sverige är orimligt låga i förhållande till aktiviteterna som de ska beivra, och att de i praktiken inte går att tillämpa mot icke-offentliga aktörer. Anledningen till att det bara skett sparsamt med ansökningar om skadestånd för enskilda som i och för sig utsatts för integritetskränkningar bör antas ha att göra med att en individ alltid tar en ekonomisk risk för att hävda sin rätt enligt personuppgiftslagen, särskilt om den enskilda vill representeras av ombud (vilket den enskilda förmodligen vill, då den själv har bevisbördan). Utredningen har inte tagit upp huruvida ändrade skadeståndsbestämmelser skulle kunna hjälpa enskilda att mer effektivt hävda sin rätt både i fall rör känsliga personuppgifter och i fall som inte rör sexualitet, sjukdomstillstånd, etnicitet, religion eller politisk tillhörighet.

Moralen i historien kan antas vara att en lag som är skriven så att den ska vara svår eller omöjlig att tillämpa inte heller kommer att tillämpas i någon större utsträckning. Det är oärligt ur ett politiskt och lagstiftningstekniskt perspektiv att skriva lagar på det viset, och en utredning med uppdrag att göra en bred översikt och kartläggning av området integritetsskydd i Sverige bör inte undlåta att observera denna egenhet i det svenska regelverket för integritetsskydd. Risken finns att frånvaron av sådana påpekanden invagar lagstiftaren i den falska tryggheten att dess ansträngningar att skydda integriteten fungerar. Se särskilt kommentarerna om gammalmodiga perspektiv på integritet, samt bristerna i hur man resonerat kring möjligheterna att efterleva en svensk personuppgiftslag grundad i en missbruksprincip.

Publicistklubben

Utredningens förslag och lagen om kränkande fotografering

Utredningens förslag bland annat om olaga integritetsintrång och lagen om kränkande fotografering som trädde i kraft 1 juli 2013 åskådliggör också hur lagar adderas till varandra utan någon närmare reflektion om deras samlade effekt. Lagen om kränkande fotografering träffar fotografering på eller mot vissa platser som t.ex. bostäder och andra utrymmen där enskilda bör förväntas kunna vara utan insyn av andra. Syftet med lagen var att genom att straffbelägga själva fotograferingen skulle det inte finnas några bilder att sprida. Problemet med spridning av bilder av känslig natur skulle så att säga lösas vid källan.

Om utredningens förslag leder till lagstiftning blir såväl själva fotograferingen som spridningen av vissa bilder straffbar. Lagen om kränkande fotografering innebär en inskränkning av anskaffarfriheten. Det finns därför anledning att i det fortsatta lagstiftningsarbetet överväga behovet av att ha kvar lagen om kränkande fotografering om utredningens förslag förverkligas.

Svenska kyrkan

Avslutningsvis instämmer Svenska kyrkan i utredningens bedömning att det finns skäl att överväga ett förstärkt straffrättsligt skydd mot handlingar som sker i syfte att hindra någon från att utöva sin yttrandefrihet eller vid angrepp på någon som har utövat den rättigheten. Det är, inte minst ur demokratisk synvinkel, mycket viktigt att människor vågar yttra sig. Ett förstärkt straffrättsligt skydd kan vara ett sätt att värna yttrandefriheten. Svenska kyrkan välkomnar därför en utredning i frågan.